

“NASIL BİR GELİR VERGİSİ SİSTEMİ?”

**ÇALIŞTAYI
DEĞERLENDİRME
RAPORU**

16 NİSAN 2010

**TÜSİAD VERGİ ÇALIŞMA GRUBU
TOPLANTILAR SERİSİ-I**

Aralık 2011

Yayın No: TÜSİAD-T/2011-12/520

© 2011, TÜSİAD

*Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü,
4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK uyarınca,
kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun
yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak,
çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak,
kiralananmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak,
telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik
yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.*

ISBN: 978-9944-405-76-8

Kapak Tasarımı: Kamber ERTEM

SİS MATBAACILIK PROM. TANITIM HİZ. TİC. LTD. ŞTİ.
Eğitim Mah. Poyraz Sok. No:1 D.63 Kadıköy - İSTANBUL
Tel: (0216) 450 46 38 Faks: (0216) 450 46 39

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, insan hakları evrensel ilkelerinin, düşünce, inanç ve girişim özgürlüklerinin, laik hukuk devletinin, katılımcı demokrasi anlayışının, liberal ekonominin, rekabetçi piyasa ekonomisinin kurum ve kurallarının ve sürdürülebilir çevre dengesinin benimsendiği bir toplumsal düzenin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamayı amaçlar. TÜSİAD, Atatürk'ün öngördüğü hedef ve ilkeler doğrultusunda, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyini yakalama ve aşma anlayışı içinde, kadın-erkek eşitliğini, siyaset, ekonomi ve eğitim açısından gözetilen iş insanlarının toplumun öncü ve girişimci bir grubu olduğu inancıyla, yukarıda sunulan ana gayenin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar gerçekleştirir.

TÜSİAD, kamu yararına çalışan Türk iş dünyasının temsil örgütü olarak, girişimcilerin evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun faaliyet göstermesi yönünde çaba sarf eder; küreselleşme sürecinde Türk rekabet gücünün ve toplumsal refahın, istihdamın, verimliliğin, yenilikçilik kapasitesinin ve eğitimin kapsam ve kalitesinin sürekli artırılması yoluyla yükseltilmesini esas alır.

TÜSİAD, toplumsal barış ve uzlaşmanın sürdürüldüğü bir ortamda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında bölgesel ve sektörel potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirerek ulusal ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur. Türkiye'nin küresel rekabet düzeyinde tanıtımına katkıda bulunur, Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecini desteklemek üzere uluslararası siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki, iletişim, temsil ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Uluslararası entegrasyonu ve etkileşimi, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için araştırma yapar, görüş oluşturur, projeler geliştirir ve bu kapsamda etkinlikler düzenler.

TÜSİAD, Türk iş dünyası adına, bu çerçevede oluşan görüş ve önerilerini Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne, hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna doğrudan ya da dolaylı olarak basın ve diğer araçlar aracılığı ile iletir, yukarıdaki amaçlar doğrultusunda düşünce ve hareket birliği oluşturmayı hedefler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

TÜSİAD Ekonomik ve Mali İşler Komisyonu bünyesinde faaliyet göstermekte olan Vergi Çalışma Grubu, Avrupa Birliği'ne üyelik perspektifiyle, Türkiye'nin uluslararası planda rekabet gücünün artırılması ve etkin bir vergi sistemine ulaşılması doğrultusunda çalışmalarını uzun yıllardır sürdürmektedir. Bu konularda kamu maliyesi ve mevzuatla ilgili gelişmeleri takip eden çalışma grubu, gerekli TÜSİAD pozisyonlarını belirlemekte ve ilgili kurum ve kuruluşlarla görüş alışverişinde bulunmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda, kamuoyunun ve bütün TÜSİAD üye ve uzmanlarının katılımına açık olarak, periyodik olarak "TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Toplantıları Serisi" düzenlenmektedir. Söz konusu toplantılarda, vergi uygulamaları ya da vergi mevzuatına ilişkin tematik bazda önceden belirlenmiş teknik konular ele alınmaktadır.

Bu rapor, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Başkanı Sayın Sedat Eratalar'ın başkanlığında, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu üyesi ve Erdikler Yeminli Müşavirlik Başkanı Sayın Şaban Erdikler'in moderatörlüğünde, 16 Nisan 2010 tarihinde The Marmara Taksim Oteli'nde gerçekleştirilen "Nasıl Bir Gelir Vergisi Sistemi?" Çalıştayı'nda yer alan tartışmalar baz alınarak TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Departmanı'ndan Evrim Taşkın-Shapiro ve Ceylan Teoman tarafından derlenmiştir. Çalıştayı'na değerli katkı ve katılımlarından ötürü, başta TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu üyeleri ve tüm çalıştay katılımcılarına teşekkürü bir borç biliriz.

Aralık 2011

İÇİNDEKİLER

1. AÇILIŞ KONUŞMALARI..... 9

TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Başkanı Sedat Eratalar9

Erdikler Yeminli Mali Müşavirlik Başkanı Şaban Erdikler.....10

2. GELİR VERGİSİ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM ANALİZİ 15

- Mevcut Durum Analizi
- Gelir Vergisinde Reform İhtiyacı Var mı?
- Gelir Vergisi Kanunu'nun Yeniden Yazımı İhtiyacı Var mı?

3. GENEL İLKELER 39

Nasıl Bir Gelir Vergisi Sistemi?

- Gelir Tanımı
- Üniter / Sedüler
- Vergi Oranları (Artan Oranlı / Düz Oranlı)
- Beyan Ağırlıklı / Stopaj Ağırlıklı Vergileme
- Dar Tabanlı / Geniş Tabanlı

4. DİĞER KONULAR 57

- Vergi Güvenlik Önlemleri
- Asgari Geçim İndirimi
- Sermaye Gelirlerinin Birlikte Vergilendirilmesi / Ayrı Vergilendirilmesi
- Ayırma Kuramı
- Basit Usul / Götürü Usulü
- Dar Mükelleflerin Vergilendirme Esaslarına İlişkin Mevcut Gelir Vergisi Kanunu
- Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Ve Anayasa Mahkemesi Kararı
- Diğer Ülke Uygulamaları Çerçevesinde Değerlendirmeler Ve Öneriler

5. SONUÇ 83

Erdikler Yeminli Mali Müşavirlik Başkanı Şaban Erdikler.....83

B Ö L Ü M

AÇILIŞ KONUŞMALARI

1. AÇILIŞ KONUŞMALARI

SEDAT ERATALAR TÜSİAD VERGİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI

Herkese hoş geldiniz demek istiyorum. TÜSİAD Ekonomik ve Mali İşler Komisyonu'na bağlı olarak çalışan TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu'nun bu yıl ikinci defa düzenlemiş olduğu Çalıştayımıza hoş geldiniz. Hepinize katılımlarınız için tekrar çok teşekkür ederiz.

Hepimizin bildiği gibi 2006 öncesinde vergi sistemi ile ilgili olarak özellikle belli başlı vergi kanunlarının yeniden yazılması, modernize edilmesi ve güncelleştirilmesiyle ilgili bir çalışma başlatılmıştı. Hükümet tarafından böyle bir politika benimsenmişti. STK'lar ve de Vergi Konseyi'nin de katkılarıyla bu çalışmalara başlanılması arzu ediliyordu. Ve nitekim bunun bir örneğini 2006 yılında yaşadık. 2006 Haziran'ında Kurumlar Vergisi Kanunu baştan aşağı yeniden yazılarak içine yeni müesseseler dahil edilerek ve de bir ölçüde, en azından oran yönünden reform sayılabilecek bir şekilde, yürürlüğe girdi ve bu değişiklik genelde herkesi memnun etti. Çünkü uygulamaya baktığımızda en azından bütçe gelirleri yönünden Kurumlar Vergisi hâsılatının düşmediği dramatik bir oran değişimine rağmen artış kaydedildiğini gördük.

TÜSİAD olarak, tabi, biz kanunların yeniden yazımı ve güncelleştirmeleri çalışmalarının devamını bekliyorduk. Özellikle Vergi Konseyi'nde bununla ilgili çalışmalar yapıldı bildiğimiz kadarıyla. Bu çalışmalara, Maliye Bakanlığı'na intikal ettirildi ama aradan dört yıl geçmesine rağmen bir hareket olmadı. Kurumlar Vergisi'nin yeniden yazımı sonrasında, ikinci etapta beklenen, Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazımı idi. Bugün itibariyle, Gelir Vergisi Kanunu Bakanlık nezdinde şu anda bir taslak olarak mevcudiyetini korumakla birlikte; bir ölçüde uykuya geçmiş durumda raflarda beklemekte. Bizim de bugünkü toplantıda, "nasıl bir gelir vergisi sistemi?" temasını irdelemek istiyoruz. Bu çalıştay ile ilgili olarak bizi kırmayıp bu toplantının moderatörlüğünü üstlenen Sayın Şaban de bu vesileyle çok teşekkür ediyoruz. Ve izninizle ben sözü ona bırakmak istiyorum. Bundan sonra, önümüzdeki 3.5-4 saatlik bir süre var ve bu süre zarfında serbest ve samimi bir tartışma ortamının oluşmasını umuyorum, teşekkürlerimi sunuyorum.

"TÜSİAD olarak, tabi, biz kanunların yeniden yazımı ve güncelleştirmeleri çalışmalarının devamını bekliyorduk. Özellikle Vergi Konseyi'nde bununla ilgili çalışmalar yapıldı bildiğimiz kadarıyla. Bu çalışmalara, Maliye Bakanlığı'na intikal ettirildi ama aradan dört yıl geçmesine rağmen bir hareket olmadı. Kurumlar Vergisi'nin yeniden yazımı sonrasında, ikinci etapta beklenen, Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazımı idi. Bugün itibariyle, Gelir Vergisi Kanunu Bakanlık nezdinde şu anda bir taslak olarak mevcudiyetini korumakla birlikte; bir ölçüde uykuya geçmiş durumda raflarda beklemekte."

ŞABAN ERDİKLER ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK BAŞKANI

Sayın Başkan, ben de çok çok teşekkür ederim. Siz çok değerli katılımcılara da önce katıldığınız ve burada bulunduğunuz için; sonra da çok değerli fikirlerinizi bizimle paylaşacağınız için peşin peşin minnettarlığımı sunmak istiyorum. Eminim buradaki çalışmalarımız daha iyi bir vergi sisteminin oluşturulması adına önemli katkılar olarak tarihte alması gereken yeri alacaktır. Onda hiç bir tereddüdümüz yok; çünkü bütün katılımcılar birer birer gerçekten mesleklerinde tanınmış, bilinmiş, zirveye çıkmış insanlardan oluşuyor. Bu insanların bir taraftan kanunların kendi içindeki maddelerle ilişkisi konusunun yanı sıra stratejik yapıları hakkında diğer kanunlarla ilişkileri bakımından da çok geniş bilgileri ve çok geniş deneyimleri var. Bu birikimin ışığı altında çok iyi çalışmalar ortaya çıkacağına eminim.

Çalıştay'ımız, "Nasıl Bir Gelir Vergisi Sistemi" başlığını taşıyor. Burada tabii herhangi bir şekilde bir kanun yazılmasını amaçlamış değiliz. Onun yerine "yeni oluşturulacak Gelir Vergisi Sistemi'ne kişiliğini verecek ana yapılar, ana belirleyici faktörler neler olmalıdır?" onlar üzerinde biraz

"Burada tabii herhangi bir şekilde bir kanun yazılmasını amaçlamış değiliz. Onun yerine "yeni oluşturulacak Gelir Vergisi Sistemi'ne kişiliğini verecek ana yapılar, ana belirleyici faktörler neler olmalıdır?" onlar üzerinde biraz tartışalım, onlar üzerinde biraz duralım istiyoruz."

tartışalım, onlar üzerinde biraz duralım istiyoruz. Bu çalışmaların ışığı altında belki bundan sonra yapılacak kanun çalışmalarında veya şu ana kadar geliştirilmiş olan tasarımlarda veya tasarlarda değiştirilmesi gereken bazı yönler, benimsenmesi gereken yeni ilkeler ortaya çıkarsa; onlar da mevcut sisteme monte edilmek suretiyle veya mevcut sistemi değiştirmek suretiyle nazarı itibara alınacak.

Türkiye'de 1961 yılından bu yana halen uygulanmakta olan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun artık ekonomik gelişmeleri kavramakta, yapılan bütün yamalamalara, ilavelere rağmen yetersiz kaldığı konusunda ortak bir anlayış var. Bu anlayışın ışığı altında, dünya vergiciliğinde global vergilemede yeni eğilimlerin de etkisini aklımızda tutarak, yeni geliştirilen müesseselerin de Türkiye'ye, ülkemiz sistemlerine ne gibi bir katkıda bulunacağını göz önünde bulundurarak konuları tartışmakta fayda olduğunu düşünüyoruz.

Bu tam anlamıyla bir çalıştay. Tam anlamıyla konuların masaya yatırılıp görüşlerin tartışılacağı, bunun sonucunda da oluşan konsensüsün ilgili makamlara iletilmesi anlayışı çerçevesinde yürütülecek bir çalışma. TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu'nun içerisinde bu çalışmanın belli bir program çerçevesinde yürütülmesini teminen, konunun, dört ana başlık

"Türkiye'de 1961 yılından bu yana halen uygulanmakta olan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun artık ekonomik gelişmeleri kavramakta, yapılan bütün yamalamalara, ilavelere rağmen yetersiz kaldığı konusunda ortak bir anlayış var. Bu anlayışın ışığı altında, dünya vergiciliğinde global vergilemede yeni eğilimlerin de etkisini aklımızda tutarak, yeni geliştirilen müesseselerin de Türkiye'ye, ülkemiz sistemlerine ne gibi bir katkıda bulunacağını göz önünde bulundurarak konuları tartışmakta fayda var."

etrafında ele alınması uygun görülmüş. Bir tanesi şu anda içinde bulunduğumuz ve sizlere sunmaya çalıştığımız Giriş bölümü.

Bir anlamda, bu vesileyle, Giriş bölümünün de böylece girişini yapmış oluyoruz. İzin verirseniz önümüzdeki sürenin bir saatini bu Giriş Bölümü'ne ayıralım. Ondan sonra Genel İlkeler ile devam edelim, yine bir saatimizi ona ayıralım. Ve diğer konuları da bir buçuk saatlik bir süre içinde tartıştıktan sonra; zaten bu tartışmaların sonunda ortaya çıkacak önerileri ve sonucu da yine beraberce irdeleyelim. Bütün görüşmelerimiz kayda alınıyor, daha sonra bant kayıtları deşifre edilerek izninizle biraz özetlenmek ve biraz da toparlanmak suretiyle, tarafımdan kaleme alınacak. Yöntemin ne olduğunu çok fazla bilmiyorum ama bildiğim, ortaya çıkacak metnin bütün katılımcılara tekrar gönderilmesi ve onların da mutabakatı sağlandıktan sonra, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu'nun nihai metni haline getirilmesi suretiyle ilgili mercilere sunulması şeklinde olacaktır.

Giriş başlığı altında tartışmak istediğimiz konular: mevcut durumun analizi, "Gelir Vergisi'nde reform ihtiyacı olup olmadığı?" konusundaki farklı görüşlerin ileri sürülmesi ve "bu reformun mevcut kanunda bazı hükümlerin değiştirilmesi yoluyla mı gerçekleştirilmesi gerekir, yoksa şimdiye kadar olduğu gibi 2006 yılından beri sürdürülen çalışmalarda da özellikle benimsendiği gibi "yepyeni" bir kanun yazılımı ile mi yapılmalı?" gibi hususlardan oluşmakta. Dediğim gibi önümüzdeki bir saati buna ayıracağız. Bundan sonra, doğrusunu isterseniz, söz sizde. Lütfen her konuşmacı bu bahsettiğim konularda görüşlerini mümkün olduğunca öz bir şekilde ortaya koyup, kendi ismini de söyledikten sonra görüşlerini bizlerle paylaşırsa kendilerine minnettar kalacağız.

Ben şimdiden hepinize derin şükranlarımı sunuyorum, katılımınızla bizleri onurlandırdığınız için bir kez daha minnettarlığımı dile getirmek ve bundan sonra sözü, siz çok değerli katılımcılara bırakmak istiyorum. Sağ olun, var olun.

B Ö L Ü M
2

GELİR VERGİSİ SİSTEMİNDE
MEVCUT DURUM ANALİZİ

2. GELİR VERGİSİ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM ANALİZİ

GİRİŞ

- **Mevcut Durum Analizi**
- **Gelir Vergisinde Reform İhtiyacı Var mı?**
- **Gelir Vergisi Kanunu'nun Yeniden Yazımı İhtiyacı Var mı?**

HALİL BAĞDINLI KPMG

KPMG'de yeminli müşavir olarak görev yapıyorum. Şimdi Çalıştay öncesi üstatlarla da görüştük, 2002 yılında benzer konuda TÜRMOB'un yaptığı bir sempozyumda benzer içerikli bir sunum yaptık. Bildiğiniz gibi aradan geçen sekiz yılda, Gelir Vergisi Sistematiği'nde ve o gün söylediklerimizde çok ciddi bir değişiklik olmadı. Gelirin vergilendirilmesinde ana kanun olan, Gelir Vergisi Sistematiği çok uzun yıllardır varlığını koruyor. Şimdi o dönemde, 2002 yılında "nasıl bir gelir vergisi" çalışmasına paralel hemen akabinde "kayıtdışı ekonomi ile ilgili neler yapılabilir?" bazlı bir çalışmayla sempozyumda sunduklarımı birleştirmeye çalışmışım. O dönem gelirler kontrolörü olarak devlette denetimde görev alıyordum. Şimdi her ikisi bir araya geldiğinde, müsadenez olursa, üç ana başlık altında aslında sorunu gördüğümü ifade etmek istiyorum. Birincisi yasalardan kaynaklanan sorunlar, bugün bir nebze belki ona daha ağırlık vereceğiz. İkincisi, Gelir İdaresi ve Vergi Dairesi yapısından kaynaklanan sorunlar. Üçüncüsü de, mükelleflerden kaynaklanan sorunlar.

Gelir Vergisi ve Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadeledeki Sorunlar

- **Yasalardan kaynaklanan sorunlar**
- **Gelir İdaresi Vergi Dairesi yapısından kaynaklanan sorunlar**
- **Mükelleflerden kaynaklanan sorunlar**

Şimdi literatürü taradığınızda o dönemde bir çok çalışmada "etkin bir gelir vergisi sistematiği," "verimli bir vergi sistematiği nasıl olmalı?" konusunda bir konsensüs olduğunu görüyoruz. Etkin, basit ve adil bir sistem arzulanan bir sistemdir. Söylemesi çok kolay ama yapması çok zor bir işleme bu. Etkin, basit ve adil bir sistemi nasıl kuracağız?

Türkiye, hepimizin benden daha iyi bildiği gibi, kayıtdışı ekonomi ile beslenmiş, belki krizlere dayanma gücünü biraz da kayıtdışılığından alarak, bir kayıtdışılık geleneği oluşturarak bugüne gelmiş bir ülke. Dolayısıyla bugünden yarına vergiyi tabana yayacağız, kayıt dışı ile mücadele edeceğiz ve etkin bir gelir toplayacağız iddiası; siyasi, sosyal birçok nedenle kısa vadede mümkün değil. Belki bunun altını çizerek, daha gerçekçi olacağına inanarak ben kayıtdışı ile ilgili çalışmalara yöneldim. Çünkü kayıtdışı ile ilgili olarak Türkiye'de konsensüs sağlanmış durumdadır. Odalar, Meslek Birlikleri, Kamu, kişiler bazında "kayıtdışının zararları" konusunda bir hemfikir var ama çözülemez de bir sorun olarak hala ne yazık ki mevcudiyetini korumakta. O nedenle ben o dönemlerde başladığım çalışmalarda, "kayıtdışının iyi tarafı nedir?" diye tersten bir bakış açısıyla işlere girişmişim.

"...verimli bir vergi sistemi nasıl olması konusunda aslında literatürde bir konsensüs var. Etkin, basit ve adil bir sistem arzulan bir sistemdir.... bugünden yarına vergiyi tabana yayacağız, kayıt dışı ile mücadele edeceğiz ve etkin bir gelir toplayacağız iddiası; siyasi, sosyal birçok nedenle kısa vadede mümkün değil."

Hiçbir şey tek başına kötü ya da iyi değil. Kayıtdışı ekonominin iyi tarafları da var ve bizim gibi az gelişmiş, gelişmekte olan ülkelerde, yabana atılmayacak olumlu tarafları da var. İstihdamı arttırması, bu tür krizlere karşı direnç yaratması, siyasi ortamda da siyasilerin çok çabuk karşısında duramayacağı bir durum olarak karşımızda duruyor.

Sanıyorum TÜSİAD'ın 2001 yılında üniversiteye yaptırdığı bir araştırma var, mesela o çalışma bana çok ilginç gelmişti. Sırf Türkiye'deki imalat sektöründe yüzde 10'luk bir kısmın kayıt içine alınması halinde 50.000 ile 300.000 arasında bir işsizlik beklendiğine dair akademik bir çalışma vardı, Türkiye üstüne. Bu rapordan sonra hiçbir siyasi kayıtdışı ile etkin bir uğraşıya sıcak bakamayacaktır. Çünkü olayın sosyal ve siyasi boyutu da var. Peki ne yapacağız, biz bununla yaşamaya devam mı edeceğiz? Çünkü iyi taraflarının çok ötesinde yepyeni bir hukuk düzeni yaratması ve ekonomideki kaynakların etkin olmayan şekilde kullanılması gibi yıkıcı bir etkisi var, kayıtdışılığın. Türkiye bir bölüşüm yaşıyor ve bir dönüşümden geçmekte; ve bu dönüşümde de artık yavaş yavaş kayıtdışılıktan çıkmak için samimi adımlar atılabilecek dönemlere gelmiş gibi duruyor. Ama bu yapılırken bugünden yarına sert adımlar atmamız mümkün değil. Ona da inanıyorum. Bir kere bu mükelleflerden kaynaklanan sorun dediğimiz üçüncü bacakta mükellef gruplarının vergi sistemi ve devletle bir gönül bağının kurulması lazım. Biz hep devlette çalışırken bize söylenirdi, şimdi farklı bir platformda yaşıyoruz, kamudaki "nalıncı keseri" anlayışının bırakıldığına mükellef grupları inanmadığı sürece kayıtdışılığa karşı direnç daha da şiddetli olacaktır. Özellikle de, gelirin tabana yayılmasında ya da diğer bir ifadeyle etkin bir gelir sistemi kurulmasında.

Şu anda yaşıyoruz, İdare'den kaynaklanan sorunlar başlığı altında, tamamıyla yorumlar İdare lehine yapılmakta, en ufak tartışmalı konular İdare lehine yorumlanmakta ve genelde, denetim elemanı olarak, benim de yaptığım ve meslektaşlarımın da yaptığı, o dönemde gördüğüm; "mahkemede hallolsun" eğilimi yaygın bir uygulamadır. Ama her mahkemede hallolan konunun Türkiye'de mükellef grubuyla devlet arasındaki bağı biraz daha kopardığına yürekten inanan bir insanım ve bunun da devletin ve Türkiye'deki ekonomik yapının en büyük kaybı olacağına inanıyorum.

"İdare'den kaynaklanan sorunlar başlığı altında, tamamıyla yorumlar İdare lehine yapılmakta, en ufak tartışmalı konular İdare lehine yorumlanmakta ve genelde, denetim elemanı olarak, benim de yaptığım ve meslektaşlarımın da yaptığı, o dönemde gördüğüm; "mahkemede hallolsun" eğilimi yaygın bir uygulamadır. Ama her mahkemede hallolan konunun Türkiye'de mükellef grubuyla devlet arasındaki bağı biraz daha kopardığına yürekten inanan bir insanım ve bunun da devletin ve Türkiye'deki ekonomik yapının en büyük kaybı olacağına inanıyorum."

Bu nedenle benim bu platformda söyleyeceğim; çok fazla vaktinizi de almadan, üçlü bir başlık altında ele aldığımız konuda, evet, bir değişim zamanı gelmiştir ama bugün değildir. Yapılacak uygulamanın mutlak surette iki yıl ya da üç yıl devreye girecek bir yapılanma olmasının altının çizilmeli ve kesinlikle mükellef gruplarının samimi inançlarını ve desteğini almak şart. Kamuoyunun ve özellikle mükelleflerin desteğini almayan hiçbir çalışmanın, benden daha iyi biliyorsunuz, başarıya ulaşması mümkün değil. Teşekkür ediyorum.

SEDAT ERATALAR **TÜSİAD VERGİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI**

Ben teşekkür ederim. Başka görüşler de bu konuda olsa gerek. Üstat, değişim konusunda konsensüs görüyorum. Bu Giriş Bölümü'nde "mevcut durum analizi", "reform ihtiyacı var mı?", "yeniden yazma ihtiyacı var mı?", üç tane başlık öngörülmüş. Bu üç başlıktan ilk ikisi hakkında Sayın Halil Bağdınlı bizi çok güzel aydınlattı, kendi görüşlerini ortaya koydular. Ama üçüncü konuda mesela benim çok ciddi tereddütlerim var.

Bu kayıtdışı ekonomi başlığı altında yasalarda kayıtdışı ekonomiyle mücadele anlamında büyük hukuki adımlar atılması çabası bana çok uygun gelmiyor, doğrusunu isterseniz. Yani daha doğrusu bugünkü Gelir Vergisi Kanunu'muzda kayıtdışı ekonomi ile mücadele anlamında ne gibi bir hüküm var; ben bilmiyorum, hatırlamıyorum en azından, yanılıyor olabilirim veya yeni yazılacak veya düzenlenecek yeni Gelir Vergisi Kanunu'nda kayıtdışı ile mücadele anlamında nasıl bir yasa hükmü yer alabilir? Ben kayıtdışı ile mücadeleyi aslında vergi kanununun ötesinde,

"Ben kayıtdışı ile mücadeleyi aslında vergi kanununun ötesinde ekonominin genel işleyişi hatta ekonomi ile tek başına da değil, bütün devlet sisteminin işleyişi ile alakalı bir konu olarak görüyorum."

ekonominin genel işleyişi hatta ekonomi ile tek başına da değil, bütün devlet sisteminin işleyişi ile alakalı bir konu olarak görüyorum. Ve bu bakış açısından hareketle, kayıtdışıyı ortadan kaldırma amacına dönük bir kanun hükmünün çok da anlamlı

olmayacağını düşünüyorum. Mükellefin kazanılması diyeceğimiz, İdare'nin güçlendirilmesi diyeceğimiz çalışmalar elbette olmalı, o konularda tamamen katılıyorum ama yasalarda bu konuda Gelir Vergisi Yasası'nda bilhassa bu konuları nasıl ele alınması gerektiği konusunda çok emin değilim.

TALİP BOZ **CİTİBANK**

Biraz daha farklı bir noktadan giriş yapmak istiyorum. Daha doğrusu bir fikir ileri sürmek istiyorum. Gelir Vergisi yapısı ile ilgili olarak sistematik açısından ne yapılabilir boyutu ile ilgili kafa yormak istiyorum. Mevcut Gelir Vergisi Kanunu'muz geliri türleri itibari ile vergileyen bir sistematığe sahip. Ancak bu sistematik geliri vergilemek yerine, mükellefi

"Gelir Vergisi Kanunu'muz geliri türleri itibari ile vergileyen bir sistematığe sahip. Ancak bu sistematik geliri vergilemek yerine, mükellefi vergilemek şeklinde değiştirilebilir mi?"

vergilemek şeklinde değiştirilebilir mi? Yine gelir vergilenecek ama gelir türü bazında geliri kavramaya çalışmaktan ziyade; geliri elde edenlerin mükellef türü itibariyle çalışan kişi olabilir, tacir olabilir, serbest meslek erbabı olabilir ancak bir mükellef birden fazla gelir unsuru da elde edebiliyor, mevcut sistemde her biri ayrı ayrı vergilendiriliyor, oysa kişinin menkul sermaye geliri varken gayrimenkul sermaye zararları olabiliyor, bunlar mahsuplaştırılmıyor mevcut sistemde. Bunu ifade etmek istedim.

SEDAT ERATALAR **TÜSİAD VERGİ ÇALIşMA GRUBU BAşKANI**

Bu konular aslında ikinci başlık altında yer alıyor, genel ilkeler başlığı altında. Bu bölüme gelince, daha detaylı girebiliriz herhalde bu konuya.

TALİP BOZ **CİTİBANK**

Tabi, haklısınız. Mevcut durumu söylemiş oldum. Mevcutta gelir esasında vergilendirilmesi bence çok da sağlıklı değil. Dediğim gibi mahsurları var. Acaba bu mevcut durumu biraz daha analiz edip gerçekten vergileme tekniği mi yoksa biraz daha mükellef odaklı kişinin toplam geliri bazlı bakan bir vergi yapısına mı dönmek lazım. Kişilerin de vergi ödemeye katılımını da teşvik amacıyla, bu yönden konuyu bir açayım istedim.

ALİ şANVER **PEKİN&PEKİN**

Pekin & Pekin hukuk firmasını temsilen ve TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu üyesi olarak burada bulunuyorum. Ben aslında bunu belki biraz daha sonda dile getirmeyi düşünüyordum; ama yine de belki bir soru ve bir endişe olarak, tamamıyla belki biraz da hukukçular yönünden, çok kısa şu andan belki gündeme getirmek de fayda var diye, belirtmek istedim. şimdi her kanunu değiştirdiğinizde tabi bu uygulama yönünden ve çalışan yaşayan hukuk yönünden beraberinde bir kere çok büyük bir içtihat ve görüş sıkıntısı getiriyor. Bizler bunu her gün çeşitli işlemlerde görüş vermek durumunda olan hukukçular olarak yaşıyoruz. Bu nedenle hakikaten bir reform ihtiyacı yoksa, bu elzem değilse ki; bu kısmı burada üstatlar varken beni gerçekten çok elzem olduğu ve gerçekten yapılacak reform sonucunda ortaya çıkacak kanunun bir takım ihtiyaçları hakikaten çözenin tek yolu olduğu eğer kesin değilse, o zaman mevcut oluşmuş (özellikle Danıştay kararlarını) içtihadı kaybetmemek için belki reform konusunda çok da aceleci ve hevesli olmamak gibi bir fikir de olabilir diye düşünüyorum.

"...reform ihtiyacının gerçekten çok elzem olduğu ve gerçekten yapılacak reform sonucunda ortaya çıkacak kanunun bir takım ihtiyaçları hakikaten çözenin tek yolu olduğu eğer kesin değilse, o zaman mevcut oluşmuş (özellikle Danıştay kararlarını) içtihadı kaybetmemek için belki reform konusunda çok da aceleci ve hevesli olmamak gibi bir fikir de olabilir..."

HAKAN ÜZELTÜRK GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

Öncelikle TÜSİAD'ı bu toplantı için tebrik etmek istiyorum, çünkü günümüzde Gelir Vergisi konusunda yeni bir adım atılmayacağı yönündeki beyanlardan sonra özellikle bu tür bir toplantının yapılması bence çok önemli. Vergi Konseyi bünyesinde 2003'ten beri süren çalışmalar kapsamında 2003 senesi tutanaklarına baktığınızda, saptadığımız bazı görüşlerin bugün tamamen ortadan kalkmış olduğunu görüyoruz. Orada en önemli sonuç bu tür reform çalışmalarında mutlaka idarenin ayrı bir çalışma, STK'ların veya kamunun ayrı bir çalışma yapmasının gerektiği idi. Daha sonra bu çalışmaların bir araya getirilmesi ve tartışılması lazım.

Gelir Vergisi açısından 7-8 senedir süren çalışmalarda sonuç alınamamasındaki temel noktalardan bir tanesi budur; çünkü bu hem siyasi bir süreçtir, hem de yapılacak sistemin temel çatıları sivil görüşlerden ziyade idarenin görüşleri altında gelişmiştir, özellikle son bir kaç senede.

Gelir Vergisi açısından 7-8 senedir süren çalışmalarda sonuç alınamamasındaki temel noktalardan bir tanesi budur; çünkü bu hem siyasi bir süreçtir, hem de yapılacak sistemin temel çatıları sivil görüşlerden ziyade idarenin görüşleri altında gelişmiştir, özellikle son bir kaç senede. Toplantılar sonucunda Nasrettin Hoca'nın hikâyesinde olduğu gibi geride çalışacak kimse kalmadığı için bütün iş Gelir İdaresi'ndeki birkaç tane vefakâr arkadaşımızın çalışmasına kalmıştır. Dolayısıyla, o 2-3 kişinin çalışmasıyla da Gelir Vergi Sistemi belli bir yönde cereyan etmeye başlamıştır, iyi niyetli çalışmalar olmasına rağmen. Sonuçta tabii bizim burada yapacağımız çalışmada varacağımız sonuçların her halükarda İdare tarafından desteklenmesi, daha da ötesinde siyasi olarak da böyle bir reform ihtiyacının kamuoyuna yansıtılması gerekmektedir. Ama anladığımız kadarıyla, yakın bir gelecekte Gelir Vergisi Kanunu'nda böyle bir reform çalışması düşünülmemektedir. Siyasi olarak bunu anlamak zor değil, siyasi olarak seçimlerin yakın olduğu zamanlarda hiç bir partinin böyle bir çalışmaya girmemesi de gayet doğaldır. Fakat uzunca bir süre bu açıdan kaybedilen bir zaman olmuştur; çünkü bu kadar yeknesak tek partinin sürekli olarak işbaşında olduğu bir dönem bulmak Türk siyasetinde de çok kolay bulunan bir süreç değildir.

"Bir başka tartışma, "reform mu, revizyon mu?" meselesi. Benim yanıtım, "mutlak surette reform ihtiyacı bulunduğu" yönündedir. Revizyonlarla zaten bugüne kadar bazı şeyler süregeldiği için, reform fırsatları kaçırıldığı için yamalı bohçaya dönen sistemimizi ancak baştan sona yapılacak bir reform temizleyecektir."

Bir başka tartışma, "reform mu, revizyon mu?" meselesi. Benim yanıtım, "mutlak surette reform ihtiyacı bulunduğu" yönündedir. Revizyonlarla zaten bugüne kadar bazı şeyler süregeldiği için, reform fırsatları kaçırıldığı için yamalı bohçaya dönen sistemimizi ancak baştan sona yapılacak bir reform temizleyecektir. Tabii bu reform kavramının çok farklı anlayışları vardır. Hem idare, hem STK, hem mükellef hem de siyasetçiler, reform kavramını farklı yorumlamaktadırlar. Bu baştan sona bir değişimi yansıtmakla birlikte, Sayın Ali Şanver'in söylediklerine de dikkat etmek gerektiğini düşünüyorum. Bu açıdan, tamamen her şey silinmeli

sonucuna varmak da doğru değil; çünkü bu tür durumlarda müesseseleri korumak çoğu zaman doğrudur. Korunduğu zaman müesseseler, reform olsa bile yargı içtihatları ya da kararları kaybedilmemiş olacaktır. Bu açıdan ben bir kayıp yaşanacağını zannetmiyorum; fakat her şeyi yıkıp yeniden yapmak anlamında söylemiyorum.

Burada bazı temel müesseseler etrafında eksiklerin giderilmesi gerekiyor. Bu açıdan "üçlü bir sacayağı" - mükellef, idare ve yargı önemli. Yargı açısından çok büyük ölçüde dosya birikimi vardır, bu dosyalar temizlenememektedir. Her geçen sene bu dosyalar devir edilmektedir. Bugün itibariyle Danıştay'da iki yıl ya da ilk derece mahkemesinde bir yıl sürecek davalar artık vergi gibi dinamik alanların işleyişine hitap etmemektedir. O nedenle bir kere her şeyden önce bu yığılmanın önlenmesi amacıyla mükellef ile İdare arasındaki bu bağın sağlanması gerekmektedir. Bugün bu bağ maalesef tamamen kopmuş durumdadır. Mükellefler en ufak bir sorunda yargıya gitmektedir; hatta bu konuda inceleme elemanları, "raporu ben hazırlayayım siz yargıya başvurun," demek suretiyle bir bakıma mükellefleri de teşvik etmektedirler. İnceleme raporlarındaki eksiklikleri daha önce tartıştık, buradaki sorunların yeniden Gelir Vergisi Kanunu'nda gündeme ayrı ayrı maddeler halinde geldiğinde tartışılması doğru olacaktır. İdare açısından baktığımızda, İdare'nin kendi içindeki reform ihtiyacı dışında mükellef-İdare ilişkilerinde ve özellikle hukuki bakış açısında çok ciddi bir gelişme ya da reform sağlanması lazımdır. Yani öncelikle İdare'nin vergilere

Üçlü Sacayağı

- Mükellef
- İdare
- Yargı

"İdare açısından baktığımızda, İdare'nin kendi içindeki reform ihtiyacı dışında mükellef-İdare ilişkilerinde ve özellikle hukuki bakış açısında çok ciddi bir gelişme ya da reform sağlanması lazımdır. Yani öncelikle İdare'nin vergilere bakış açısında bir değişiklik gerekmektedir. Burada İdare'nin de haklı olduğu yönler vardır, bütçe gereksinimleri sebebiyle siyasi otoritenin baskısı dışındaki bir İdare'nin oluşturulması lazımdır. Bunun için zaten bir takım önerilerde bulunmamız gerekir; çünkü siyasi irade bütçe gereksinimleri ileri sürdüğü sürece, hiç bir zaman İdare konuya hukuki açıdan ya da daha objektif açıdan bakmamaktadır. Bu da bir Türkiye gerçeğidir."

bakış açısında bir değişiklik gerekmektedir. Burada İdare'nin de haklı olduğu yönler vardır, bütçe gereksinimleri sebebiyle siyasi otoritenin baskısı dışındaki bir İdare'nin oluşturulması lazımdır. Bunun için zaten bir takım önerilerde bulunmamız gerekir; çünkü siyasi irade bütçe gereksinimleri ileri sürdüğü sürece, hiç bir zaman İdare konuya hukuki açıdan ya da daha objektif açıdan bakmamaktadır. Bu da bir Türkiye gerçeğidir.

Mükelleflerin de bu konuda önemli eğitimlere ihtiyacı vardır; çünkü mükellefler gerek kayıtdışı ekonomi gerekse vergi kaçırmanın yol açtığı rekabet eşitsizliği sebebiyle vergi kaçırmayı çok doğal bir hak ya da yöntem olarak görmektedirler. Bunun da mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede "revizyon mu, reform mu?" sorusunda "reform" dediğim için reformdan devam etmek istiyorum. Reformda da her zaman örnek olarak alınabilecek çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan ben daha önce de söz etmişim.

Özellikle, Birleşik Krallık'taki reform süreci çok önemlidir. Orada oluşturulan kurumların nasıl objektif olabildiği, nasıl vergiciler dışında reform süreçlerinde kişilerin de bulunduğu ve uzun yıllar titiz bir çalışma sonucunda reformların hayata geçirildiği, çok dikkatle izlenmesi gereken bir durumdur. Bunun ifade edildiği toplantılarda Türkiye gerçeklerinden bahsetmek maalesef bazı konuları çözümsüzlüğe itmektedir. O nedenle reform mutlaka gerekli. Üçlü sacayağı; yani mükellef, yargı, idare eksenini açısından ayrı ayrı düzenlemeler yapılması gerekir ve bu çerçevede STK'lar ayrı bir görüş mutlaka bildirmeli, İdare ile daha sonra bunu birlikte değerlendirmelidir. TÜSİAD'ın bu nedenle görüşleri çok önemli olacaktır.

"...reform mutlaka gerekli. Üçlü sacayağı; yani mükellef, yargı, idare eksenini açısından ayrı ayrı düzenlemeler yapılması gerekir ve bu çerçevede STK'lar ayrı bir görüş mutlaka bildirmeli, idare ile daha sonra bunu birlikte değerlendirmelidir. TÜSİAD'ın bu nedenle görüşleri çok önemli olacaktır."

Teşekkür ederim.

FERİDUN GÜNGÖR

ERNST & YOUNG

Sayın Hakan Üzeltürk Hoca'mızı her zaman olduğu gibi hayranlıkla dinledik, kendisi son derece bütüncül bir bakış açısıyla tüm vergi sistemine ilişkin görüşlerini açıkladı. Şimdi onun konuşması arkasından benimkisi biraz fazla sade ve düz kalacak biliyorum. Ben biraz da çalıştay'ın şu çizilen programına bağlı kalarak ilerlemek ve bazı şeylerin kayıtlara geçmesini temin etmek açısından birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Mevcut durumda şunları söylemekte fayda var; Türk Gelir Vergi Sistemi'ne baktığımızda dengeleri tamamen bozulmuş, verimsiz, vergi adaletini çok önemli ölçüde sarsan bir yapı ile karşı karşıyayız. Bugün aramızda eski Gelir İdaresi Başkanları'mız da var, onlar rakamlara benden çok çok daha hakimlerdir. Onlar teyit edeceklerdir ve tahmin ediyorum akıllarında çok güncel rakamlar da olabilir, baktığımızda bugün Gelir Vergisi'nin, genel olarak gelir üzerinden alınan vergilerin bütçemizdeki yeri son derece sınırlı, yüzde 30'lar civarında. Bunun içinde Gelir Vergisi'nin yapısına baktığımızda çok büyük ölçüde ücretlilerin üzerinden, ücretlilerin ödemiş olduğu vergilere dayanan bir yapı ile karşı karşıyayız. Bugün ticari kazancı, serbest meslek kazancını genel olarak vergi sisteminin, vergi otoritesinin yeterince etkin olmaması nedeniyle vergileyemeyen, tarımı zaten pratik olarak ve kanuni olarak vergi dışı bırakmış, biraz da dünyadaki eğilimler nedeniyle, dünyadaki sermaye hareketlerindeki kontrol edilemez oynaklık nedeniyle sermaye gelirleri üzerindeki vergilemeyi yine son derece sınırlı tutmakta olan bir yapı söz konusudur. Böyle bir yapıyla karşı karşıyayız.

"Türk Gelir Vergi Sistemine baktığımızda dengeleri tamamen bozulmuş, verimsiz, vergi adaletini çok önemli ölçüde sarsan bir yapı ile karşı karşıyayız."

"Bugün ticari kazancı, serbest meslek kazancını genel olarak vergi sisteminin, vergi otoritesinin yeterince etkin olmaması nedeniyle vergileyemeyen, tarımı zaten pratik olarak ve kanuni olarak vergi dışı bırakmış, biraz da dünyadaki eğilimler nedeniyle, dünyadaki sermaye hareketlerindeki kontrol edilemez oynaklık nedeniyle sermaye gelirleri üzerindeki vergilemeyi yine son derece sınırlı tutmakta olan bir yapı söz konusudur. Böyle bir yapıyla karşı karşıyayız. Gelir Vergisi Sistemimiz bugün neyi vergiliyor diye baktığımızda, ücretlileri vergiliyor. Sadece ücretlileri vergileyen ama kağıt üzerinde 1.5 ya da 2 milyon mükellefi olan bir sisteme sahibiz."

Gelir Vergisi Sistemimiz bugün neyi vergiliyor diye baktığımızda, ücretlileri vergiliyor. Sadece ücretlileri vergileyen ama kağıt üzerinde 1.5 ya da 2 milyon mükellefi olan bir sisteme sahibiz. Yüzlerce binlerce insan vergi dairelerinde beyannameler kabul ediyor, o beyannameler çerçevesinde tahakkuklar alıyor, tahsilâtlar yapıyor, işlemler yapıyor. Allahtan, son yıllardaki önemli gelişmeler sayesinde ki; onların mimarları da yine aramızda ya da çok önemli ölçüde bu sürece katkıda bulunan üstatlarımız da aramızda, bu işler büyük ölçüde elektronik olarak yapılıyor, sanal memurlar tarafından yapılıyor. Bizim sanal olmayan, fiziki, kanlı canlı memurlarımızın ise ne yaptığı, nasıl hareket ettiği ise hala çok da bilmediğimiz bir konu olarak orta yerde duruyor. Bu işin İdare tarafı ve onu belki de konumuzun dışında tutmak lazım ama Gelir Vergi Sistemi'nin böyle bir problemi var. Bu dengelerin yeniden kurulması, Gelir Vergisi hedeflerinin, politikasının yeniden belirlenmesi çok önemli bir gündem maddesi olarak önümüzde duruyor. "Bunu bugün yapmak mümkün mü?" sorusu pratik bir soru, belki konjonktürel olarak değerlendirilmesi gereken bir soru ama tahmin ediyoruz ki; masanın etrafındaki herkes bu genel tespitlere iştirak edecektir. Bu da bu sistemin değiştirilmesinin zaruri olduğunu ve bunun köklü bir değişiklik şeklinde yapılması gerektiğini ortaya koyan gerçekler, tespitler. Bunun mevcut kanun yapısı içinde olup olmamasının çok fazla bir önemi yok bence. Yani isterseniz sıfırdan tamamen farklı kavramlarla bir Gelir Vergisi Kanunu yazın ya da mevcut sistematığı takip edin; mevcut tasarımı, mimariyi yeni sistemde de kullanın, önemli değil. Bunların zaten hiçbirisinin böyle bir çabayı reform yapan ya da reform olmaktan çıkartan bir önemi olduğunu da düşünmüyorum. Ama şu bir gerçek, bu söylediğimiz bozukluklar, eksiklikler, yanlışlıklar giderilecekse, tabi ki bu çalışmanın adı "reform" olacaktır. Çok da kavramlara takılmadan bunları söylemek lazım diye düşünüyorum.

Şimdilik bu kadar, teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

OSMAN ÖZEN GÖZDE YMM LTD.

"Reform ihtiyacı var mı, yok mu?" sorusunun cevabı bence, çok açık: Evet, kazanç vergilemesinde bir reform ihtiyacı vardır.

Mevcut Gelir Vergisi Kanunu ile bugünkü fiili durumu analiz ettiğimizde şunları tespit edebiliriz. Bir kere, vergilemede adalet ve ödeme gücü ilkesi bağlamında, gelir vergisi kanunu, tarife yapısı itibarıyla "artan oranlılık" iddiasındadır. Ancak, en yüksek marjinal vergi oranı, ki halen yüzde 35, gelir diliminin 40.000 lirayı aşması halinde devreye girmektedir. Bugünkü ekonomik koşullar bu haddin düşüklüğü bellidir. Dolayısıyla, artan oranlılık iddiası fiiliyatta geçerli değildir ve esasen bu tarifeyi tek oranlı tarife olarak düşünmek çok da yanlış olmaz.

Mevcut gelir vergisi kanunu, gelirin toplanması ve beyanı yönünden "üniter/global" olma iddiasındadır. Ancak, fiiliyatta hiç de öyle değildir. Menkul sermaye iratlarının büyükçe bir kısmı beyan dışıdır. Beyan dışı olan bu kazançlar ya yüzde 10 ya da yüzde 15 vergi yükü taşımaktadır. Bu da, artan oranlılık iddiasının geçerli olmadığı bir başka göstergesidir.

Öbür taraftan, mevcut sistemimiz emek-sermaye ayrımı kuramına uygunluk iddiasında. Fakat, fiili durum bunu teyit etmemektedir. Çünkü demin de ifade ettiğim üzere, menkul sermaye gelirleri, kuramın tersine, emek gelirlerinden daha az oranda vergilendirilirken, sermaye ve organizasyon bileşiminden elde edilen kazançlar (yani ticari kazançlar) ile serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen kazançların tabi olduğu tarife, asgari geçim indiriminin cüz'i etkisi ihmal edildiğinde, emek gelirlerinin tabi olduğu tarife ile aynıdır.

Sistemin "genellik" iddiasına gelince; gerek muafiyetlerin gerekse istisnaların çokluğuna bakıldığında, bu iddianın da çok geçerli olduğu söylenemez doğrusu.

Diğer taraftan, 1950'li yıllardan bu yana, sistemin ekonomik gerekliliklere uygunluğu, sermaye birikimine katkısı da çok tartışma götürür. Özellikle sermaye birikiminin 1980'li yıllardan itibaren, daha çok kayıtdışılık ile paralel yürüdüğünü gözlemlemek mümkündür. Demek ki, sistem düzgün bir işleyiş içinde sermaye birikimini ve dolayısıyla istihdamı desteklememektedir. Dolayısıyla, birçok zaman vergi istisnaları tanınmak suretiyle sistemin biraz yumuşatılması zorunlulukları doğmuştur.

Esasında, bir vergi sisteminin vergi tatilleri sağlamak suretiyle mi ekonomik aktiviteye katkı sağlaması, yoksa sisteminin vergi tatilleri içermemekle beraber iktisadi gerekliliklere aykırılıklar içermeyecek şekilde ve fakat ekonomik ajanların kararlarında nötr kalmak suretiyle mi daha çok katkı sağlayacağı tartışılmalıdır. Görüşüme göre, ikincisi daha doğrudur ve bu nedenle de, istisnasız her tür gelirin vergilendirildiği ve fakat marjinal oranın her gelir seviyesinde aynı olduğu bir vergilemeyi, yani "düz oranlı vergileme rejimini" önermek istiyorum.

Özetleyecek olursam, mevcut Gelir Vergisi Sistemimizin adını koymak zordur. Kanunun içinde barındırdığı ilkeler ile fiili durum uyuşmamaktadır. Kanun, esas aldığı sistem itibariyle (üniter, artan oranlı, vs.) bütün teorik müesseseleri içermekle beraber, iktisadi hayatın dayatmaları nedeniyle getirilen geçici düzenlemeler nedeniyle tamamen başkalaşmış durumdadır. Dolayısıyla, kanaatime göre, hayatın gerçeklerini ve iktisadi gereklilikleri dikkate alarak, bir reform ve yeniden yazma ihtiyacı bariz bir şekilde ortadadır.

Öbür taraftan, mevcut kazanç vergileri sistemimiz klasik bir vergi sisteminin bütün mahzurlarını kendi içinde taşımaktadır. Yani, kar paylarındaki ekonomik çifte vergileme sorunundan bahsediyorum. Aynı mahzur, menkul kıymetlerden elde edilen değer artış kazançlarında da söz konusudur. Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'inci Maddesi'ndeki düzenlemeler değer artış kazançlarındaki vergilemeyi yüzde 0 ile yüzde 10 arasında vergilediği için bu mahzur nispeten giderilmiş olmakla beraber, kar payı vergilemesindeki ekonomik çifte vergileme sorunu aynen geçerlidir, ki kurum kazançları ile gerçek kişi ortağın beyanı birlikte dikkate alındığında, etkin vergi oranı yüzde 34 olmaktadır. Hâlbuki faiz gelirleri ya yüzde 10 ya da yüzde 15 oranında bir vergi yükü taşımaktadır. Bunun da, girişimciliğin önünde bir engel olduğu bellidir.

Ekonomik ihtiyaçların dayattığı hususları, ya geçici maddeler ya da vergi tatilleri ile sağlamaya çalışıyoruz. Hâlbuki ihtiyaçları tespit edip, ki öncelikli ihtiyacımızın sermaye birikimi ve istihdam olduğu açıktır, buna uygun bir sistem tasarlanmalıdır. Diğer bir deyişle, artan oranlılık iddiasında olup, diğer taraftan, tabiri caizse arkasından dolanarak efektif olarak tek oranlı mı yoksa dual mi olduğu belli olmayan bir sistemi yürütmeye çalışmamak lazım. Bir şeyin adını tam olarak koymalıyız. Bu arada, tek oranlılığın, düz oranlı vergilemeyi ifade etmediğini de belirtmeliyim.

"Ekonomik ihtiyaçların dayattığı hususları, ya geçici maddeler ya da vergi tatilleri ile sağlamaya çalışıyoruz. Hâlbuki ihtiyaçları tespit edip, ki öncelikli ihtiyacımızın sermaye birikimi ve istihdam olduğu açıktır, buna uygun bir sistem tasarlanmalıdır."

Düz oranlı vergilemeye dayalı bir sistem ile ekonomik ajanların ekonomik kararlarına müdahale etmeyen (marjinal vergi oranının hep aynı kalması), yani bu ajanların kararlarını

alırken tamamen iktisadi faktörlere göre karar almalarına imkan tanıyan, diğer bir deyişle yalnızca vergi yönünden avantajlı görüldüğü için verimsiz yatırım kararları alınmasına yol açmayan, hem de sosyal yönüyle de adil bir vergi sistemi oluşturmak mümkündür.

Şimdilik, teşekkür ederim.

NIYAZI ÇÖMEZ
DELOİTTE

Sayın Osman Özen'in açıklamasına paralel ama daha geniş bir perspektiften ele alarak bir iki görüş bildirmek istiyorum. Bir tanesi "mevcut durum analizi" ve "reform ihtiyacı var mı, yok mu?" sorusuna cevap ararken, herhalde konuya teorik vergileme prensipleri açısından mı

yaklaşıyoruz, yoksa ekonomik hayatın gerçeklerini de dikkate alarak ekonomik perspektiften mi yaklaşıyoruz?" diye değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi aslına bakarsanız belki de reform ihtiyacının olup olmadığını teorik planda ve vergi sistematığı içerisinde mevcut Gelir Vergisi Kanunu'muzu değerlendirdiğimizde, şahsi kanaatim aslına bakarsanız, bu anlamda bir reform ihtiyacı olmadığı yönünde. Bugünkü durumu dikkate alarak bu görüşümü dile getiriyorum, şimdi biraz önce Sayın Feridun Güngör çok kısa bir özet yaptı. Yüzde 33 yaklaşık gelir üzerinden alınan vergilerden kaynaklanıyor, şu andaki vergi gelirlerimizin. Artı ticari kazanç, serbest meslek kazancındaki gelir beyanı yetersizliğinden bahsetti ki, doğrudur. Tarımın zaten büyük ölçüde vergileme dışında bırakıldığından bahsedildi. Şimdi bu yönden baktığımızda, meseleye iki şekilde yaklaşmak mümkün. Mevcut Gelir Vergisi Sistemi'mizin ve Gelir Vergisi Kanunu'muzun yeterli vergilemeyi gerçekleştirmediği; dolayısıyla bu anlamda bir reforma ihtiyacı olduğunu ileri sürebilirsiniz. İkinci olarak da, sistematik anlamında ve kanunun kendi çerçevesi içerisinde ele alındığında; aslında bir iki belki kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınmasının eklenmesi suretiyle, mevcut Gelir Vergisi Kanunu'n da doğru ve etkin bir şekilde uygulanabildiği varsayımı altında, gerçek kişilerin gelirlerinin vergilendirilmesindeki arzu edilen hedefe bizi ulaştırabileceğini ileri sürebiliriz. Fakat herhalde göze alınması gereken noktalardan bir tanesi şu: mevcut durumda biz gerçekten vergileme prensiplerine, yani gelirin gerçek ve safi tutarının vergilenmesi prensiplerine göre hareket ettiğimizde, biraz önce bahsettiğimiz şikâyet konularını göz önünde bulundurduğumuzda; örnek olarak ticari kazanç ve serbest meslek kazancı için söylüyorum, bu durumda acaba gerçekten uyum fazla olsaydı, "Gelir İdaresi'nin gelir vergisinden almış olduğu, bu anlamda, beyana dayalı ticari kazanç ve serbest meslek kazancından almış olduğu vergi hasılatı ne kadar artardı?" diye herhalde sorgulamak gerekir. Eğer gerçekten bizim anladığımız, ideal olarak gördüğümüz, sistematik bir çerçevede eşitlikçi ve vergide adaleti getiren bir Gelir Vergisi Kanunu ve bunun uygulaması hayata geçirilmiş olsaydı, benim tahminim odur ki; şikâyet ettiğimiz, "yeterince gelir beyan etmiyorlar, gelirlerini gizliyorlar" diye değerlendirmede bulunduğumuz ticari kazanç ve serbest meslek kazancı sahiplerinden de gerçek anlamda vergi hasılatı bakımından çok da farklı bir sonuçla karşılaşmayacaktık. Biraz önce Osman Özen Üstat da bahsetti, istihdam bunun zaten bir yönü. Kayıtdışı ekonomi ve gelirin "gerçek," vergi kanunlarının öngördüğü anlamda "gerçek" ifadesini kullanıyorum, beyan edilmemesinin temel gerekçesi; bana göre uzun yıllardır içinde yaşadığımız ekonomik hayatın gerçekleridir. Gerçekten bir ticaret erbabı, yanında çalıştırdığı personelin ücretini Sosyal Güvenlik Kurumu'na beyan etse, onun vergi yükünü dikkate almış olsa ve kendisine normal Türkiye'nin normal ortalama kabul edilebilir geçim standartlarını dikkate

aldığımızda ve elde etmesi gereken geliri de bir kenara bıraktığımızda, Gelir İdaresi'ne herhalde ödenmesi gereken çok fazla bir artık kalmayacaktır. Dolayısıyla mevcut durum analizini yaparken ekonomik gerçeklerden, Türkiye'nin

"Dolayısıyla mevcut durum analizini yaparken ekonomik gerçeklerden, Türkiye'nin içinde bulunduğu gerek istihdam olsun, gerek kayıtdışı ekonomi olsun, gerekse kurumlaşma veya gelir unsurları itibariyle beyanı dikkate alınacak olursa, yapacağımız değerlendirmelerde tüm bunları dikkate alarak bir sistematik çerçevesi çizmenin faydalı olacağı kanaatindeyim."

içinde bulunduğu gerek istihdam olsun, gerek kayıtdışı ekonomi olsun, gerekse kurumlaşma veya gelir unsurları itibariyle beyanı dikkate alınacak olursa, yapacağımız değerlendirmelerde tüm bunları dikkate alarak bir sistematik çerçevesi çizmenin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

OSMAN GÜNAYDIN KOÇ FİNANSAL HİZMETLER VE YAPI KREDİ

Sayın Hakan Üzeltürk Hocam aslında çok güzel giriş yaptı; fakat daha sonra Niyazi Çömez Üstad'ın görüşleri de şöyle bir ikileme sebep oldu bende. Biz burada Gelir Vergisi Sistemi'ni tartışırken aslında şunu biliyoruz ki; bizim Gelir Vergisi Kanunu'ndaki yapacağımız değişiklikler veya öneriler ya da reform, bu işin ana noktası değil. Sonuçta biz bir sistemi tartışıyoruz. Biz bir sistemi tartışmaya açıyoruz. O zaman neyi tartışmamız lazım? Gelirin elde edilmesi, çünkü vergi bir sonuçtur. Gelirin elde edilmesine kadar geçecek süreç içerisinde biz denetimi, kontrolü, bilinebilirliği bunun know-how'ını nasıl yapacağız? Bu sistemi nasıl ortaya koyacağız? Çünkü yıllardan beri Türkiye'de tartışılan konu, Feridun Güngör Üstat söyledi; "biliyoruz da, dillendirmiyoruz" dedi. Çoğu aslında bildiğimiz konular; ama dillendirmiyoruz, hakikaten bazı şeyleri yapamıyoruz, sümen altı ediyoruz.

Konu hem Gelir İdaresi'nin ve mükellef ve Gelir İdaresi arasındaki ilişkinin istenen boyutta olmaması, hem de tüm mükelleflerin--daha doğrusu, Türk ekonomik sisteminin Vergi Sisteminin vergilendirmeye kadar geçecek olan süreçte yapılan işlemlerin-- istenen boyutta yapılamamış olması. Yani diyoruz ki; kayıtdışı ekonomi önemli bir faktör. Ama, kayıtdışı ekonomiyi nasıl dizgin altına alacağız ki; sonucunda bundan bir vergi çıkartalım. Demek ki, bizim sonucunda oranın yüzde 35 veya yüzde 30 olması veya artan oran olması pek o kadar önemli bir unsur değil. O, her zaman tartışılacak, "yüzde 25 yapsak, bu sefer niye 20 değil?" denecek. Artan oran ile işte menkul sermaye iratlarında orada bu şurada bu hep tartıştığımız konular, sonucunda geliyoruz kanunun şu maddesi, onu uygulamadıktan sonra o kanuna istediğiniz kadar reform yapsak ne olur? Şimdi ekonominin ve biraz önce yine Feridun Güngör Üstat söyledi; elektronik olarak bir takım şeyleri becermeye başladık, hakikaten bunu da bankalar aracılığıyla yapıyoruz, şu anda ve bütün dünyada da bu böyle yapılıyor. Ama biz bir kredi kartlarının kullanılmasını veya kredi kartlarının doğuracağı sebep sonuç ilişkisini ve Gelir Vergisi'yle mükelleflerle olan ilişkisini bile şu anda zapturapt altına alamıyoruz, bu bir sistem meselesi. Yani vergilemenin sonucunda Gelir Vergisi Kanunu'nda, "ben bu adamdan alacağım ama kredi kartını alıyorsunuz, adam kredi kartı ile tefecilik yapıyor." Onu önleyemiyorsun. Şimdi kayıtdışı ekonomidir bu. Bunu önlemek için istediğimiz kadar Gelir Vergisi Kanunu'nda

"Konu hem Gelir İdaresi'nin ve mükellef ve Gelir İdaresi arasındaki ilişkinin istenen boyutta olmaması, hem de tüm mükelleflerin daha doğrusu Türk ekonomik sisteminin ve Vergi Sisteminin vergilendirmeye kadar geçecek olan süreçte yapılan işlemlerin istenen boyutta yapılamamış olması."

değişiklik yapalım, istediğimiz kadar reform çalışması yapalım, bu olmaz. Ben adama 10.000 Lira limit tanıyorum, adam gidiyor limitinden parayı çekiyor, gidiyor başkasına para veriyor. Bu şimdi Gelir Vergisi reformuyla ilgili olmayan bir durum. Adam banker gibi çalışıyor. Gelir İdaresi bunları inceliyor, bankalarda bir takım hareketler başladı, yani sonuçta genel ilkeler olarak burada benim anladığım kadarıyla aslında ilk tartışılması gereken konulardan bir tanesi, kanunda yapacağımız reformlar değil, "bu gelirin elde edilmesine kadar geçecek süreç içerisinde ne gibi reformlar yapacağız ki, bu kanunun uygulanabilirliği artsın?" sorusu.

Aslında özet olarak söylemek istediğim bu.

AHMET CANGÖZ

DELOİTTE

Ben özellikle ilk konudan çok sonuncu konuda bir şeyler söylemek istiyorum. "Yeniden yazıma ihtiyacı var mıdır?" hususunda Sayın Ali Şanver bahsetmişlerdi: "kanununu her değiştirdiğinizde mukteza ve içtihat da değişiyor, bu konuda dikkatli olmak lazım demişti," ona katılıyorum. Ama işin teknisyeni ve uygulayıcısı olarak, şu konuda da şimdiki Gelir Vergisi Kanunu Sistematiği'nde sıkıntı çektiğimizi vurgulamadan da geçemiyorum. Bu kanunu, şu anki yapısıyla öğrenmesi de, öğretmesi de çok zor. İlk çıktığı 1960'larda, 1950'lerde iç sistematiği daha tutarlı olabilirdi; ama öyle çok değiştirdik ki, bugün hakikaten kanunun söylediğinden bambaşka bir şeyler oluyor noktasına getirdik. Bu nedenle ben eğer bir reform ihtiyacı varsa ve reform yapılacaksa, onun üzerinde durmuyorum, bunun mutlaka kanunun mutlaka yeniden yazılarak yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bizim madem ki daha global ve entegre bir ekonomimiz oluyor, bu kanunu, bu reformu daha doğrusu yapacaksak biraz daha etkin ve işler olması bakımından teknik yönden OECD kurallarına yaklaştırmamız gerektiğini düşünüyorum. Yeniden yazarken de, bir geçici 67'inci Madde'miz var o aslında başka bir kanun, alın onu Menkul Sermaye İradı İşlem Vergisi Kanunu diye yazın, o başlı başına bir kanun aslında. Bu tür şeylerin de düzelebileceğini düşünüyorum. Tabi ki mukteza olsun, kararlar, içtihatlar olsun, buralarda kayıplarımız olacaktır; ama elimizde OECD Commentary gibi zengin bir başka kaynağı da referans alabilme imkânımız olacaktır. Daha basit ve etkin vergileme adına bunun bir adım olabileceğini düşünüyorum, yeniden yazma fikrini onun için vurgulamak istiyorum, teşekkür ediyorum.

MEHMET AKİF ULUSOY

GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Gündeme bağlı kalmaya çalışarak mevcut durum analizi konusunda şunları ifade etmek istiyorum.

"Özelde Gelir Vergi Sistemi'miz, genelde de vergi sistemimiz başarılı mı, değil mi?" diye sorduğumuzda maalesef buna olumlu cevap vermek mümkün değil. Sistem kendinden

"Özelde Gelir Vergi Sistemimiz, genelde de vergi sistemimiz başarılı mı değil mi diye sorduğumuzda veya kendinden beklenen sonucu doğuruyor mu doğurmuyor mu diye baktığımızda buna olumlu cevap vermek mümkün değil."

önce ifade ettikleri gibi, sadece ücretliler üzerine yığılmış bir durum var. Bir takım rakamlar da vermek esasen mümkün, fakat tekrardan ibaret olacak ve bence hiç gerek yok. Çok fazla başarılı olduğumuzu söylemek mümkün değil.

Çözüm ne olmalıdır? Bu, üzerinde düşünmemizi gerektiren bir durumdur. Bu çözümün adı reform mu olacak, revizyon mu olacak, bence önemli değil. Kanaatimce, hadise daha çok, siyasi bir kararın ortaya çıkmasıdır. Siyasi iradenin ne yapmak istediğini ta baştan ifade etmesi çok önemlidir. Maalesef siyasi otoriteler seçmene vergi yükü getirecek düzenlemeler yapmaktan kaçınıyorlar. Seçme konusunda çok iştiaklı bir milletiz, seçime katılma oranlarımız çok yüksek, kamu parasını harcamayı seviyoruz, ancak iş kamu harcamalarının finansmanına gelince herkes sağır oluyor, dilsiz oluyor. O zaman hükümetlerin, siyasi bir irade ortaya koyması lazım. Benim hatırladığım kadarıyla, bu iradeyi ortaya koyabilen geçmişte bir olay var. Mali milat olarak ifade edilen o düzenlemeler. Bu düzenlemeleri hazırlayan pek çok arkadaşımız şu anda burada. Mali milat bir siyasi irade beyanıdır. Ve bence kendi içinde son derece tutarlıdır. Belki zamanlaması yanlış oldu, ama iç tutarlılığı olan bir irade beyanı olması açısından bence son derece değerli bir durumdur. Bu iradeyi bu şekilde ortaya koyabilen başka bir hükümet ben hatırlamıyorum. Hep kaçak güreşiyoruz. Vergi alınması gereken odakların üzerine gitmeyi sağlayacak mekanizmaları yok ediyoruz veyahut ortaya koymuyoruz. Bunun acısı da vasıtalı vergilerle fena halde çıkıyor.

"Hep kaçak güreşiyoruz. Vergi alınması gereken odakların üzerine gitmeyi sağlayacak mekanizmaları yok ediyoruz veyahut ortaya koymuyoruz. Bunun acısı da vasıtalı vergilerle fena halde çıkıyor."

Şimdi bu TÜSİAD'ı kutlamak lazım böyle bir toplantıyı ve bunu gündeme getirdiği için, çok da faydalı olacağını umuyorum. Belki dikkatimizi şu noktaya yoğunlaştırmalıyız. Aşağı yukarı bir yıl sonra seçim var. TÜSİAD'ın tüzel kişiliği de dâhil olmak üzere, sivil toplum kuruluşlarının siyasi partilere seçim sonrasında vergileri kimlerden, nerelerden ve nasıl alacaklarını seçim beyannamelerine almalarını talep edelim mümkünse zorlayalım. Şu aşamada söylemek istediğim bunlar, teşekkür ederim.

İLKAY ARIKAN

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI ARACI KURULUŞLAR BİRLİĞİ

Son 5-6 yıldır da hasbelkader kendi alanı ile sınırlı olarak vergi işleri ile ilgilenen birisi olarak, sizler kadar derin detaylı analiz yapamayacağım. Sadece bir sorum var. Onun için Sayın Mehmet Akif Ulusoy'dan önce söz almak istemiştım. Sayın Osman Arioğlu ve Mehmet Akif Ulusoy'a soracağım; en yetkili mevkilerde bulundular. Verginin iki temel fonksiyonu var, birisi devletin giderlerini finanse etmek, birisi de sosyal adaleti sağlamak. Görev yaptıkları dönemde, Gelir Vergisi'ne bakış açılarındaki ağırlık neydi?

Verginin Temel Fonksiyonları

- **Devletin giderlerini finanse etmek**
- **Sosyal adaleti sağlamak**

Bence, "verginin reforma ihtiyacı var mı, yok mu?" sorusunu sanki onlardan alacağımız cevapla biraz daha kolay şekillendirme şansımız olacak. Gelir Vergisi'ne ağırlıklı olarak sosyal adaleti sağlayacak bir araç olarak mı bakıyorlardı, yoksa devletin giderlerinin önemli bir kısmını karşılayacak bir araç olarak mı bakıyorlardı?

OSMAN ARIOĞLU

GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Bir defa Sayın Akif Ulusoy'un da dediği gibi bu işin aslında biz hala felsefesini oturtamadık. Vergiciliğin felsefesini oturtamadıktan sonra; en iyi kanunu da yazsanız, OECD normlarını alsanız, uygulayıcılarınızı iyi hale getiremediğiniz zaman ve toplumdaki vergiye bakışı yeterince değiştiremediğiniz zaman, olumlu sonuç alma şansınız yok. Benim hem İdare'de, hem de sonrasında ulaştığım kanaat bu. Birinci olarak, bunun altını çizmek lazım. Aslına bakarsanız Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazım çalışmaları 2003'te başladı. Ben bir anlamda hep engelleyen adam oldum. Engellememin nedeni şuydu, "tamam çalışılsın, bir şey hazır olsun; ama kanaatim Türkiye yeniden yazılmış bir Gelir Vergisi'ni uygulamaya hazır değildi o dönemde." Şu anda da, hala da hazır olmadığı kanaatindeyim. Yani Gelir Vergisi Kanunu yeniden yazılmalı doğru, sistematığı bozulmuş doğru, bütün eleştiriler doğru; ama bizim toplumda vergi felsefesini doğru dürüst yerleştiremediğimiz ölçüde hatta vergi idaresinde, özellikle denetim boyutunda, Sayın Halil Bağdınlı'nın da söylediği gibi; eğer kaç tane denetim elemanı sayısı varsa, o kadar Gelir İdaresi Başkanı var anlayışının olduğu bir ülkede; siz daha derli toplu, nereden buldun benzeri kanunları yaparsanız, o zaman hakikaten uygulamada canınızın istediğinin ocağına incir ağacı dikersiniz. O nedenle bir defa o kültürü ve o anlayışı ve verginin, vergiciliğin hakikaten oturması gerektiği yeri doğru çizip oraya oturtabilmemiz lazım. Onu beceremedik. Ben onu becerme noktasında epey mesafe aldığımızı düşünüyordum ama daha aldığımızın belki üç katı mesafe almamız lazım.

Gelir Vergisi'ne biz, adaleti mi sağlasın, yoksa buradan gelir mi elde edelim tarafından ziyade, yapmaya çalıştığımız bir şey vardı: "vergi tamamen bir angarya" anlayışını bir miktar azaltalım istedik. Bunu yaparken de, en temel şey, bir yandan oranları indirelim, bir yandan İdare'ye hem "ceberrut devlet" anlayışını bir kenara bıraktıralım, hem de objektif uygulama yapılmasına imkân verecek teknolojik alt yapıyı yükseltelim istedik. Yani inceleme seçimi felsefesiyle başlıyordu her şey. İnceleme seçimini ne kadar objektif hale getirebilirsek başlangıç adımını o kadar objektif atmış oluruz diye öngördük.

"Gelir Vergisi'ne biz, adaleti mi sağlasın, yoksa buradan gelir mi elde edelim tarafından ziyade, yapmaya çalıştığımız bir şey vardı: "vergi tamamen bir angarya" anlayışını bir miktar azaltalım istedik. Bunu yaparken de, en temel şey, bir yandan oranları indirelim, bir yandan İdare'ye hem "ceberrut devlet" anlayışını bir kenara bıraktıralım, hem de objektif uygulama yapılmasına imkân verecek teknolojik alt yapıyı yükseltelim istedik. Yani inceleme seçimi felsefesiyle başlıyordu her şey. İnceleme seçimini ne kadar objektif hale getirebilirsek başlangıç adımını o kadar objektif atmış oluruz diye öngördük."

Ondan sonra benim tamamlamadığım, hatta Sayın Akif Ulusoy'ların da bitiremediği ve hatta hala daha bitmemiş olan; inceleme standartları, yani bir inceleme elemanı işe alındığında "nelere bakacak, ne kadar sürede bitirecek, nasıl bir değerlendirme yapacak?" standartları hale sıkıntılı. Bu standartları koyamadığımız sürece işi çözmekte ciddi zorluklar yaşamaya devam edeceğiz.

O nedenle, bir defa hakikaten STK olarak TÜSİAD'ın, TOBB'un hükümetlere telkinde bulunurken herkes "yahu ben iyiyim, öbürleri vergi kaçırıyor" gibi telkinlerde bulunmaması gerekiyor; bu tür telkinler samimiyetten uzak oluyor. "Bu memlekette herkes vergisini düzenli ödeyecek; ama siz de oranları şuraya indirin, inceleme etkinliğinizi yılda yüzde şuna getirin" diye STK'ların aslında baştan bir empozede bulunması lazım hükümetlere, gelecek iktidarlara. Ondan sonra hükümetler o yol haritasını kabul ettiğinde, o zaman Gelir Vergisi'ne yapılan eleştiriler doğru olur "düz oranlı aslında artan oranlılık var" diye. Ama "o düz oranı madem öyle 35'te birleştirelim veya 25'te birleştirelim" dediğinizde; rakamlara bir bakıyorsunuz, bu defa hemen gelir endişesi çıkıyor. Çünkü sizin Gelir Vergisi'nin en önemli bölümünü ücretliler ödüyor. Onun büyük bölümü de, yüzde 15'lik orandan ödeniyor. O zaman o oranı yukarı çıkarma şansınız yok. Evet, yüksek gelirliler açısından düz oranlılık var; ama alt tarafı bunu tek oranlı yaparsanız ve alt tarafı da biraz yukarı çekmeniz lazım. Peki, ücretlilere ayrı tarife zaten bir anlamda belli ölçüde mecbur da gelecek, aslında biz de onu yaptığımızı savunuyorduk, niye asgari geçim indirimiyle ücretlilerin bir anlamda vergi yükünü normal mükellefe göre daha farklı tuttuğumuzu savunuyorduk; ama netice olarak Gelir Vergisi'ne ben şimdi bakamıyorum.

Hala daha bakamıyorum. Bir hazırlık yapılması gereği doğru ama bundan önce zemin hazır değil. Gelir Vergisi'nde, hakikaten, "hem nereden buldun" sorusunun konulmasında, hem de kaldırılmasında rolü olmuş bir kişi olarak bu söylediklerim tecrübeyle de sabittir, diyorum. Şimdilik bu kadar herhalde yeterlidir. Teşekkürler.

FERİDUN GÜNGÖR ERNST & YOUNG

Türkiye'de genel olarak bir erteleme anlayışı var: zemine bağlı, koşullara bağlı. Bizim kendimize özgü bazı özelliklerimize bağlı olarak zamanlama konusunda nedense bir erteleme arzumuz var. Bu erteleme ancak konjonktürel olarak kabul edilebilir. Seçim var, bu sırada yapmaya kalkmak anlamlı değil, gerçekçi değil. Bunu anlarım ama zemin gibi Osman Arıoğlu Üstadımızın da söylediği tarzdan çok daha geniş bir ertelemeyi gerektiren ve bunu kabul ettiğimiz zaman da o zeminin oluşturulması için geçmesi gereken zamanı da kestirmek mümkün olmadığı için; bu nihai bir ertelemeye dönebilir. O nedenle buna böyle bakmamak lazım.

"Türkiye'de genel olarak bir erteleme anlayışı var: zemine bağlı, koşullara bağlı. Bizim kendimize özgü bazı özelliklerimize bağlı olarak zamanlama konusunda nedense bir erteleme arzumuz var. Bu erteleme ancak konjonktürel olarak kabul edilebilir."

Zeminin ben aslında çok büyük ölçüde iyileştğini de düşünüyorum. Hatta zeminin uygun olduğunu bile söyleyebiliriz. Elektronik uygulamalar, Türk Vergi İdaresi'nin etkinliğini çok büyük ölçüde arttırmış durumda. Daha da arttıracak gibi gözüküyor. Dünyada global gelişmelere baktığımızda, trendlere eğilimlere baktığımızda uluslararası gelişmelerin bize söylediği şey şu; Gelir İdareleri, devletler vergi konularında çok yakın işbirliğine giriyorlar ve bir global vergi idaresi gibi hareket etmeye başlıyorlar daha önceden çok zor olan işbirliği imkanları son gelişmeler çerçevesinde aslında çok kolay hale gelmiş durumda.

Türkiye, beğenilsin, beğenilmesin ciddi bir orta sınıf barındırıyor. Beyaz yakalı, mavi yakalı, evine akşam huzurla ekmek götürmeye çalışan, orada huzurla yemek isteyen, hiçbir endişesi olmayan, utanacak, mahcup olacak bir durumla karşılaşmak istemeyen geniş bir kesim var. Bu geniş kesim gerçekten vergisini adil koşullar içinde ödemeye hazır bir kesim; yeter ki bunun imkânları hazırlanmış olsun. Bunlar zaten çok korkak insanlar, endişeli insanlar, tek dertleri o kazandıkları parayı huzur içinde yemek olan insanlar. Risk almak istemeyen insanlar ve bunların sayısı zannedilenin çok çok daha ötesinde. Bu koşullarda bu insanları vergilendirebilecek adil bir sistemi sunmak ihtiyacı var.

"Zeminin ben aslında çok büyük ölçüde iyileştiğini de düşünüyorum. Hatta zeminin uygun olduğunu bile söyleyebiliriz. Elektronik uygulamalar, Türk Vergi İdaresi'nin etkinliğini çok büyük ölçüde arttırmış durumda. Daha da arttıracak gibi gözüküyor. Dünyada global gelişmelere baktığımızda, trendlere eğilimlere baktığımızda uluslararası gelişmelerin bize söylediği şey şu; Gelir İdareleri, devletler vergi konularında çok yakın işbirliğine giriyorlar ve bir global vergi idaresi gibi hareket etmeye başlıyorlar daha önceden çok zor olan işbirliği imkanları son gelişmeler çerçevesinde aslında çok kolay hale gelmiş durumda."

vergi dairesi memuru olabilir, bir inceleme elemanı olabilir, bir başkan olabilir, bir müdür olabilir ama maalesef böyle bir durum var. Bunu kabul ediyoruz ama bunun da değişebileceğine inanmak lazım. Yani bu konuda da umutsuz olmamak gerekiyor.

Siyasetçiler konusuna geldiğimizde, bakın siyasetçiler zor insanlar; ama onların önüne sağı solu belli, bir bütünlüğü olan, hedefleri olan, söyleyecek sözü olan, kamuoyu önünde savunabilecekleri, arkalarında durabilecekleri bir paketle gidebiliyor muyuz? Böyle bir paket hazırlanabiliyor mu? Kim hazırladı? Hangi İdare şimdiye kadar hazırladı da, öyle bir paketi, siyasetçiler "bu da nereden çıktı?" dedi. Benim kısa idari tecrübemde ben şunu gördüm, İdare'de olanlar maalesef çok fazla üretim yapamıyorlar. Üretimi yapamayacak kadar yoğun gündemleri var. O gündem içinde kaybolup gidiyorlar. İdare'nin kendisi bir üretim merkezi gibi çalışmıyor. Öyle olunca da siyasetçinin önüne savunulabilir, arkasında durulabilir projelerle gidilemiyor. İdare gidemiyor. İdare gidemeyince elbette politikacı da riskini öngöremediği, bilemediği bu tür maceralara kalkışmıyor. Sayın Osman Arıoğlu üstadım, Vergi Konseyi'nin koymuş olduğu çalışma da üzerinde düşünülmesi gereken bir çalışma. Yani onu da mükemmel bir çalışma olarak görmüyorum.

Doğrusunu isterseniz, içinde yer aldık ama hani "içinize sindi mi dersiniz?", bakın ekip burada, dolayısıyla ben burada teslimiyetçi, değişim olmayacağına yönelik bir inançla hareket etmenin doğru olmadığını düşünüyorum.

Bunu belirtmek istedim, tekrar teşekkür ediyorum.

Ortam bu. Onun dışında, efendim kazanamayan, çok ciddi ekonomik güçlüklerle karşılaşan esnaf olabilir, sanatkâr olabilir, serbest meslek erbabı olabilir, bunlara sistemin içinde yine bir takım, onların da yine uyumunu sağlayabilecek, uyumunu güçlendirecek, onların da hayatını ekonomik olarak devam ettirecek bir yapı oluşturulabileceğine inanıyorum. Bunu ihmal etmemek lazım. Bunların hepsinin kanun içinde yapılabileceğini varsaymak lazım. Elbette ki sonunda iş, bir idarenin bütün bu kanunu nasıl uyguladığına dayanıyor. Ve elbette bizim idarenin, üstatlarım ve değerli başkanlarım da katılıyorlar, bu İdare'ye güvenilemeyeceği gibi bir anlayış var. Yani içindeki çeşitli unsurlara, bu bir

CAN DOĞAN ANADOLU GRUBU

Sataşma var, dedim ama espri olsun diyeydi. Sonuçta bu bölümdeki başlıklar üzerinde söylenebilecek birçok şey söylendi. Teknik olarak daha detaya inilse, çok daha geniş tartışmalar yapılabilir ve günlerce konuşulabilir ama herhalde gerek yok. Bu konuşmalar hızlı bir özet gibi de oldu.

"...bir uçta idealist, üniter, herkesten beyanname almaya dayalı, vergi adaletini sağlamayı kendisine şiar edinmiş, ayırma kuramına uymayı benimsemiş idealist bir yaklaşım; öbür uçta da ekonomik gerçeklerin dayattığı ve sizi uygulamaya mecbur bıraktığı bir takım hükümleri içeren yamalı bohçaya dönmüş bir kanun."

Ben doğrudan son konuya geleyim, Sayın Feridun Güngör'e de o noktadan cevap vermiş olurum. Yeniden yazıma ihtiyaç var mı? Yeniden yazılmışını gördüm, bence değdi. Yani, yeniden yazılrsa iyi olur ama yeniden yazdığınız zaman ortaya çıkan metne reform der misiniz? Herhalde Sayın Feridun Güngör'ün içimize sinme bağlamındaki eleştirisini öyle anlamak lazım. Mesela, bizim Konsey'de

hazırladığımız ve Bakanlığa sunduğumuz metnin tam anlamıyla bir reform nitelemesini hak etmediğini kabul etmek lazım. Ama daha çok Osman Özen Üstad'ın biraz önce söylediği ikiyüzlülüğü belki bir anlamda gideren bir metin olduğunu söylemek lazım. Yani bir uçta idealist, üniter, herkesten beyanname almaya dayalı, vergi adaletini sağlamayı kendisine şiar edinmiş, ayırma kuramına uymayı benimsemiş idealist bir yaklaşım; öbür uçta da ekonomik gerçeklerin dayattığı ve sizi uygulamaya mecbur bıraktığı bir takım hükümleri içeren yamalı bohçaya dönmüş bir kanun. İkisi arasında, yeniden yazılan o metin herhalde biraz daha net, biraz daha cesur bir seçim yapabiliyordu. Bunun dışında çok büyük bir avantajı yok belki, ama yeniden yazılmış olmanın sağladığı bir takım kolaylıklar olduğunu da gördük. Yani maddelerin kendi içerisinde, kanunun kendi içerisinde daha düzgün bir sistematiği olduğunu gördük ve verdiğimiz metin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nu da içeren birleşik bir metindi. Adı Gelir Vergisi Kanunu değil, Gelir Vergileri Kanunu'ydu. Bunun da ayrıca bir avantaj olduğunu düşünüyorum, öyle olmasının daha iyi olduğu inancımı hala koruduğumu da belirtmek istiyorum. Yani tek bir gelir vergisi kanunu, sadece gerçek kişiler için değil de Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nu içerecek şekilde ortak bir Gelirler Vergileri Kanunu metni çıkarmak daha faydalı olur. O yüzden yeniden yazım fikri bana her zaman cazip gelmiştir. Konsey'de ortaya çıkan metni de reform düzeyinde abartmıyorum ama dediğim gibi, bunun hoş bir metin olduğunu düşünüyorum.

Teşekkürler.

KATILIMCI¹

Birincisi vergi reformları her yıl yapılmıyor yani her yıl ortalama biz 14-15 tane vergi kanunu değişikliği yapıyoruz. Bunların 6-7 tanesi ortalama son 10 yıla bakarsak 6 küsürden büyük kanun yapıyoruz. Yani 10 maddeyi geçen düzenleme yapıyoruz. Vergi reformunu 50 yılda bir yapabiliyoruz. Bir atımlık iş bu, her sene vergi reformu olmuyor. 1950'de yapıyorsunuz, bir de 2010'da yapıyorsunuz. Dolayısıyla sadece "yeniden bir yazım ihtiyacı var, daha hoş geliyor" diye bu şansı çöpe atamayız. Bu şansı gerçekten özü itibariyle kullanabilecekseniz kullanalım; yani biz bu kanunu yeniden yazacaksak 2010'lu, 2020'li yıllarda bir kere daha yazalım, ekonomik koşullar falan değişti diye ortalığa dökülmemiz doğru olmaz. Dolayısıyla yeniden yazma ihtiyacı var, aslında yeniden yazma ihtiyacı reform ihtiyacının arkasından yazılmış bir şey. Reform ihtiyacı varsa zaten yeniden yazılması zorunlu ama "reform ihtiyacı yok, yeniden yazılma ihtiyacı var mı?" meselesini belki üçüncüde paylaşmak gerekiyordu.

Bence Sayın Feridun Güngör mevcut durumu çok iyi özetledi, evet bütün dengeleri değişmiş, sistematığı bozulmuş, param parça olmuş bir kanun var, mevcut durum kötü. "Reform ihtiyacı var mı?" olduğuna şüphe yok. Ama "elzem mi?" dersiniz, bence çok da elzem değil. Özetle günün koşulları çok da elzem olmadığını, ertelenebilir olduğunu gösteriyor. Yeniden yazma ihtiyacı ikinciye paralel olursa bence evet, değilse değil. Buraya belki bir dördüncü satır daha koymak gerekiyordu, çünkü tartışma oraya birikti. Zamanı mı bunun, ya da potansiyel var mı? Potansiyeli harekete geçirecek bir ortam var mı?" diye bir soru sormak gerekiyordu. Bence potansiyel fazlası ile var, devlette de var, özel sektörde de var. Devletin başka işleri nedeniyle kamudakilerin çok zamanı olmayabilir ama bu yaratılabilir. Yani her sene 15 tane kanun yazıyor, her yıl 100.000'in üzerinde belge üretiyor, o işler yapılması gereken işler de değil. Onları atarsanız çok da zamanları var. Oraya kadar gitmeye de gerek yok, işte Osman Arıoğlu Üstatlar başlattılar, dışarıda yazılıyor. Dışarıda da çok potansiyel var. Hem dışarıdan hem Gelir İdaresi'nden 100 tane Gelir Vergisi Kanunu yazabilecek ekip oluşturabilirsiniz. Ama "bu potansiyeli harekete geçirecek bir ortam var mı?", yok. Harekete geçirirseniz bir reform denebilecek bir metin ortaya çıkarabiliyor muyuz? Hayır çıkaramıyoruz. Hem Vergi Konseyi'nin yazdığı metin, Gelir İdaresi'nin üstünden geçtiği zaten hiç alakası yok, bunun için hiç zaman ayırmamıza gerek yok. Belki Vergi Konseyi iyi bir şey yapmak için yaptı, belki de durumu kurtarmak için iki kanunu birleştirdi. İki kanunu birleştirmeyip, ayırırsanız, o zaman daha hiç ilerleme kaydedilmiş olmuyor. Yazarsanız böyle bir şeyi başkaları çöpe atacaktı. Hiç kimse de yaptığı bir işin, bir ürünün çöpe atılmasını istemeyeceği için hiç olmazsa böyle bir şey ortaya çıkaralım dendi. Bence o kanun tasarıları, hadi kanun tasarılarını görmezden gelerek tartışalım, oluşturalım ve bizim de üzerinde genel olarak kabul edeceğimiz bir metin çıkaralım" diye başlayabilecekseniz, yapacak mıyız? O noktada, bence daha değiliz gibi geliyor. Dolayısıyla çok elzem bir çalışma olarak görmüyorum. Yapılması gerekli bir çalışma olarak görüyorum ama çok da acil bir ihtiyaç olduğunu da düşünmüyorum.

Teşekkürler.

¹ Çalıştay'a katkıda bulunan ancak ses kayıtlarında ismi yer almayan konukların isimleri, rapor içerisinde bundan sonra "katılımcı" olarak ifade edilecektir.

ŞABAN ERDİKLER

ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK

Bence son derece verimli bir tartışma oldu. Hepimizin mutabık kaldığı bir husus, şu anda uygulanmakta olan Gelir Vergisi Sistemi'nin başarısız olduğu. Her iki anlamda da; gerek hâsılat temini anlamında, gerekse vergi adaleti anlamında, gelirin paylaşılması anlamında çok başarılı bir kanun olmadığı ortaya çıktı. İzin verirseniz başka bir görüş yoksa bu gidişle alakalı bölümü burada bitirelim. Ondan sonra genel ilkeleri tartışalım. Bence zor bölümü geride kaldı. Bundan sonra en azından ilk bölümdeki kadar genel konuları kapsamayacağımız için daha somut görüş ve önerilerin ortaya çıkması imkânı var. Bu başlık altında nelerin ele alınmasını beklediğimizi, ikinci bölümü başlatarak tartışalım istiyorum. Süremiz bir saat. Söz sizde, teşekkür ederim.

B Ö L Ü M

GENEL İLKELER

3. GENEL İLKELER

NASIL BİR GELİR VERGİSİ SİSTEMİ?

- Gelir Tanımı
- Üniter / Sedüler
- Vergi Oranları (Artan Oranlı / Düz Oranlı)
- Beyan Ağırlıklı / Stopaj Ağırlıklı Vergileme
- Dar Tabanlı / Geniş Tabanlı

HAKAN ÜZELTÜRK GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

Ben yine bazı gözlemlerle başlayacağım, ilk bölümü sonlandırdık fakat ortaya çıkan sonuçta, başka bir takım hususların da Gelir Vergisi reformunu çok yakından ilgilendirdiği bu nedenle onlara da dikkat etmemiz gerektiği söylendi.

"Gelirin tanımı, net artış mutlaka ideal olarak düzenlenen fikir olması lazım. Şu andaki kaynak sistemi dışında, çok kısaca söylüyorum, üniter vergi sistemi ve artan oranlı vergi sistemi olması lazım. Beyan ağırlıklı, doğru geniş tabanlı olması lazım."

Şimdi Gelir Vergisi reformunu yaptığımız zaman zaten içindeki bazı maddeler ya da mantığı veya sistematığı ile ilgili düzenlemeler aslında diğer unsurları da içeriyor ya da içermesi gerekiyor. Yani "kayıtdışı ekonomi sürecektir, Gelir Vergisi reformu yapacağız" diye bir algılama zaten olması mümkün değil. Kaldı ki, gelirin tanımına baktığımızda zaten tanımı belirlediğinizde bu sistematığı de aslında

ekonomik düzende kurmuş oluyorsunuz. Tabii gönül ister ki, bütün bu fonksiyonlar bir araya gelinip tartışsın, işte ekonomik boyutu da olacak, kayıtdışılık da olacak, siyasi boyutu da olacak ama bunları yapma imkânı yok, yani şu an sadece Gelir Vergisi ile sınırlı kaldığımız için bazı şeylere ben de ilk kısımda değinmedim. Bunların hepsini burada konuşmak mümkün.

Bu açıdan baktığımızda, ikinci kısım ile ilgili olarak buradaki 5 tane maddeyi belki bir dakikada bile çok rahatlıkla cevaplayabiliriz. Gelirin tanımı, net artış mutlaka ideal olarak düzenlenen fikir olması lazım. Şu andaki kaynak sistemi dışında, çok kısaca söylüyorum, üniter vergi sistemi, artan oranlı tarife olması lazım. Beyan ağırlıklı, doğru, geniş tabanlı olması lazım. Mesele bunların Türkiye'deki uygulaması. Uygulama sorunu ayrı bir şey.

"Dünyada uygulaması olmayacak diye hiç bir sistem geliştirmemek, vergi reformu yapmamak mümkün olmayacağı gibi; bunu zamana yaymanın da manası yok çünkü Türkiye'de hiçbir zaman bu şartların olduğu bir zaman dilimi bulamayacağız, zira zemin sürekli değişiyor. Biraz aslında çalışmalarını yapıp zamanın bu çalışmalara uymasını beklemek daha akılcı geliyor çünkü her an değişen bir ortamda gerçekten zaman bulamayacağız."

Yani, dünyada uygulaması olmayacak diye hiç bir sistem geliştirmemek, vergi reformu yapmamak mümkün olmayacağı gibi; bunu zamana yaymanın da manası yok çünkü Türkiye’de hiçbir zaman bu şartların olduğu bir zaman dilimi bulamayacağız, zira zemin sürekli değişiyor. Biraz aslında çalışmalarını yapıp zamanın bu çalışmalara uymasını beklemek daha akılcı geliyor çünkü her an değişen bir ortamda gerçekten zaman bulamayacağız.

Burada en önemli sistem, Sayın Akif Ulusoy da belirtti, mali milat çerçevesinde, gelirin tanımı. Biz de 2003 senesinde özellikle toplantılardan birinde, Pricewaterhouse’da yaptığımız toplantıda, bir grup olarak en önemli konu olan bu konuda uzun tartışmalar yaptık ve hatta genel görüşmede de ilk sırayı bu konu aldı, gelirin tanımı. Daha önce de tartışıldı, biliyorum 90’lı yıllarda da tartıştık birçok toplantıda; fakat gelirin tanımında bir kere şartlar hep olmamıştır diyerek, bunu daha ilerideki zamanlara attık. Çünkü kişinin kaynak teorisi dışında gelir giderini yıl içinde kavramak için başka alt yapılar gerekiyordu. Bu alt yapılar o zaman Türkiye’de yoktu. "Bugün var mı?" belki tam olarak istediğimiz manada yok ama eskisi kadar da boş değil. İşte bankacılık alanındaki gelişmelere bakın, elektronik beyan, idarenin yapısındaki gelişmelere bakın, bunlar var aslında. Yani bunları yaptığımızda belki gönlümüzden geçeni tam olarak yapamayacağız ama büyük bir kısmını yapma imkânı var. Siyaseten destek gelecek mi, hayır. Yani biz burada buna karar verdiğimizde bu hiçbir zaman gerçekleşmeyecek. Gelir Vergisi reformunu yapsak bile bu konuda aynı görüşteyim. Bu açıdan baktığımızda tabii sosyal adalet, gelir fonksiyonu vs. bunlar zaten birlikte olması lazım. Yani birinin ağırlıklı olması sadece düzeni bozmak sonucunu getirir. Dolayısıyla bunların aynı şekilde sisteme yansması lazım. Diğer ilkeler de olacak. Verginin ilkeleri de olacak, o yüzden biz bir gelir tanımı yaptığımızda, zaten bunun içinde kabul ettiğimiz sisteme göre kanunun diğer taraflarını da bu sistemin içerisine monte etmiş olacağız. Yani cevabımız aslında burada ilk seferde gelirin tanımında vereceğimiz cevaba göre değişecek. O zaman reform olacak mı, olmayacak mı? Bunun cevabını vereceksiniz. Vergi sistemi mantığı değişecek mi, değişmeyecek mi? Denetim uygulamada nasıl yapılacak çünkü denetim yapmazsanız zaten reformu yapamazsınız. Bunları da mutlaka kanunda belirteceksiniz.

Sistematik yapıda zaten bozulmalar olduğunu söyledik, yargı kararlarında da bu durum ortaya çıkıyor. Osman Arıoğlu Üstadın söylediği gibi her inceleme elemanı kadar Gelir İdaresi Başkanı var ama her karar çerçevesinde de ayrı bir vergi hâkimi var. Uygulamada birbiriyle tezat birçok karar çıkıyor, Danıştay ilk derece mahkemelerinin kararını kabul etmiyor, Danıştay’ın kendi içinde birbirine tezat kararları var.

Dolayısıyla ideal ortamı beklemek mümkün değil ve doğru da değil. Bu yüzden biz bu konuda yapacağımız çalışmayı ortaya çıkarıp bunun üzerinde aksayan ya da farklı görüşler ne

"Sistematik yapıda zaten bozulmalar olduğunu söyledik, yargı kararlarında da bu durum ortaya çıkıyor. Osman Arıoğlu Üstadın söylediği gibi her inceleme elemanı kadar Gelir İdaresi Başkanı var ama her karar çerçevesinde de ayrı bir vergi hâkimi var. Uygulamada birbiriyle tezat birçok karar çıkıyor, Danıştay ilk derece mahkemelerinin kararını kabul etmiyor, Danıştay’ın kendi içinde birbirine tezat kararları var. Dolayısıyla ideal ortamı beklemek mümkün değil ve doğru da değil."

varsa bunlara karar vermemiz lazım. Her unsuru ayrı ayrı tartışmak mümkün ama bir konuda özellikle ben zamanı gelince tekrar izin rica edeceğim, bu artan oranlı, düz oranlı tarife meselesi çok tartışılıyor. Hukuki yönünü lütfen göz ardı etmeyelim, hukuki yönden iktisadın temel ilkeleriyle birlikte bir değerlendirme yapmamız mutlaka gerekecek. Bir de son olarak Osman Arioğlu Üstad'ın bir lafı aklıma takıldı, "biz ücretlerde zaten vergi ayırımını farklı oranlaştırmayı yaptık asgari geçim indirimiyle," bu hukuken doğru bir yaklaşım değil; çünkü burada mükellefler bazında bir ayırım söz konusu değil. Çocuk sahibi mükellefler konusunda bir ayırım yapılmış durumda, bu nedenle kesinlikle baştan sona hukuka aykırı olduğunu belirtirim.

Teşekkür ederim.

OSMAN ARIOĞLU GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Herhalde bir eksik bilgi var, onu düzeltmek için mükellef bazında yanlış hatırlamıyorsam yüzde 50'lik bir genel asgari geçim indirimimiz var. Yani çocuk sayısına göre artan oranlı o da devam ediyor. Dolayısıyla Sayın Üzeltürk Hocam onu herhalde atladınız.

HAKAN ÜZELTÜRK GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

Hayır, atlamadım. Bu sonucu hiç değiştirmiyor.

OSMAN ARIOĞLU GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

O zaman çocuk sayısı da değiştirmiyor demektir; yani eğer bir aykırılık varsa çocuk nedeniyle yapılan yüzde 10'luk ilave indirimler bir şey değiştirmez. Yani bu genelde tartışılabilir. Şunu söylüyorsanız, o tartışılır, "bunun bir kıymeti harbiyesi yok, asgari ücreti vergi dışı bırakmak, ücretliyi ayrı vergileme değildir dersiniz," bu ayrı bir şey. Ama "ayırım yapmadınız dersiniz"; biz bize göre yaptığımızı düşündük ve yaptık.

HAKAN ÜZELTÜRK GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

Peki, uzatmak için değil ama mükellef artı çocuk olduğu zaman eşitsizlik oluyor, 10. Madde. Anayasa Mahkemesi'nin eşitlik konusunda somut kararları var. Sadece bunu belirteyim, teşekkür ederim.

KATILIMCI

4369 Sayılı Kanun'u hatırlarsanız, o 99 furyasında, evet gerçekten çok ciddi bir değişim yaşandı. O dönem kafalar çok karışık, o gün evet diyenler sonradan hayır'cı oldu. Çünkü yılların alışkanlığı bir kayıtdışılıktan geliniyordu ve kolay değil. Şimdi gelirin tanımı konusunda bizim yaşadığımız, pratikte yaşadığımız bir sıkıntı vardı, gelir biliyorsunuz bizde hala dar bir tanım içerisinde yürür. Evet, geniş bir tanım olması gerektiğine inanıyorum. Pratikte yaşadık, hatırlarsanız 2000 yıllarında mıydı, Kenan Şerenoglu ile başlayan saadet zincirinde incelemeye benim odamdaki bir üstada denk geldi. Onunla beraber mevcut yasa, o tür bir hareketi vergilendirecek bir düzenlemeye sahip değildi.

Dar tanımlı 7 gelir unsuruna Kenan Şerenoglu'nu sokup vergi almamız mümkün değildi. Ama denetim elemanı, kamuoyundaki yoğun baskı, çok fazla kamuoyuna mal olması sebebi ile hukuka aykırı bir şekilde "bu bir ticari kazançtır" denildi, girmemesine rağmen, TTK'ya uymamasına rağmen yazdı, sanıyorum, mahkemeler de "bu bir ticari faaliyettir" diye kabul etti. Buna gerek yok. Sonunda doğru bir şeye ulaştınız bile, yaparken hukuksuzlukla gidiyorsanız, bu devlete ve sisteme vereceğimiz en büyük zarar oluyor. O nedenle benim de görüşüm, geliri geniş tanımlamak. Üniter, sedüler ayırımında artık dünyada "üniter mi, sedüler mi?" ayırımından ziyade bir "birleşik gelir vergisi sistematiği" yürüyor; dolayısıyla bizim bunu tartışmamız lazım. Üniter de değil, sedüler de değil, her ikisinin de artılarını içine alan bir birleşik gelir vergisi sistematiği, bilebildiğim kadarı ile Amerika'da, Almanya ve Fransa'da ise safi artışa yakın bir birleşik gelir vergisi sistematiği, İngiltere'de ise kaynak teorisine yakın bir birleşik gelir vergisi sistematiği yürüyor. Dolayısıyla birinden birini tercih etmek değil, ikisinin artılarını alarak bir sistem kurmak daha yaklaşım olacak.

"Türkiye için "artan oranlı mı, düz oranlı mı?" sorusunun yanıtı yine bir karma olacak. Sermaye gelirleri üzerinden düz oranlı, diğerleri için artan oranlı bir gelir vergisi sistematiği yapıp, ücretin vergilendirilmesinde de ayırma kuramına uyarak indirimli, geçmişte yaptı çünkü Türkiye bunu, 5 puan indirimli gibi daha düşük bir artan oranlılık uygulamak mümkün diye düşünüyorum."

"Sonunda doğru bir şeye ulaştınız bile yaparken hukuksuzlukla gidiyorsanız, bu devlete ve sisteme vereceğimiz en büyük zarar oluyor... O nedenle benim de görüşüm, geliri geniş tanımlamak. Üniter, sedüler ayırımında artık dünyada üniter mi, sedüler mi'den ziyade bir birleşik gelir vergisi sistematiği yürüyor dolayısıyla bizim bunu tartışmamız lazım."

Vergi oranları ile ilgili evet artan oranla, Slovakya'da bildiğiniz gibi 2008 yılında ciddi bir değişim oldu, bunun AB'ye etkileri de tartışılıyor. AB de şu anda düz oranlı gelir vergisi sistematiği ile ilgili ciddi bir tartışma içinde. Ama şu anda Türkiye için "artan oranlı mı, düz oranlı mı?" sorusunun yanıtı yine bir karma olacak. Sermaye gelirleri üzerinden düz oranlı, diğerleri için artan oranlı bir gelir vergisi sistematiği yapıp, ücretin vergilendirilmesinde de ayırma kuramına uyarak indirimli, geçmişte yaptı çünkü Türkiye bunu, 5 puan indirimli gibi daha düşük bir artan oranlılık uygulamak mümkün diye düşünüyorum.

"...sistemi de iyi adapte edip insanları ve gerekçelerini de iyi adapte ederek belki yürümek lazım ama kesinlikle tabanı genişletmek lazım..."

Beyan olmak zorunda. Türkiye buna dönmek zorunda. Ama Türkiye'de birçok yerde turne yapmış biri olarak da söylüyorum, evet tüm dünyada modern ülkelerde sistem, beyana dayalı bir sistem. Biz yüzümüzü artık o ülkelere döndüğümüze göre, biz takip etmek zorundayız, beyana dayalı bir mükellefiyet yaratmak zorundayız; ama Hakkâri'deki nüfus cüzdanı olmayana

bunu nasıl anlatacağız, nasıl yaptıracağız? Ağrı'da kışın çıkamadığımız dağda bu işi nasıl yapacağız? Ciddi problemlerimiz var, bunları düşünerek bir yol almak zorundayız. Ama kesinlikle sistem beyana dayalı olmak zorunda, buna kafa yorulması lazım.

Dar tabanlı, geniş tabanlı? Evet, geniş tabanlı sisteme mutlaka dönmemiz lazım. Başta da söylendiği gibi aslında şu anda buradaki konuşmada bizim gizli gündemli konuşmamız ya da işin arkasındaki sorun şu, Türkiye yıllardır vergilemediği kayıtdışı sisteme talip ve onlardan vergi toplamaya talip. Dolayısıyla onları tanımadan, beklentilerini bilmeden, hele bir de sermaye bu kadar mobilken, onların üstüne bir sistemle gittiğimizde ülkeye vereceğimiz zararı iyi hesaplamadan adım atmak ciddi tehlike. Yapabiliriz, "oranlarımız bu, ben devletim alırım"; ama işte şu anda da görüyoruz, fabrikaları söküp Romanya'ya giden, Polonya'ya giden hatta Mısır'a giden birçok yatırımcı var, burada yaşadığı sıkıntılardan dolayı. Dolayısıyla sistemi de iyi adapte edip insanları ve gerekçelerini de iyi adapte ederek belki yürümek lazım ama kesinlikle tabanı genişletmek lazım diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

OSMAN ÖZEN GÖZDE YMM LTD.

Ben önceki konuşmamda da belirttiğim gibi, mevcut sistemimizin üniter ve artan oranlılık iddialarının pek geçerli olmadığını ve tek oranlılık ve dual unsurlar içerdiğini ve dolayısıyla sistematik bir bütünlük içermediğini belirlemiştim. Anladığım kadarıyla, kimse de şimdiki durumdan da memnun değil. Dolayısıyla reformdan bahsediyorsak, bence yapılacak tek şey flat tax (düz oranlı vergi) sistemine gitmektir. Sermaye birikimi ve istihdam açısından dual vergi sistemiyle sermaye gelirlerini daha düşük bir oranda vergilemek bir tercih olabilirse de, dual vergi sisteminin içerdiği karmaşıklık ve vergi planlamasına son derece açık olması, dual vergiyi bir seçenek olmaktan çıkarmaktadır. Eğer reforma ihtiyaç var diyorsak, gidilecek tek yön flat tax'tir. Şimdi flat tax ile neyi kastediyoruz?

Bir kere, istisnasız her türlü geliri vergilemeliyiz. Ancak, gelir mebdeinde bir kere vergilenmelidir. Bir kere bu şekilde vergilendikten sonra, tekrar vergi konusu edilmemelidir. Sistem ekonomik anlamda çifte vergilemeyi içermemelidir. Yani, kar payları ile bir işletmenin elden çıkarılmasından veya işletmeyi temsilen hisselerin elden çıkarılmasından doğan kazançlar vergi konusunun dışında kalmalıdır.

Ekonomik kararların alınmasında asıl kriter her bir ilave birim gelir için ödenecek marjinal vergi olduğuna göre, her gelir seviyesinde her türlü kaynaktan gelir için aynı vergi oranı uygulanmalı ki hem ekonomik kararlarda tarafsız/nötr kalsın, hem de ekonomik kararların alınmasında ve uygulanış biçiminde (şahsi firma aracılığı ile mi yoksa bir şirket vasıtasıyla mı, eğer şirket olacak

"Eğer reforma ihtiyaç var diyorsak, gidilecek tek yön flat tax'tir. Şimdi flat tax ile neyi kastediyoruz? Bir kere, istisnasız her türlü geliri vergilemeliyiz. Ancak, gelir mebdeinde bir kere vergilenmelidir. Bir kere bu şekilde vergilendikten sonra, tekrar vergi konusu edilmemelidir. Sistem ekonomik anlamda çifte vergilemeyi içermemelidir."

ise bunun bir AŞ, LTD, veya kollektif, komandit, adi şirket vs. ile mi olacağına, işletmenin nasıl finanse edileceğine) bir etkisi olmamalı, dolayısıyla mükellefin dolambaçlı yollara gitmesine de gerek bırakmamalıdır.

Her türlü gelir yalnızca bir kere vergilendirileceğine göre ve sistem çifte vergileme de içermemesi gerektiğine göre, gelir ve kurumlar vergisi adı altında iki ayrı kazanç vergisine gerek olmayacaktır. Tek bir gelir vergisi kanunu ile hem gerçek kişileri hem de kurumları (hukuki yapıları ne olursa olsun) aynı verginin mükellefi yapmak ve aynı şekilde hesaplanabilen bir matrah üzerinden vergilemek herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Yeter ki, kurum (veya belki de "işletme" olarak tanımlamak daha doğru olur) nezdinde vergilendirilmiş kazanç bir kere de işletme sahipleri nezdinde vergilendirilmeye çalışılmasın.

Gelirin tanımına gelince, her türlü gelir vergilenmeli ilkesi gereğince, gelir doğal olarak her türlü ekonomik faaliyetten (mal ve hizmet değişiminden) kaynaklanan her türlü geliri kapsayacak şekilde geniş olmalıdır. Gelirin tanımı "iktisadi gelir" olarak algılanmalıdır. Diğer bir deyişle, verginin matrahı, makro iktisadi anlamda bir yılda ekonomide yaratılan geliri kapsayacak şekilde olmalı, milli gelirin bir unsuru olmayan ve daha önce vergilendirilmiş kazançlar kullanılmak suretiyle edinilmiş varlıkların yalnızca el değiştirmesinden ibaret değer artış kazançları kapsam dışında kalmalıdır. Çünkü değer artış kazançlarının vergilendirilmesi tipik ekonomik çifte vergileme demektir.

Üniter veya sedüler meselesine gelince, düz oranlı vergileme yapısı itibariyle istisnasız her türlü geliri tek bir beyannamede topladığı için üniterdir.

Verginin metodolojisine gelince, kaynakta düz vergi oranında vergilendirilmiş gelirler hariç, diğer bütün gelirler istisnasız olarak beyan esasında vergilendirilmelidir. Kaynakta vergilendirilmiş gelirlerin beyan dışı bırakılması, tarife itibariyle artan oranlılık içermemesi nedeniyle, sistemin üniter özelliğini bozamaz, mükellefin vergi yükünde değişiklik yaratmaz. Kaynakta vergilemeye en uygun gelirler, doğal olarak ücret gelirleridir. Düz oranı vergi terminolojisinde, bir işletmenin ödediği faizler, kime ödenmiş olursa olsun herhangi bir şekilde verginin hesabında gider olarak kabul edilmemektedir, aynen işletmenin ödediği kar paylarında olduğu gibi. Bunun amacı, faizler üzerindeki vergi yükünü işletme nezdinde oluşturmaktır ki her gelirin vergiye tabi olması kuralı işleyebilsin. Bir gelir bir kere vergi yükü yüklendikten sonra, tekrar vergilendirilmemesi gerekir ilkesi gereği de, faiz gelirleri elde eden nezdinde beyan dışında kalacaktır, aynen kar paylarında olduğu gibi.

Dar veya geniş tabanlı meselesine gelince, sistemin geniş tabana oturması gerektiğinde şüphe yok, gelirin iktisadi tanımı bunu sağlayacaktır. Belki tartışılacak olan husus, sistemin mukimlik esasına mı yoksa mülkilik esasına mı dayanması gerektiğidir. Kişisel düşünceme göre, yurtdışında girişimciliğin, rekabetin ve yurtdışındaki faaliyetlerden yaratılan kaynakların ülkeye geri getirilişini özendirmek bağlamında, sistem mülkilik esasına dayanmalıdır. Dolayısıyla, mevcut sistemimizde faydası olduğu çok şüpheli holding istisna rejimi ve CFC gibi sistemi karmaşıklaştıran müesseselere ihtiyaç kalmayacaktır, ki Dünya'daki trend de zaten yurtdışında elde edilen kazançların mukim ülkede vergiden istisna edilmesi yönünde hızla ilerlemektedir.

Düz oranlı vergilemede gelirin iktisadi anlamda gelir olarak ele alınması demek, mükellefin ekonomik faaliyetlerine ilişkin bütün harcamaların, maliyeci jargonuyla, "gider" olarak dikkate alınması demektir. Diğer bir deyişle, yine maliyeci (ve muhasebeci) jargonu ile, stok ve sabit kıymetler gibi kalemlerin "aktifleştirilmesi" söz konusu değildir. Bu bir taraftan amortisman uygulaması gibi karmaşık ve esasında mükellefin gider yazımını yıllara yaydığı için harcamanın yapıldığı yılda gerçek gelirden fazlasının vergileme konusu edilmesine yol açan bir durumu bertaraf etmekte, diğer taraftan gelirin saptanması son derece kolaylaşmaktadır. Matrah, basit bir şekilde, o yılın hasılatı eksi o yılın giderleri şeklinde tanımlanabilmektedir. Stoğun satılması veya sabit kıymetin elden çıkarılması halinde de, hasılatın tamamının o yıla mal edileceği tabiidir. Flat tax sistemi yapısı itibariyle son derece basit ve sade bir vergi sistemidir. Bu nedenle bu toplantıda uzun uzadıya konuşmaya gerek yok. İleriki dakikalarda yeri geldikçe sistemin tamamlayıcı unsurlarını gündeme getirmeye çalışacağım. Teşekkür ederim.

KATILIMCI

Burada nasıl bir vergi sistemi derken, aslında şöyle geriye doğru gidip baktığımız zaman yapılan uygulamalarla yani yapılan yasa değişiklikleri ve onların uygulamaları ve onların tekrar kaldırılmaları ve yerine yeniden konmaları gibi hususları dikkate aldığımızda şöyle bir değerlendirme yapabiliriz. Gelirin tanımı, gelirin tanımı bugün itibariyle yedi gruba ayrılmış ve tanımlanmış bir gelir, ama geçmişteki uygulamalarda çok kısa süreli de olsa, gelir vergisinin kapsayacağı gelirin sınırsız bir şekilde tanımlanması, yanlış hatırlamıyorsam 1998-99 Zekeriya Temizel döneminde yapılmıştı ve çok çabuk vazgeçilen bir sistem oldu. Onun dışında vergi oranları vazgeçilen bir sistem oldu. Keza, vergi oranlarında yine ücretler açısından farklı vergi oranı ve dar tabanlı geniş tabanlı olarak baktığımızda, oldukça geniş tabanlı bir vergi politikası izlenildiği ve yasanın yapıldığı dönemler oldu. Bu çerçevede baktığımızda, geldiğimiz nokta, bir hükümetin veya bir görüşün ağırlık bastığı bir süreçte olmadı. Çok çeşitli hükümetler ve çok çeşitli görüşlerin yer aldığı bir dönemde oldu. Dolayısıyla, şu gerçeği de göz ardı etmememiz lazım. Her ne kadar ideal olsa bile bugün en belirgin şekliyle bakarsak bizim vergi sistemimiz stopaj ağırlıklı. yüzde 33 gelir üzerinden alınan vergilerden bahsediyoruz, genel bütçe içerisinde. Bu yüzde 33'ün yüzde 7'si, 8'i Kurumlar Vergisi olsa, geriye kalıyor yüzde 25. Tahmin ediyorum, bu yüzde 25'in de yüzde 23.5'i stopaj yoluyla alınan vergi. Yani sonunda konuştuğumuz olay genel bütçenin yüzde 1.5'ine geliyor, beyan yoluyla ödenen vergiler. Bu tabii olması gereken bir durum değil. Birinci bölümde bunu irdeledik de. Niye bu noktalara geldik? Bu geldiğimiz noktayı baz alıp mı, yeni bir gelir vergisi sistemi yaratılmasını önermeliyiz? Biraz da o yönden bakmamız gerektiğini düşünüyorum ben. Teşekkürler.

RECEP BIYIK PRICE WATERHOUSE COOPERS

"Çağdaş bir vergi sisteminin üç karakteristik özelliği olmalı; Beyan sistemi vazgeçilmez, sistemin içerisinde oto kontrol yöntemleri var ve denetleniyorsunuz. Bu üç unsurdan biri ya da birden fazlası yoksa çağdaş bir vergi sistemi yok demektir."

şey, üçlü bir yapı. Çağdaş bir vergi sisteminin üç karakteristik özelliği olmalı; beyan sistemi vazgeçilmez, sistemin içerisinde oto kontrol yöntemleri var ve de denetleniyorsunuz. Bu üç unsurdan biri ya da birden fazlası yoksa çağdaş bir vergi sistemi yok demektir. Birinci sayfaya bir gönderme olacak; ama bu üç unsur, "reform ihtiyacı var mı?" sorusunun cevabını da veriyor. Bu üç unsurdan hiçbirisi gerçek anlamda bizim şu anda vergi sistemimizde yok. Gelir vergisi gerçek anlamda beyan üzerinden alınmıyor (muhtasar beyannameleri bu kapsamda saymazsak), oto kontrol yöntemi yok, denetim de minimum düzeyde. Dolayısıyla gelir vergisinde bir reform ihtiyacının var olduğu söylenebilir. Şimdi bu slayttaki konulara gelirse, saydığım üç unsuru düşünerek slayttaki satırları incelemek gerekiyor, "nasıl bir vergi sistemi?" sorusunun cevabını arıyorken. Gelir tanımı, bence, nasıl bir Gelir Vergisi sisteminin cevabın kapsamında tartışılacak bir konu değil. "Nasıl bir vergi sistemi?" sorusunun cevabında tartışılacak bir konu. Gelir tanımı belki denetim ayağı ile ve oto kontrol yöntemleriyle doğrudan ilgili. Gelir tanımı elbette, Gelir Vergisi'nin konusunu belirliyor ama somut olarak baktığımız zaman, şu anda Gelir Vergisinin konusuna girmeyen ancak kapsama almak istediğiniz gelirler neler diye sorarsanız, kapsama alacağınız kayda değer bir gelir unsuru bulamazsınız. Hatta kapsamdan çıkaracağınız çok şey de olabilir. Yani Gelir Vergisi'nin tanımının kapsamına alacak bir iki unsur söyle deseniz, ben sayamıyorum. 1998-1999'da çok da tartışılmıştır, ne var kapsama girecek diye, yok aslında bir şey. O zamanki 4369 sayılı Kanun'un Meclis tartışmalarını incellerseniz, "gayri meşru ödemeler mi Gelir Vergisinin kapsamına alınıyor?" noktasından öte gitmemiştir tartışmalar. Yok aslında böyle bir amaç. Gelir Vergisi'nin konusuna kazançların çok büyük bir bölümü giriyor.

"Adil, doğru bir gelir vergisi sistemi kurmak istiyorsak, beyannameli mükellef sayısını mutlaka artırmalıyız. Bunu başaramıyorsak, en azından gönüllü beyanname isteyenlerin beyannamelerini alan bir sistem kurmalıyız. Beyanname vermek isteyenlerden beyanname almamak çok büyük bir eksiklik, daha da önemlisi büyük adaletsizlik olarak görüyorum."

Teşekkürler. Nasıl bir Gelir Vergisi sistemi sorusunun cevabını aslında başka bir üst başlıktaki soruyla cevaplamak gerekiyor bence. O soru da, "nasıl bir vergi sistemi sorusu?" Bu slayttaki satırların hepsi nasıl bir vergi sistemi sorusunun cevabı ile de doğrudan ilgili. Bildiğiniz gibi, çağdaş bir vergi sistemini tanımlarken bir şeye bakıyoruz. O baktığımız

"Gelir vergisi gerçek anlamda beyan üzerinden alınmıyor (muhtasar beyannameleri bu kapsamda saymazsak), oto kontrol yöntemi yok, denetim de minimum düzeyde. Dolayısıyla gelir vergisinde bir reform ihtiyacının var olduğu söylenebilir."

Dolayısıyla, bu tartışmayla doğrudan ilgili bir şey değil gelir tanımı ve Gelir Vergisi sistemi açısından çok da önemli bir konu değil. Denetim ve oto kontrol yöntemlerini içeren bir kapsamda konuya bakıyorsanız, bu açıdan önemli olduğu açık. Kişilere nereden buldun?" diye sormak istiyorsanız, bu mekanizmayı da etkin olarak çalıştırmak istiyorsanız, gelir tanımı çok önemli hale geliyor.

Slayttaki "üniter mi, selüler mi?"; "beyan mı, stopaj mı?" sorusunun cevabına gelirsek, bence burada da çok fazla tartışacak bir şey yok. Sistem beyan esasına dayanmak zorunda. Buna hiçbir vergi hukukçusunun itiraz edeceğini zannetmiyorum. Adil, doğru bir gelir vergisi sistemi kurmak istiyorsak, beyannameli mükellef sayısını mutlaka artırmalıyız. Bunu başaramıyorsa, en azından gönüllü beyanname vermek isteyenlerin beyannamelerini alan bir sistem kurmalıyız. Beyanname vermek isteyenlerden beyanname almamak çok büyük bir eksiklik, daha da önemlisi büyük adaletsizlik olarak görüyorum. Yani ben beyanname vermek istiyorum, sistem benden beyanname almıyor. Ben beyanname verirsem daha adaletli bir sistem olacak benim için. Sistem benim beyanname vermemi kabul etmiyor. Geçmiş 50 yılın başta Kalkınma Planları olmak üzere, vergi politikası içeren dokümanlarını tararsanız, hepsinde neredeyse aynı ifadelerle verginin tabana yayılması gerektiğinden, istisna ve muafıkların azaltılmasından, daha adil bir sistem kurulmasından bahsediliyor. Yeni mükellef kaydetmeden, beyannameli mükellef sayısını artırmadan verginin tabana yayılması, daha adil bir yapı kurulması olanaklı olmadığına göre, beyannameli mükellef sayısını mutlaka artırmak gerekiyor. Beyannameli mükellef sayısını artırmanın da yeni mükellef kaydetmeden geçtiğine şüphe yok.

"Yeni mükellef kaydetmeden, beyannameli mükellef sayısını artırmadan verginin tabana yayılması, daha adil bir yapı kurulması olanaklı olmadığına göre, beyannameli mükellef sayısını mutlaka artırmak gerekiyor. Beyannameli mükellef sayısını artırmanın da yeni mükellef kaydetmeden geçtiğine şüphe yok."

İyi bir gelir vergisi sistemi oluşturmak, kısa sürede olacak bir şey değil. Sayın Halil Bağdınlı'nın başta söylediği gibi, çok iyi bir geçiş dönemiyle iyi planlanarak çok geniş tabanlı bir şey yapmak zorundayız.

Artan oranlı mı, düz oranlı mı? Ben Gelir Vergisi sisteminin artan oranlı olması taraftarıyım. Ancak artan oranlılığı savunmam, mevcut tarife veya benzeri bir artan oranlılığı savunuyorum anlamında değil. Gelir dilim sayısı üçü geçmeyen, gelir dilimleri tutarlarının makul büyüklükte olduğu, hızla üst oranlara tırmanmayan, en üst oranında yüzde 25, en fazla yüzde 30 olan bir yapı bana makul gözüküyor.

Ayırma kuramı bana önemli bir konu gibi gelmiyor. Şu andaki mevcut yapının emek gelirlerini sermaye gelirlerine göre çok daha ağır bir şekilde vergilediği dikkate alınır, emek gelirlerinin vergi yükünün faiz ve benzeri gelirlerin vergi yüküne eşit hale getirilmesi bile benim için yeterlidir.

Elbette çağdaş, sosyal devletlerin vergi sistemlerinde olması gerektiği gibi, bizim vergi sistemimiz de ücretlileri koruyan, onlara makul ayrıcalıklar sağlayan çeşitli araçlara sahip olmalıdır. Sonuçta gelir vergisi istihdam vergisi olmaktan çıkartılmalı, yük daha geniş bir kesime yayılmalıdır.

Söylemediğim bir şey zannediyorum kalmadı. Teşekkürler.

"Çağdaş, sosyal devletlerin vergi sistemlerinde olması gerektiği gibi, bizim vergi sistemimiz de ücretlileri koruyan, onlara makul ayrıcalıklar sağlayan çeşitli araçlara sahip olmalıdır. Sonuçta gelir vergisi istihdam vergisi olmaktan çıkartılmalı, yük daha geniş bir kesime yayılmalıdır."

FERİDUN GÜNGÖR **ERNST & YOUNG**

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Ben aslında Recep Bıyık Üstad'a bir soru soracaktım. Ondan sonra da devam edeceğim.

Sorum şu; şu anda mükellef sayımız ne bizim? Yıllardır bu işin içindeyiz. Mükellef vergi kanunlarına göre kimdir? Aslında vergi borcu kendine terettüp eden kişi. Bizim sistemimizdeki bozukluk şu aslında; vergi dairesine kayıtlı olan mükellef kabul ediliyor, onun dışında her gün her noktada vergi ödeyen mükellef kabul edilmiyor. Onun için de ülkede vergi tabanı bir türlü genişlemiyor. Böyle bir şey olabilir mi? Aslında çok saçma bir tartışma yürütüyoruz bu taban konusunda. Sistemi biz beyannameye dayalı bir sistemden çıkartmışız, stopaja dayalı bir sistem yapmışız. Adama "Aman sen vergi dairesine uğrama" demişiz. Ama vergisini de almaya devam etmişiz. Adama "mükellef" demiyoruz. Ama adam şakır şakır vergi ödüyor. Böyle bir şey olabilir mi? Olaya böyle baktığımızda bir kez bunu değiştirmemiz lazım. Yani bu mantığı, bu kafa yapısını değiştirmemiz lazım.

Bence beyanname almak iyi güzel, hoş. Alınabildiği ölçüde alınmalı. Ama buna bir fetiş noktasında da yaklaşmamak lazım. Ama şu mümkün: Siz vergiyi muhtasar beyanname ile alıyorsunuz. O muhtasar beyannamedeki ücretlerin isimlerini sisteminize niye mükellef olarak kaydetmiyorsunuz? Buna bir engel var mı? Bunların teker teker bordro bilgilerini sistemde izlemeye bir engel var mı? Yok. Aynı şekilde bankalardan topluyorsunuz, aracı kurumlardan topluyorsunuz menkul kıymet geliri elde edenleri. Bunları üstelik de her yıl CD'lerle, şunlarla bunlarla sürekli aktarıyorsunuz. Bunu yapacağınıza, muhtasar beyannameyi alırken bu insanları da yine isim bazında alın, aldıktan sonra da sisteminize mükellef diye yazım. Yazdıktan sonra da database'inizde veri tabanında öyle bunlara yaklaşın. Bunu niye yapmıyoruz?

OSMAN ARIOĞLU **GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI**

Aslında burada bir şey önemli. O da, işin psikolojisi. Hem Sayın Recep Bıyık'ın, hem Sayın Feridun Güngör'ün dediği bu taban meselesini zaten tabana nereye yayacağız, yayacak bir taban bulamadık dediğimiz için benim hiçbir konuşmamda, hiçbir metnimde vergi tabanını genişleteceğiz

diye bir laf herhalde yoktur. Genişleyecek bir yer yok. Ama Sayın Feridun Güngör haklı olarak, "bir sürü ücretli, onlar da mükellef; bir sürü SPK'da işlem yapan var, her biri mükellef" dedi. Bunları niye kayda almıyorsunuz? Aslında bir ölçüde onların hepsi kayıta. Fakat bunları ilan ettiğiniz anda psikolojik ortam orada devreye giriyor. Hepsinin kaydı var, hepsi de ilan edilebilir. İdare bunu ilan ettiğinde ciddi bir feryat kopabilir. Aslında biraz İdare bildiği halde bugüne kadar buna bilerek göz yumuyor. Onu ifade etmek istedim.

FERİDUN GÜNGÖR

ERNST & YOUNG

Aslında herkes bu bilgilerin artık toplandığını biliyor. Zaten bunların vergileri de ödendiği için çok da fazla endişe edilmemesi lazım. Zaten çok geniş bir kesim endişe etmiyor. Endişe eden bir avuç azınlık. Bu bir avuç azınlığın da bu kadar başat bir rolünün burada olmaması lazım. Yani diyelim ki, Türkiye'de 5 milyondan 10 milyondan daha fazla yıllık geliri olan bazı menkul sermaye geliri elde eden vatandaşlar korkacak, ürkecek diye koca bir sistemi bunun üzerine koymak, inşa etmek mümkün mü? Bu bence gerçekten yapılmaması gereken bir şey değil diye düşünüyorum.

OSMAN ARIOĞLU

GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Burada bir şey daha söyleyeyim. Piyasanın aslında şartlarını sizler benden daha iyi biliyorsunuz. Bir sürü insan vergi rekortmenleri listesine girdiği halde ismini açıklamıyor. Niye açıklamıyor? Sadece devletten korkudan falan da değil. Ama Türkiye'de bir de şöyle bir gerçeklik var, bunu da görmezden gelmemek lazım. Bir tanesi "şu kadar vergi mi ödemiş, vay bu zenginmiş?" diye başına mafyadan bir sürü insan bulaşabilir. Bunu da göz ardı etmemek lazım.

NIYAZI ÇÖMEZ

DELOİTTE

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Sayın Feridun Güngör'ün son dile getirdiği nokta ile ilgili deneyimimi paylaşarak başlamak istiyorum. Eğer yanlış anlamadıysam 1998'deki vergi reformu diye isimlendirilen çalışma ile beraber menkul sermaye iratlarından sorumlu daire başkanı olarak görev yapıyorken Gelir İdaresi Başkanlığı'nda, Anadolu'dan gelen telefonlara muhatap olduğum için şunu açıklıkla söyleyebilirim; özellikle bu tür yani menkul sermaye gelirlerinin vergilenmesiyle ilgili konuda beyan ağırlıklı vergilemeye veya beyana ağırlık vermek anlamında bir sistem değişikliğine gitmek için henüz hazır olmadığımızı düşünüyorum.

Buradan hareketle sırayla devam edeyim; gelir tanımı, nasıl bir Gelir Vergisi sisteminin içerisinde midir? Evet, içerisinde. Çünkü burada kastedilen şu; gelir tanımını değiştirerek 1998 yılındaki vergi reformu benzeri bir değişikliğe gidelim mi, gitmeyelim mi? Yani "kaynak teorisinden net artış teorisine gidelim mi, ikame edelim mi, farklı bir tanımla yaklaşalım mı? diye anlıyorum ben

gelir tanımını değiştirmekten. O anlamda yine vergi reformuyla ilgili deneyimlerimizden hareket ederek şunu söyleyebilirim; bu erevde radikal bir değişikliğe gitmek amalanacaksa eğer,

"...radikal bir değişikliğe gitmek amalanacaksa eğer, çok ciddi şekilde bir geçiş sistematiğinin ve geçiş mevzuatının ortaya konması herhangi bir sıkıntıya yer amayacak ve bilerek veya bilmeyerek idareye bu anlamda adaletsiz bir vergilemeyle sonuçlanacak bir enstrüman sunmayacak erevde bunu ele almak gerekiyor."

Çok ciddi şekilde bir geçiş sistematiğinin ve geçiş mevzuatının ortaya konması herhangi bir sıkıntıya yer amayacak ve bilerek veya bilmeyerek İdare'ye bu anlamda adaletsiz bir vergilemeyle sonuçlanacak bir enstrüman sunmayacak erevde bunu ele almak gerekiyor. Benim kişisel gözlemim, böyle bir değişikliğin yapılamayacağı yönünde. Dolayısıyla, bu anlamda gelirin tanımında bir değişikliğe

gitmeye gerek var mı? Biraz önce bahsettiğim erevde bence yok. Fakat burada sistematik olarak belki bir konuyu tartışmak gerekir. O da, son 10 yıl içerisinde yapılan değişikliklerle özellikle sermaye piyasası gelirlerinin vergilenmesine yönelik olarak yapılan ilavelerle bazı başlangıçta tanımlanmayan, vergilenecek gelirin dışında kalan gelir unsurlarının vergiye tabi gelir olarak gelir vergisinin içerisine alınması mümkün oldu. Fakat sermaye piyasası bu anlamdaki gelişmesini sürekli bir şekilde sürdüreceği için yine diğer ülkelerdeki uygulamalara da baktığımızda belki şu tartışılabilir: Gelir tanımı çerçevesinde değil de, bu anlamda o dile getirilir. Acaba ileride ortaya çıkacak değişikliklere göre kendisini esneten bir sistematiğe kavuşturulabilir mi, kavuşturulamaz mı? Ama bunu belki sadece gelir tanımı içerisinde ele alabiliriz veya genel olarak Gelir Vergisi sistematiği içerisinde ele alabiliriz.

Üniter mi, selüler mi? Her ikisi de olabilir. Karma bir sistem de olabilir. şunun için karma bir sistem olabilir diyorum: Bazı konularda özellikle sermaye piyasasının ve sermayenin vergilenmesi ile-sermayenin vergilenmesi derken- kurumlardaki sermayeyi kastetmiyorum. Menkul sermaye gelirlerinin vergilenmesi anlamında söylüyorum-yaşanan ve sistemin kendisinden kaynaklanan bazı sıkıntılar var. Bunları göz ardı etmek mümkün değil.

Bu bağlamda beyan ağırlıklı mı, stopaj ağırlıklı mı vergileme tercih edilmeli?" sorusunu da bu erevde değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum. Öyle gelir unsurları var ki, öyle bir gelir türü ile karşılaşabiliyoruz ki, zaman içerisinde özellikle para ve sermaye piyasalarında bunu görebiliyoruz, kısmen Sayın Halil Bağdınlı da daha radikal bir şekilde fabrikaların diğer ülkelere taşınması bağlamında bu konuyla ilgili bir açıklama yaptı. Aslında beyan ağırlıklı vergilemekte ısrar ederseniz kaırabiliyorsunuz. Dolayısıyla, işin doğası gereği hiç kalabiliyorsunuz. Dolayısıyla, o anlamda karma bir sistem kaçınılmaz olarak bizi zorluyor diye düşünüyorum. Vergi oranları artan oranlı mı, düz oranlı mı? Bence de artan oranlı bir tarifeye sahip olmamız gerekiyor. Dar tabanlı, geniş tabanlı? Burada parantez içerisinde minimum mükellef ve seçmen sayısı kadar mükellef ayrımı var. Fakat biraz önce yaptığım

"Aslında beyan ağırlıklı vergilemekte ısrar ederseniz kaırabiliyorsunuz. Dolayısıyla, işin doğası gereği hiç vergilememe gibi bir durumla karşı karşıya kalabiliyorsunuz. Dolayısıyla, o anlamda karma bir sistem kaçınılmaz olarak bizi zorluyor."

değerlendirme çerçevesinde burada da bu kadar ilkesel yaklaşılmaktansa ekonomik hayatın gerçeklerini ve piyasa gerçeklerini dikkate alarak bu anlamda bir illa isimlendirilebilecek, tanımlandırılabilir bir sınıflandırma veya tercih zorunluluğu olmadan ne öngörülüyorsa sistematik olarak, anlamlı bir şekilde yürütebileceğimiz sistem neyse o çerçevede hareket etmek gerekir. Yani sonuç olarak; ne dar tabanlı ne de geniş tabanlı.

Benim kişisel görüşüm, sermaye gelirlerinin vergilendirilmesiyle ilgili olarak stopaj ağırlıklı vergileme söz konusu olduğu için her ne kadar sayı olarak istatistiklerde Sayın Feridun Güngör'ün biraz önce bahsettiği gibi, mükellef tanımı içerisinde sayı olarak girmese de, aslında o da bir mükelleftir. O anlamda görünmeyen, ismi konulmamış bir geniş tabanlı vergileme benim görüşüme göre söz konusu olabilir. Ama bunu muhakkak kişinin kendisinin vereceği beyannameye bağlayarak isimlendirmenin ve sınıflandırmanın doğru olmayacağını düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

MEHMET AKİF ULUSOY **GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI**

Şimdi ülke olarak bazı kısıtlarımız var. Bu tartışmalarda bu kısıtları da göz önünde tutmalıyız. Örneğin, menkul sermaye iratlarını ayrı bir şekilde ve düz oranlı vergilemek zorunda kaldık. Çünkü kamu kesimi borçlanma gereğimiz yüksek, iç tasarruflarımız son derece yetersiz ve bütçe başka türlü yamanmıyor. Böyle bir durum varken "üniter veya sedüer" ayırımı tartışmak biraz zor. Hatırlıyorum, "gelir dilimlerini yeniden değerlendirme oranında mı arttıralım, onun yarısı kadar mı arttıralım?" gibi bir durumla karşılaştığımızda, yarısı kadar arttırmak durumunda kalmıştık. Gerçi sosyal adaleti temel alacak bir durumumuz ne yazık ki olmadı. Hep gelir endişesi taşımak mecburiyetinde kaldık. Vergi oranları Türkiye'de sadece Gelir Vergisinde değil, özellikle, Katma Değer Vergisi için de düşünülebilir. Aşağıya veya yukarı hareket ettirildiğinde, indirildiğinde veya çıkarıldığında bunun ne götürüp ne getireceği konusunda iyi araştırmamız gerekir. Sağlıklı bir etki analizi şart. Esasen üniversitemizde bu konuda çalışma yapabilecek elemanlar da var. Ben bir nebze başlatmıştım ama arkasını getirme imkânı bulamadım. Belki böyle bilimsel çalışmaları TÜSİAD veya benzeri birtakım örgütlerin de desteklemesi ve yaptırması gerekli. Ancak sadece oran indirimine yönelik olarak değil, gerekiyorsa arttırmak da dahil olmak üzere çalışma yaptırılmalıdır. Böylece kısıtlarımızdaki esnekliklerimizi de tespit etme imkanı olabilir. Bugün için bu suallere verebileceğimiz cevaplar kişisel tahminlerimizin veya kişisel kanaatlerimizin ötesine geçmiyor maalesef. Bilimsel hiçbir altyapıya, temele dayanmıyor. Dolayısıyla, biraz daha veri ağırlıklı, bilim ağırlıklı bir desteğe de ihtiyaç var diye düşünüyorum.

"Vergi oranları Türkiye'de sadece Gelir Vergisinde değil, özellikle, Katma Değer Vergisi için de düşünülebilir. Aşağıya veya yukarı hareket ettirildiğinde, indirildiğinde veya çıkarıldığında bunun ne götürüp ne getireceği konusunda iyi araştırmamız gerekir."

Teşekkür ederim.

ALİ ŞANVER PEKİN & PEKİN

Teşekkür ederim. Çok güncel bir karar olması sebebiyle, biraz da tartışmaya açmak için Anayasa Mahkemesinin en son ücretler yönünden Gelir Vergisi'nin üst dilimdeki yüzde 35'lik oranının iptali malumunuz. Bu kararın acaba tartışılan düz oran mı olsun, artan oran mı olsun konusundaki yansımaları ne olacaktır? Çünkü Anayasa Mahkemesinin burada gayet de karışık gerekçesi var aslında. Ben bu gerekçeye tamamıyla hala hâkim olamadım. Recep Bıyık Üstat çok faydalı birtakım görüşler vermişti bundan önceki toplantılarımızın birinde. Ama sanırım bu kararın gerekçeleri Gelir Vergisi'nde artan oran / düz oranı düşünürken önemli. Yine Akif Ulusoy Üstad'ın söylediği gibi, Türkiye'nin şartlarında alt dilimlerdeki oranlar zannediyorum belli hesaplamaların ve kısıtların sonucu. Zaten onun için onları da çok değiştiremiyorsak, üstteki oran da iptal olduysa acaba burada o zaman daha dar alanda mı bir artan oranlı tarifeden bahsedeceğiz; yoksa yüzde 30'un da altında bir tek oran zaten mümkün mü? Bu da yine kamu açıklarıyla, vergi toplamayla nasıl bağdaşacak? Bunlar en azından

"Vergi teorisi bir yana, bence Türkiye'nin, en azından öngörülebilir vadede, beyan usulüne dönüşü zor görünüyor. Kaldı ki, özellikle yabancı yatırımcı yönünden ve Türkiye'nin buna da ihtiyacı var - Eurobondlar yönünden, kamu açıkları yönünden- zaten bir beyan verdirmeyi bırakın, onlar 0'ın dışında bir orana razı değiller..."

benim pek içinden çıkamadığım sorular. Özellikle, Anayasa Mahkemesi'nin bu (son) yaklaşımından sonra. Yine bu manada Geçici 67 Madde konusu da bence çok önemli. Stopaj mı, beyan usulü mü noktasından hareketle. Vergi teorisi bir yana, bence Türkiye'nin, en azından öngörülebilir vadede, beyan usulüne dönüşü zor görünüyor. Kaldı ki, özellikle yabancı yatırımcı yönünden ve Türkiye'nin buna da ihtiyacı var -Eurobondlar

yönünden, kamu açıkları yönünden- zaten bir beyan verdirmeyi bırakın, onlar 0'ın dışında bir orana razı değiller ve düzenlemeler de en azından hazine bonoları açısından hep bu yönde geliyor. O zaman burada zaten alabileceğiniz belki tek oran yüzde 10 olarak kalıyor. O da yerli yatırımcılara doğru yöneltiyor. Onlar bu manada beyan verseler ne fark eder? Zaten oran belli.

Ben, bu son gelişmeleri de gündeme getirmek ve fikirlerinizi almak istedim.

Teşekkür ederim.

OSMAN ÖZEN GÖZDE YMM LTD.

Recep Bıyık arkadaşımız gelirin tanımında, yani dar veya geniş taban meselesiyle ilgili olarak, benim ekleyeceğim pek fazla bir şey yok dedi. Benim asıl geniş tabanlı olmasından kastım, mevcut Gelir Vergisi Kanunu'ndaki istisnaların çokluğu ve gider yazılabilir olan hususlarla ilgili. Mesela faizlerin vergilemesinde şu anda maliye tamamen bir illüzyon içerisinde. Makro düzeyde bakılacak olursa, mevduat faizlerini yüzde 15 vergiliyorum diyor. Esasında, hayır yüzde 15 vergilemiyor, aksine en az yüzde 5 fonluyor. Siz mevduat faizlerini kaçtan vergiliyorsunuz? Yüzde 15'den. O mevduatlardan verilen kredilerin faizleri kaçtan gider yazılıyor kurumlar vergisinde? Yüzde 20'den. Siz nette nasıl vergi aldınız faizden? Almadınız. 5 puan piyasayı fonladınız. Bu tür illüzyonlardan kurtulmamız lazım. İkincisi de, yine tabanı genişletmek anlamında, personelin sigorta primlerini ücret gelirinden düştünüz, yani vergilemediniz. Ayrıca, işveren olarak ödediğiniz sigorta primlerini de gider yazdınız mı? Yazdınız. İşveren sigorta primlerini gider yazdığımız halde, personelin ücreti olarak vergilediniz mi? Hayır. Personel emekli olduğunda, kendisinin vergilenmemiş primleri ile işverenin gider yazdığı halde vergiye tabi tutulmamış primleriyle fonlandığı varsayılan, emekli maaşı ödediğinizde, bunu vergilendiriyor musunuz? Hayır. Demek ki, tamamen vergisiz bir kanaldan geçiyor. Bu, sosyal amaçlarla belki bu şekilde kabul edilmiş olabilir ve illa ki emekli maaşları da vergileme konusu yapılsın diye söylemiyorum ama verginin tabanı geniş olmalıdır derken, sistemin kendisinden kaynaklanan bu şekilde hiç vergilenmeyen alanları kastediyorum.

KATILIMCI

Orada şöyle bir şey var mı acaba? Net artış teorisi 4369'la 1998'de gelirken vergi bilincinin olmadığından bahsediyoruz. Elbette kanunun 1'inci maddesinde yapılan değişikliğin hiç kimse farkında değildi. Ama korkunç bir infial ve tepki doğdu. Neden tepki doğdu? Bence ondan ziyade Vergi Usul Kanunu'nun 30'uncu Maddesi'nde yapılan değişiklikle alakalıydı. İnsanlar ondan korktu. Yani insanlar Demokles'in kılıcının kendi kafalarının üzerinde durmasından rahatsız oldular. Sayın başkan vergi felsefesinden bahsetti. Vergi felsefesi daha doğrusu vergi bilincinin kamuya mal edilmesi oradan da giderek hangi kanun olursa olsun kanunun bizatihi kendisinden ziyade uygulaması önemlidir. İyi uygulanmış kötü kanun; dünyanın en iyi kanunudur veya tam tersi, kötü uygulanan iyi kanun dünyanın en kötü kanunudur.

"İyi uygulanmış kötü kanun dünyanın en iyi kanunudur veya tam tersi, kötü uygulanan iyi kanun dünyanın en kötü kanunudur."

FERİDUN GÜNGÖR

ERNST & YOUNG

Ben de bu konuda bir ilave yapmak istiyorum. Net artış teorisi konusunda çok şeyler söylenebilir ama bence burada pragmatik davranılması gereken bir durum söz konusu. Daha belirgin, teker teker sayılmış, açıkça neyi hedeflediği, neyi vergilediği belli bir Gelir Vergisi sistemini bizim günümüz koşullarında ve bu ülkemizin genetik kodlarına daha uygun buluyorum. Zira endişelerimizin en önemlisi tahmin ediyorum ki, bu kanunları uygulayacak olanların bunu nasıl uygulayacakları ile ilgili. Aslında beni bir vatandaş olarak net artış teorisi korkutmuyor. Birçok vatandaşı da korkutmuyor. Ama o kanunu mükerrer vergilemeyi önlemeksizin vatandaşın haklarını mükellefin haklarını gözeterek kullanacak bir İdare var mı, öyle bir inceleme anlayışı var mı? Bu konuda hepimizin şüphesi var. Böyle bir şey olmadığı için şüphelerimiz çok güçlü olduğundan buna cesaret bile edilmemeli. Çünkü adam size 3 yıl önce kazandığınız vergisini ödediğiniz şeyi yeniden ikinci defa gözünüzün yaşına bakmadan ödettirebilir öyle bir sistemde ve hiçbir şey yapamazsınız. Çünkü anlayış o. Onun için ben gerçekçi olup, evet, Sayın Recep Bıyık'a katılıyorum. Başka nasıl genişletilebilir sorusuna yanıt bulmak güç, oturup da o maddeyi karşınıza aldığınızda. Elimizden geleni yapalım. Elimizden geldiğince gelirin tanımını yaparken spesifik olarak ilave edilebilecekleri ilave edelim. Ama asla ve kata ucu açık, net artış teorisi kapsamında bir gelir tanımına kalkışmayalım. Bunun ülkeye de, vatandaşa da verebileceği bir şey olduğunu zannetmiyorum.

Teşekkür ederim.

OSMAN ARIOĞLU

GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Ben şimdi Osman Özen'in söylediği şeye biraz kafa yormaya çalıştım. Hani dedi ya, "biz sermaye piyasasını yüzde 5 fonluyoruz." Peki asgari ücretlileri de o zaman kurumlar Vergisi açısından yüzde 5 fonluyoruz. Yani bu biraz "Gelir Vergisi'ni Katma Değer Vergisi gibi aynı mantığa oturtma durumuna mı geliyoruz?" diye bir noktaya götürdü beni. Yüzde 20 stopaj yapabilirsiniz. Aslında Sayın Akif Ulusoy onu söyledi. Neticede bütçenin belli bir bölümünü de borçla karşılayan bir ülkeyiz. O zaman faiz oranıyla ödediğiniz vergi o yüzde 20 değil, onun brütü oluyor. Yani yüzde 15'i, yüzde 20 yaparsınız; tamam "kurum ne kadar gider yazdıysa ben de onun sahibinden o kadar stopaj aldım dersiniz" ama faiz oranıyla ödediğiniz kısım onun brütü kadar olur gibi geliyor. Teşekkür ederim.

B Ö L Ü M
4

DİĞER KONULAR

4. DİĞER KONULAR

DİĞER KONULAR

- Vergi Güvenlik Önlemleri
- Asgari Geçim İndirimi
- Sermaye Gelirlerinin Birlikte / Ayrı Vergilendirilmesi
- Ayırma Kuramı
- Basit Usul / Götürü Usulü
- Dar Mükelleflerin Vergilendirme Esaslarına İlişkin Mevcut Gelir Vergisi Kanunu
- Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları, Anayasa Mahkemesi Kararı
- Diğer ülke uygulamaları çerçevesinde değerlendirmeler ve öneriler

ŞABAN ERDİKLER

ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK BAŞKANI

Diğer konular başlığı altında ele alacağımız konular; aslında tartıştığımız konular itibariyle biraz ayrıntılı görünmekle beraber, bir Gelir Vergisi sisteminde mutlaka irdelenmiş olması ve çözümler üretilmesi gereken başlıklar. Ve onlar da bu bölümde ele alındı. Bu başlık altında diğer konuları bir taraftan çalışırken, aynı zamanda zaten diğer bölümlerde de dile getirilmiş olan önerilere ağırlık verirsek sanıyorum hepimiz bakımından bu Çalıştay'ın amacını yerine getirmiş olacağız. Yine, söz sizde buyurun. Vergi güvenlik önlemleri konusunda zaten daha önceki bölümlerde de böyle bir sistem içerisinde gerek mevcut güvenlik önlemlerinin kısa da olsa değerlendirmesi yapıldı. Bunların yerine yenilerinin ikame edilmesi anladığım kadarıyla en azından bazı konuşmacılar tarafından dile getirildi.

KATILIMCI

Başlangıç olsun diye bir şeyler söylemeye çalışayım. Vergi güvenlik önlemlerinin adını belki şöyle de ifade etsek "acaba, daha doğru olur mu? diye düşünüyorum. Vergi sisteminin savunma mekanizmaları desek. Bugünkü vergi sistemimizde savunma sistemi neredeyse hemen hemen hiç yok. Olanlar tasfiye edildi, yok. Olmalı mı? Bana kalırsa bir şeylerin olmasında büyük yarar var. Ama nerden buldun dediğimiz zaman bunu da yürütemiyoruz, yürütemeyeceğimizi de gördük. Bu da yanlış sonuçlar ortaya çıkarıyor, bizi daha sıkıntılı noktalara götürüyor. Belki daha az itici, daha az zarar verici birtakım mekanizmalar. Ama bunun mutlaka bilgi işlem sistemleriyle de desteklememiz, ödeme sistemleriyle desteklememiz şart diye düşünüyorum. Hiçbir şey tek başına yürümüyor ama kart sistemlerinin geliştirilmesi, ön ödemeli temassız kartların geliştirilmesi belki zorunlu tutulması bir sürü elektronik aracın kullanılmaya başlanması. Ama bunun yanında da bir şekilde bir vergi güvenlik önleminin de düşünülmesinde büyük yarar var. Bu ağır olduğu zaman da uygulaması imkânsız hale gelebiliyor. Buna da dikkat etmek gerekiyor.

OSMAN ÖZEN GÖZDE YMM LTD.

Vergi güvenlik önlemleri neden gerekiyor? Sizin sisteminiz karmaşıksa, distorsiyonlara açıksa onları engellemek için sizin de güvenlik önlemleri almanız gerekiyor. Hâlbuki sisteminiz basit, sade, herkesin kabul ederek ve anlayabilerek uygulanabilecek bir sistem olsa vergi güvenlik önlemlerini asgari düzeyde tutarak yürütülmesi mümkün hale gelebiliyor. Aynı şekilde vergi denetimi ihtiyacı da yine sisteminizin yapısıyla ve nasıl çalıştığı ile ilgili bir şey. Siz gelirleri ayrı ayrı tanımlarsanız, her gelir grubuna farklı oranlar uygularsanız, bazı gelirler istisna, bazı gelirlere tam vergileme yapmaya kalkarsanız, mükelleflerin de buna uygun vergi planlaması yapması için

"...sisteminiz basit, sade, herkesin kabul ederek ve anlayabilerek uygulanabilecek bir sistem olsa vergi güvenlik önlemlerini asgari düzeyde tutarak yürütülmesi mümkün hale gelebiliyor."

pozisyon almaları doğal bir şey ve sizin de bunu engellemek için vergi denetlemesi yapmanız lazım, güvenlik tedbirleri alıyor olmanız lazım. Halbuki sisteminiz hiç böyle bir distorsiyon içermese, iktisadi kararlarda nötr olsa, her gelir türü ve seviyesi için marjinal oran aynı olsa, yani menkul sermaye iradı mı elde ettin, ticari kazanç mı, gayrimenkul sermaye iradı mı yoksa ücret mi elde ettin demeden siz herkesi aynı şekilde yeknesak vergiliyor olsanız demek ki, sıfır planlama amaçlı yapılan işlemlere karşı denetleme ihtiyacı diye bir şey ortada kalmıyor. Bence alınacak vergi güvenlik önlemleri de kurulacak sisteme göre, onun doğuracağı ihtiyaca göre cevap verecek şekilde düzenlenmelidir. Eğer sistem karmaşıksa, buna uygun sofistike bir vergi güvenlik müessesesi olması gerektiği de açık. Örneğin, faiz gelirleri, işletme nezdinde gider yazdırılmamak suretiyle vergilendiriliyorsa, sisteminizin vergi güvenlik önlemi olarak örtülü sermaye uygulamasına ihtiyacı kalmaz. Veya sisteminiz zaten vergi konsolidasyonuna izin

"Eğer sistem karmaşıksa, buna uygun sofistike bir vergi güvenlik müessesesi olması gerektiği de açık. Örneğin, faiz gelirleri, işletme nezdinde gider yazdırılmamak suretiyle vergilendiriliyorsa, sisteminizin vergi güvenlik önlemi olarak örtülü sermaye uygulamasına ihtiyacı kalmaz. Veya sisteminiz zaten vergi konsolidasyonuna izin veriyorsa, ki vermelidir, ilişkili kişilerin yurtiçindeki işlemleri için transfer fiyatlaması denetimi yapmanıza gerek kalmaz."

veriyorsa, ki vermelidir, ilişkili kişilerin yurtiçindeki işlemleri için transfer fiyatlaması denetimi yapmanıza gerek kalmaz. Beyana dayalı bir vergi rejiminde, Maliye'nin mükelleflerin beyanına dayalı olmasa bile kendiliğinden gelir ve servet artışlarını izleyip bunu gerektiğinde sorabilme yetkisi olması lazım. Yani bir vergi idaresi olsun ki, bunu soramasın. Bunun çağdaş bir vergi idaresi olduğunu herhalde söylemek mümkün değil, yeter ki bu sorgulamalar mükellef nezdinde bir zulme dönüştürülmesin, kıdemli üstadlar hatırlayacaklardır, bu tür sorgulamaların amacı "serveti sıfırlamak" olmasın.

Vergi Konseyi'nin hazırladığı taslakta da gider bildirim gibi fiili sonucu olmayan hep konunun etrafından dolanan unsurlar olduğunu görüyoruz. İşin özüne doğrudan gitmiyoruz. Bunu ben doğru bir yaklaşım olarak görmüyorum. Bir Maliye İdaresi olacaksa, düzgün bir vergi sistemi

uygulanacaksa böyle bir yetkisinin olması gerektiği açık. Ama bunu illa ki bir servet beyanına dayandırmak gerekmesin ama maliye bu gelişmiş teknolojik çağda da ulaşabildiği bütün veriye ulaştığında yani somut verileri topladığında mükellefini çağırıp tespit edilen hususların vergilenmiş bir kaynaktan oluşup oluşmadığını sorgulayabilsin, yeter ki sistem mükellef haklarını da güvence altına alan unsurları gerektiği gibi barındırsın.

Yeri gelmişken, tamamlayıcı olması bakımından, düz oranlı vergi hakkında bir iki şeyden daha bahsetmek isterim. Her tür gelirin aynı oranda vergiye tabi tutulmasının, verginin adil olması ve Anayasa'daki ödeme gücü ilkeleri yönünden mahzurlar taşıdığı düşünülebilir. Ancak, bu konuyla ilgili gelişmiş bir literatür var. Bu arada, yeri gelmişken, Amerikalı iktisatçılar Robert Hall ile Alvin Rabushka'yı burada anmak gerekir. Öneri şöyledir. Belli kriterlere göre tespit edilen bir tutar, diyelim ki yoksulluk veya geçinme endekslerine göre belirlenen bir tutar, buna genel indirim diyecek olursak, yıllık gelirden düşüldükten sonra kanundaki oran üzerinden ödenecek vergi hesaplanacaktır. Böylece, her gelir türü için her gelir seviyesinde ödenecek marjinal vergi oranı aynı kalırken (ki iktisadi kararlar açısından önemli olan budur), fiilen ödenecek verginin toplam gelire oranı, gelir seviyeleri itibariyle, bir artan oranlılık içerecektir. Diyelim ki, yıllık genel indirim 10.000 TL ve düz vergi oranı yüzde 20 olsun. Mükellef (A)'nın yıllık geliri 20.000 TL ise, (A)'nın ödeyeceği vergi 2.000 TL'dir. Fiili vergi yükü yüzde 10 iken, marjinal oran yüzde 20'dir. Eğer (A)'nın geliri 100.000 TL olsaydı, ödenecek vergi 18.000 TL ile toplam gelire göre yüzde 18'lik fiili bir vergi yükünü ifade edecek, ve fakat marjinal oran hala yüzde 20'de kalacaktır. Dolayısıyla, daha yüksek gelir elde edenin fiili vergi yükü, ondan daha az gelir elde eden kişiye göre, daha yüksek olacaktır.

"Maliye bu gelişmiş teknolojik çağda da ulaşabildiği bütün veriye ulaştığında yani somut verileri topladığında mükellefini çağırıp tespit edilen hususların vergilenmiş bir kaynaktan oluşup oluşmadığını sorgulayabilsin."

Sermaye gelirlerinin ayrı bir vergi rejimine tabi tutulup tutulmaması bakımından, düz oranlı vergi sistemi böyle bir farklılaştırmayı reddetmektedir. Vergi nötr olmalıdır.

Ayırma kuramı yönünden bakıldığında ise, kural olarak düz oranlı vergi mantığı bu ayrımı da kabul etmemektedir; ancak, yukarıda bahsedilen genel indirime ilave olarak, ücret geliri elde edenler açısından "özel indirim" ilavesi suretiyle ayırma kuramını da sisteme yansıtmak mümkündür. Vergiden muaf olacak olanlar, basit usulde vergilenecek olanlar veya küçük çiftçiler açısından bakılacak olursa, bunların yıllık gelirlerinin genel indirimden daha yüksek olması beklenmeyeceğinden, bunlar kendiliğinden vergi netinin dışında kalacaklardır. Dolayısıyla, verginin idaresinde de büyük bir verimlilik elde edilecektir.

Dar mükelleflerle ilgili olarak, şu anki sistemimizin bağlantı kurallarının iyi dizayn edilmiş olduğunu düşünüyorum. Fakat bazı gelir türlerinde problem yarattığı belli bir şey. Mesela yurtdışından iki günlüğüne gelmiş bile olsa bir insan, iki günlük ücretin Türkiye'de vergileme esası var (her ne kadar belli şartlarla bu ücretler Gelir Vergisi Kanunu 23/14 kapsamında vergiden istisna edilebilir ise de). Bağlantı kurallarını, tutarlılık bağlamında yeniden gelir türleri itibariyle bir gözden geçirmekte yarar vardır. Özellikle de "Değerlemenin Türkiye'de olması" testini tartışmalara meydan vermeyecek şekilde yeniden yazılmasında gerek bulunmaktadır. Lafzından

hareket edildiğinde, bazen olmayacak yerlere götürebilmektedir. Düzenlemelerin amacı ve gerekçesi bir tarafa bırakılarak, yabancı bir gemiciye mal taşıttıran ihracatçıdan, yabancı gemicinin taşımacılık gelirinin vergisini istemek gibi kabul edilemez durumlara yol açan ifadeler de temizlenmelidir. Dar mükelleflerle ilgili olarak, sermaye piyasasından elde edilen gelirler için, Anayasa Mahkemesinin eşitlik ve ödeme gücü ilkeleri kapsamında sıfır oranlı vergilemeyi iptal etmiş olması bence yerinde olmamıştır. Bir kere, eşitlik ilkesi, Anayasa Mahkemesi kararlarına göre, hukuki durumları aynı olan kişiler için uygulanabilir. Hâlbuki tam mükelleflerle dar mükelleflerin hukuki durumları aynı değildir: birisi Türkiye’de mukim, diğeri değil. Ödeme gücü ilkesi de herhalde tam mükellefler açısından bir anlam ifade ediyor olmalıdır. Dar mükellefleri tam mükelleflere göre daha ağır vergilemeye tabi tutmama (yani negatif ayrımcılık yapmama) açısından bakılsa belki daha iyi olurdu. Teşekkür ederim.

CAN DOĞAN ANADOLU GRUBU

Bu bölümde ele alınacak konu başlıklarının en başında yer aldığı halde, vergi güvenlik önlemleriyle ilgili olarak çok fazla söz almak isteyen olmadı gibi geldi. Bunu şöyle yorumladım: Herhalde hepimiz umudumuzu kesmiş durumdayız. Çünkü bu konudaki tartışmalarda çok orijinal bir fikir ortaya koyamıyoruz ve tartışmalar yine servet beyanına, servetteki artışların ve harcama gücündeki artışların izlenip izlenmemesi noktasına takılıyor. Vergi Konseyi’ndeki taslak çalışmalarında da oraya gelip dayanmıştı tüm mesele. Ortalama karlılık oranları, asgari hasılat tespitleri, CFC ve transfer fiyatlaması kuralları, vergi cennetlerine yapılan ödemeler ya da teşebbüs sahibinin işletmeye verdiği borçların faizlerinin gider yazılması gibi konularda getirilen sınırlamalar artık

"Yeni bir çalışma daha yapılacak olsa ve bu konuda çok iddialı olduğunu söyleyen bir ekip tekrar güvenlik önlemlerini kaleme almaya kalksa, herhalde bizim gider bildirimini adını vererek kurmaya çalıştığımız modelin bir başka versiyonu daha ortaya çıkacak. Ama siyasi olarak hiç kimse servet beyanına gerçek anlamda bir dönüşü öngörmeyecektir. Kanun hükmü gerektirmeyen ama kimi üstatların burada söylediği gibi uygulamada geliştirilebilecek teknikler de var. Bunları belki sonuna kadar kullanmak lazım. Onu masa başında oturduğumuz yerden çok detaylı olarak biz öneremeyebiliriz ama Gelir İdaresi bilgi işlem sistemlerinin verdiği olanaklardan faydalanarak değişik yöntemler düşünüyor, geliştiriyor. Herhalde bütün bunların kombinasyonu ile bir sistem oluşturulmaya çalışılacak. Ama çok orijinal, yeni bir model çıkacağından ben de çok umutlu değilim."

neredeysse klasik önlemlerdir ama yine de mevcut kanunda bunların birçoğu yer almaz. Güvenlik önlemlerinin önemli bir kısmı, 1999’dan sonra ayıklanmıştı. Bunların Gelir Vergisi Kanunu’na tekrar yerleştirilmesi tasarlanabilir ama sayıca kalabalık olsalar da hiçbirisi gerçekten tatmin edici değil. Tatmin edici yeni bir şey yapmak istediğinizde ise, aslında önerdiğimiz şey yeni değil. Servet beyanına ya da harcama kontrolüne gidiyor yine çoğunlukla çözüm mekanizmaları.

Ben hakikaten çok umutlu değilim. Yeni bir çalışma daha yapılacak olsa ve bu konuda çok iddialı olduğunu söyleyen bir ekip tekrar güvenlik önlemlerini kaleme almaya kalksa, herhalde bizim gider bildirimini adını vererek kurmaya çalıştığımız modelin bir başka versiyonu daha ortaya çıkacak. Ama siyasi olarak hiç kimse servet beyanına gerçek anlamda bir dönüşü öngörmeyecektir. Kanun hükmü gerektirmeyen ama kimi üstatların burada söylediği gibi uygulamada geliştirilebilecek teknikler de var. Bunları belki sonuna kadar kullanmak lazım. Onu masa başında oturduğumuz yerden çok detaylı olarak biz öneremeyebiliriz ama Gelir İdaresi bilgi işlem sistemlerinin verdiği olanaklardan faydalanarak değişik yöntemler düşünüyor, geliştiriyor. Herhalde bütün bunların kombinasyonu ile bir sistem oluşturulmaya çalışılacak. Ama çok orijinal, yeni bir model çıkacağından ben de çok umutlu değilim.

İkinci konu başlığı olan asgari geçim indirimi ile ilgili çok fazla bir şey söylemeyeyim. "Mevcut indirim tutarı tatmin edici midir, değil midir? o ayrı bir konu ama, sonuçta, uygulamaya konulmuş bir sistem.

İzleyen konu başlığındaki "sermaye gelirlerinin ayrı vergilendirilmesinden" kasıt, sermaye gelirlerinin diğer gelirlerden daha farklı bir oranda vergilenmesi galiba. O konu konuşulmuş oldu daha önceki bahislerde. Bu bir tercih meselesi. Belki gerçekçi olmak adına, sermaye gelirlerinin bir kısmı için, en azından kaynağı mobil olan ve ülke dışına çıkma konusunda çok fazla sorun yaşamayacak fonlardan sağlanan menkul sermaye iradının bir kısmı için diyelim, artan oranlı bir tarife öngörmek hayaldir. Orada düz oranda vergileme ve hatta stopajla yetinilmesi düşünülebilir. Bu anlamda ben o konu başlığını şöyle anlamış oldum: Sermaye gelirleri olarak nitelediğimiz gelirlerin kendisi de homojen değil. Bu grup içerisinde gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve hatta değer artış kazançları olarak vergilediğimiz değişik kümeler var. Belki bu grubu bir bütün olarak düşünmemek lazım. Yani vergileme açısından sermaye gelirlerinin tamamını da tek bir kalem altında düşünmemek, en azından kaynağı akışkan olanlarını ayrı tutmak, gerçekçi olacaktır.

Ayırma kuramı nostaljik bir ayrıntı oldu. Üzülerek söylemek lazım. Normalde, ayırma kuramının hiçbir hükmünün kalmadığını, işe yaramadığını, bunun demode olduğunu söylemek kolay değil.

"Belki gerçekçi olmak adına, sermaye gelirlerinin bir kısmı için, en azından kaynağı mobil olan ve ülke dışına çıkma konusunda çok fazla sorun yaşamayacak fonlardan sağlanan menkul sermaye iradının bir kısmı için diyelim, artan oranlı bir tarife öngörmek hayaldir. Orada düz oranda vergileme ve hatta stopajla yetinilmesi düşünülebilir. Bu anlamda ben o konu başlığını şöyle anlamış oldum: Sermaye gelirleri olarak nitelediğimiz gelirlerin kendisi de homojen değil. Bu grup içerisinde gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ve hatta değer artış kazançları olarak vergilediğimiz değişik kümeler var. Belki bu grubu bir bütün olarak düşünmemek lazım. Yani vergileme açısından sermaye gelirlerinin tamamını da tek bir kalem altında düşünmemek, en azından kaynağı akışkan olanlarını ayrı tutmak, gerçekçi olacaktır."

Ama geldiğimiz noktada bunu ima etmiş olduk. Anayasa Mahkemesi son kararıyla belki bizi silkeledi ama bu kararın etkisi tercihlerimize ne kadar yansır, ondan emin değilim.

Basit veya götürü vergileme usulü konusuna gelecek olursam, pratik olduğu ölçüde gelir unsurlarının bir kısmında götürü vergileme usulünün düşünülebileceği kanaatindeyim; sistemi çok da karmaşık yapmamak için. Özellikle, düşük gelir seviyelerinde basit usul uygulamaları seçilebilir diye düşünüyorum.

Son üç başlıktan ilki, dar mükelleflerin vergilenmesiyle ilgili. Bağlantı kuralı ile ilgili bazı revizyonlardan sonra, bu konu çok büyük bir sorun oluşturmaz. Belki bu başlığı Geçici 67 ile ilgili tartışmalardan esinlenerek de gündeme getirmiş olabilir, çalıştay düzenleyicileri. Çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının Gelir Vergisi sistemi içerisinde düşünülmesi konusu sanıyorum daha önce de tartışıldı. Bazı görüş ayrılıkları olabilir. Ben ulusal bir vergi kanununu veya vergi sistemini oluştururken çifte vergileme anlaşmalarının çok dikkate alınmaması gerektiğini, onların zaten uluslararası anlaşma olarak mevcut mevzuatın önüne geçeceğini, ama "nasıl olsa çifte vergileme anlaşmalarıyla birtakım vergileme haklarımızdan vazgeçiyoruz" anlayışıyla bazı seçenekleri daha baştan kendi vergi sistemimizin dışına çıkarmanın çok da anlamlı olmadığını düşünüyorum.

Son başlık olarak diğer ülke uygulamaları çerçevesindeki öneriler, herhalde daha spesifik hususlarla ilgili olabilir. Gelir vergisiyle ilgili teknik konulara girildiğinde, mesela; "gayrimenkul sermaye iratlarını nasıl vergileyelim ya da değer artış kazançlarında kazanç tespit sistemim nasıl olsun?" gibi vergileme tekniğine yönelik arayışlara girildiğinde, o alanda diğer ülke uygulamalarından örnekler, öneriler getirilebilir. Biz yararlı görebildiklerimizi kısmen Vergi Konseyi çalışmalarında yansıtmaya çalışmıştık. "Nasıl bir Gelir Vergisi Sistemi olmalı?" sorusunun genel ve geniş anlamında diğer ülke uygulamalarına bakacak isek, karşılaştığımız çözümlerlerin en orijinali herhalde Nordic sistemi veya üstatların da sözünü ettiği ikili /dual sistem uygulamasıydı. O da zaten bizim mevcut kanunumuza üstü kapalı olarak, adı konmadan gelmiş durumda. Son olarak, "nasıl bir sistem" sorusu kapsamında ele alınabilecek önemli bir küresel değişim, OECD'nin araştırmalarından gördüğümüz üzere, vergi oranlarının düşme eğiliminde olmasıdır. Gelir vergisi tarifesinde marjinal vergi oranları aşağı inme eğiliminde. Bu bağlamda bizde de mevcut tarife, hemen değilse bile kademeli olarak, marjinal vergi oranını aşağıya çeken bir tarifeye dönüştürülebilir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

BURÇİN OZAN

HSBC

HSBC Bankası'nı temsilen katılıyorum. Dar mükelleflere yüzde 0 oranlı vergi uygulamasına yönelik düzenlemenin iptal ve yürürlüğünün durdurulmasına ilişkin açılan dava bildiğiniz gibi tam ve dar mükelleflerin eşit vergilendirilmesi gerektiği yönünde kararla sonuçlandı. Ancak bu kararla uyumlu olmayan mevcut birçok uygulamamız var. Anayasa Mahkeme Kararı kapsamında mevcut uygulamalarımızı tekrar bir değerlendirme gerekliliği doğuruyor. Hem Anayasa Mahkeme

Kararı kapsamında güncel bir konu olması hem de Geçici 67. Maddenin Gelir Vergisi Kanunu'nda önemli bir bölümü kavraması nedeniyle Çalıştay'da bu bölüme de yer vermek istedik. Öncelikle geçici 67 kapsamında bir değerlendirme yapmak istiyorum. Geçici 67. Madde ile Gelir Vergisi Kanunu'nda önemli bir değişiklik gerçekleştirildi. Bu Madde üzerinde Gelir İdaresi ile birlikte çok uzun süreler çalışıldı. Aslında bazı bankalar beyanname usulünden stopaj yoluyla vergilendirmeye geçilmesini desteklemekle birlikte, HSBC olarak bu uygulamayı çok fazla desteklemedik. Ancak, beyan usulü ile vergilendirmede yaşanan problemler vergileme usulünde değişikliğe gidilmesi ihtiyacı doğurdu. Bu uygulama ile temel hedef dar ve tam mükelleflerin vergilemesinde eşitliği ve basitliği getirmektir. Bu şekilde tam mükellef olduğu halde dar mükellef olarak Türkiye'de hesap açılması ve vergi ödemeden işlem yapılması gibi yöntemlerin önüne geçilmek istendi. Yine tahsilatta yaşanan zorluklar nedeniyle bu sistemle bankalara vergi toplama sorumluluğu getirilerek bankalar aracılığıyla daha çok vergi toplamak amaçlandı.

İlk bölümde sizin de tartıştığınız gibi, biz de artan oranlı ve beyan usulünde bir vergilemenin vergi tekniği açısından daha doğru olduğunu düşünüyoruz. Geçici 67. Maddenin yasallaşmasını müteakip yapılan düzenlemelerle maalesef dar mükellefler için birçok istisna getirildi ve aslında bu Kanun'la başta hedeflenen eşitlik amacından yine uzaklaşmış olduk.

Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi Kararı'nı da dikkate alarak başta önerdiğimiz ve çoğu katılımcının desteklediği artan oranlı vergileme ve beyan usulüne geri dönülmesinin tekrar değerlendirilebilecek bir konu olduğunu düşünüyorum. Ancak Maliye Bakanlığı nezdinde tahsilat anlamında çok daha basit bir sistem olması nedeniyle mevcut yapıya devam edilmesinin tercih edilebileceğini düşünmüyorum. Bankalarda mevcut olan tüm müşteri dataları halihazırda Maliye Bakanlığı ile paylaşılıyor. Bankalardaki veri ambarının daha otomatik bir süreçle Maliye ile paylaşılıyor olması nedeniyle inceleme süreçleri eskisi kadar zorluk arz etmiyor. Dolayısıyla, beyan usulünü destekleyen gelişmeler sözkonusu. Bu kapsamda beyan usulüne geri dönülmesinin tekrar değerlendirilebileceği bir ortamda olduğumuza inanıyorum.

Öte yandan dar mükellef ve tam mükelleflerin eşit vergilendirilmesi yönünde çıkan kararlar ilgili olarak şu anda da birçok uygulamamızın bu kararlarla uyumsuz olduğunu düşünüyorum. Bu karar kapsamında kurumlara ayrı, bireylere ayrı bir vergileme yapılması gündemde. Bu kapsamda kurum ve kişi ayırımına gidilerek, dar ve tam mükellef kurumların yüzde 0, tam ve dar mükellef bireylerin yüzde 10 stopaja tabi olması yönünde bir yaklaşım tartışılıyor.

Türkiye'deki tam mükellefler zaten Kurumlar Vergisi verdiğinden hareketle bu öneri getiriliyor. Ancak dar mükellef kurumlar Türkiye'de bir beyanname vermediği müddetçe yine bu önerilen yöntemde de hukuki açıdan sıkıntı olacağını düşünüyorum. Tam mükellef/dar mükellef kurum ve bireylerin yüzde 10 veya daha düşük bir oranda eşit vergilendirilmesi veya yüzde 0 vergiye tabi tutulması seçenekleri ekonomik konjonktür kapsamında çok mümkün gözüküyor. Zor bir denklem.

KATILIMCI

Sayın Erdikler Üstadım izninizle Burçin Hanım'a bir soru yöneltebilir miyim? Geçici 67'de beyanname yoluyla vergilenmeyi tercih ediyoruz derken, hem alım satım kazançları, hem faizlerin ikisi içinde mi söylüyorsunuz?

BURÇİN OZAN HSBC

Evet. Faiz stopaj yoluyla vergilendirilmeye devam edilebilir. Diğer ülke uygulamalarında da benzer şekilde faiz özelinde stopaj yoluyla vergilendirme yapılıyor. Faiz gelinde vergi hesaplaması daha basit. Ancak alım satım kazançları için mevcut uygulamada vergi hesaplamaları çok karmaşık ve bankaların stok yöntemi ile tüm müşterileri için beyanname yönteminde benimsenen esaslar bazında çok kapsamlı ve karmaşık maliyet, zarar ve kar hesaplamaları yapması sözkonusu. Aslında bankalar bir anlamda kişiler adına beyanname hazırlıyor. Hesaplamalara yönelik karmaşıklığın yanı sıra bu bildirimlerin aslında mükellef tarafından beyanname yoluyla yapılması vergi tekniği açısından da çok daha doğru.

KATILIMCI

Bir konuyu açıklığa kavuşturalım. İdari anlamda mı, geçici 67'nin yönetilmesinde rol alan bankalar anlamında mı söylüyorsunuz bunu yoksa bizim burada tartıştığımız teorik anlamda vergi adaleti, eşitlik, artan oranda vergileme vs. anlamında da mı söylüyorsunuz?

BURÇİN OZAN HSBC

Vergi adaleti anlamında da söylüyoruz. Vergi tekniği açısından temelde beyanname yoluyla vergilendirilme esaslarının benimsendiği bir vergi dünyasında tahsilatta yaşanan zorluklar nedeniyle daha basit ama artan oranlı vergilenen ücret gelirlerine kıyasla yüzde 10 oranında daha düşük oranlı vergileme yaparak daha tartışmaya açık bir sistem yaratıyoruz.

KATILIMCI

Bir şey de ben sorayım. O zaman tabii zaten teoriye uygun olarak beyan usulüne geçilirse, bankaların müşterek müteselsil sorumluluğu hani şu andaki en büyük vergi güvenlik müesseselerinden pratikte belki teoride yine öyle değildir; ama bizde olan o zaman kalkacak ortadan değil mi?

BURÇIN OZAN HSBC

Beyan yöntemine geçilmesi ile bankaların vergi güvenlik müessesesi olma sorumluluğu ortadan kalkacak olmakla birlikte bankaların ekonomik sistem içinde temel bankacılık fonksiyonlarını yerine getirerek ekonomiye daha geniş anlamda katkıları devam edecektir.

OSMAN GÜNAYDIN YAPI KREDİ BANKASI

Sayın Burçin Ozan'ın görüşlerine ben katılmıyorum. Genel olarak bankacılar böyle istiyorlar diye bir şey söz konusu değil. Biraz önceki ilk oturumun sonunda da bahsi geçti. Artan oranlı vergilendirme ya da beyan ağırlıklı mı olsun, stopaj ağırlıklı mı olsun? Osman Arıoğlu Üstat orada cevap vermek istedi. Fakat bu iki konu birbiriyle çok bağlantılı aslında. Hem sermaye gelirlerinin birlikte vergilendirilmesi, ayrı vergilendirilmesi, dar mükelleflerin vergilendirilmesi. Öyle bir ekonomik konjonktürden geçiyoruz ki; bir reform çalışması yaparken, bir öneri yaparken ülkenin genel şartlarını ve ekonominin genel durumunu da düşünmek lazım. Dünya bir krizden çıkmış. Ülkede sermayenin yönlendirilmesinde en önemli aracı olan finans kesimi ve bankaların çok büyük önemi artmış. Sonucunda bir sermayeyi ilgili kesimlere dağıtmak yani kaynakları kullanım haline çevirmek bankaların görevi. Ben ne kadar elde ettiğim kaynağı kullanıma çevirirsem devletin o kadar çok vergi geliri artacaktır. 100 liralık mevduatımın eğer 85 lirasını kredi veriyorsam ve bunun stopajını yapıp devlete ödüyorsak, bundan kazanılan faiz gelirini ne kadar çok fazlaştırırsam bu ana paradan yani ne kadar çok fon yaratırsam yani yüzde 20 Kurumlar Vergisi veriyorum. Önemli değil ben bunu ne kadar çok faiz gelimine döndürüyorsam, devletin şirketlerden elde edeceği Kurumlar Vergisi kazancı o kadar daha fazla olacaktır. Bunun İşlem Vergisi, KDV'si, Banka Muamele Vergisi, Damga Vergisi'ne kadar hepsi artacaktır. Sonucunda bu bir teori. Yani kaynaklar ve kullanımların karşılıklı olarak birini diğerinden daha fazla hale getirme, katsayıyı artırma. Eğer ki ben kaynağımın vadesini ne kadar çok uzun yapabiliyorsam

"Öyle bir ekonomik konjonktürden geçiyoruz ki, bir reform çalışması yaparken, bir öneri yaparken ülkenin genel şartlarını ve ekonominin genel durumunu da düşünmek lazım."

ki; maalesef Türkiye'nin şu anda önümüzdeki 3-5 yılda karşılaşacağı en büyük tehlike budur ve bunu bütün bankacılık kesimi de biliyor. Çeşitli defalar Gelir İdaresi'ne her seferinde belirttik, "stopaj oranlarını yaparken bunu dikkate alın," şeklinde. Maalesef biz şu anda çok kısa ve kit vadeyle çalışıyoruz, bankalar çok küçük vadeyle çalışıyor. Yani bankaların vadesi ortalama 45 gündür pasifinde. Yani mevduat bizde 45 gün kalıyor. Bununla siz 3 aylık, 5 aylık, 1 yıllık kredi vereceksiniz ve devamlı yüzde 15 faiz gideri yaparak stopaj keseceksiniz, faiz gideri yaparak bu elde ettiğiniz mevduattan kaynak yaratacaksınız ve devlet de buradan kurumlar vergisi

toplayacak. O zaman bu kısır döngü için ne yapmanız lazım? Bankaların pasifindeki vade yapısını devlet eliyle ve desteğiyle değiştirmeniz lazım, uzatmanız lazım. O vade yapısını uzatmanın tek nedeni de sermaye gelirlerinin vergilendirilmesini nasıl yapacaksınız? Bu çok önemli. Sermaye gelirlerini vergilendirirken birlikte mi vergilendirelim, ayrı mı vergilendirelim söz konusu değil. Sermaye gelirlerini farklı farklı vergilendirebilirsiniz, menkul sermaye iratları kazançlarını. Ama bunların içerisinde değişken faiz oranı uygulatarak, yani değişken stopaj oranı uygulatarak vade yapısını uzamasını bankalara teşvik edebilirsiniz. Bu ekonomiye teşvik etmektir. Bana göre TÜSİAD'ın en büyük destekleyeceği konunun bu olması lazım. Eğer ki, ülkede 3-5 yıl içerisinde başka bir krizin doğmasına neden olmak istemiyorsak ve bankaların kaynak yapısını güçlendirerek sermayenin döngüsünü arttırmak istiyorsak, bankaların dolayısıyla tabii ki şirketlerin, pasif yapısını devlet eliyle düzeltmemiz lazım. Yoksa yine eskiden olduğu gibi başka bir kısır döngüye girer ve bankacılığı kriz içine sokarız. Bu ekonomiyi de kriz içine sokmaktır.

Ülkede, hiçbir yerde 45 gün vadeyle yüzde 15 stopaj yapılmaz. Eğer siz dersiniz ki, stopaj 6 aylık mevduata yüzde 10 olsun, 1 yıllık mevduata yüzde 5 stopaj olsun. Ben genel olarak söylüyorum, tabii bu oran tartışılır. Üstünde önemle durulması gereken konu, tamamen vergileme mantığıyla, bu yapıyı eğer artırırsanız ben de o kadar parayı kredi olarak veririm. Biz bankalarda ne tartışıyoruz? Uzun zamandan beri yani sizlerin de görevde olduğu zamandan beri tartışıyoruz. Bankalar niye kredi vermiyor? Ben niye kredi vereyim, devlet tahvili almak varken. Devlet tahvili o kadar güzel faiz veriyor ki. Verdiğim kredi zaten batıyor. O zaman ne yapacaksınız? IMF'le anlaşın diyoruz. Niye? Parayı bulun da biz de devlet tahvili almaktan kurtulalım. Bu vade yapısını uzatacak tek konu, sermaye gelirlerinin nasıl vergilendirileceği konusudur. Sayın Burçin Ozan'ın dediği gibi, vergi güvenlik önlemleri buradan geçer. Çünkü bankalar elektronik olarak çok ileri bir düzeye ulaştılar. Ben beyan usulüne de karşıyım. Yani stopajın devam edeceğini umuyorum. 35 seneden beri bankacılık yapıyorum. Her seferinde de milyonlarca mükellefle bugün vergi beyannameleri verdik. Herkes stopajı tercih ediyor, kimse beyan vermek istemiyor. Türk halkının yapısında böyle bir şey var maalesef.

"Eğer ki, ülkede 3-5 yıl içerisinde başka bir krizin doğmasına neden olmak istemiyorsak ve bankaların kaynak yapısını güçlendirerek sermayenin döngüsünü arttırmak istiyorsak, bankaların dolayısıyla tabii ki şirketlerin, pasif yapısını devlet eliyle düzeltmemiz lazım."

MEHMET AKİF ULUSOY **GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI**

Ben tartışmaya üstadımın bıraktığı yerden devam etmek istiyorum. Doktorun fiş vermemesi meselesi. Kafama taktım onu. Hepimizin başına benzer şeyler geliyor ve çaresiz biz de bu sürecin bir parçası oluyoruz.

OSMAN ARIOĞLU GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Bu doktor meselesine ben de taktım. Yalnız bunun çaresi var ve de çareyi Sayın Akif Ulusoy buldu. Belki benim zamanımda düşünülürdü ama Akif döneminde uygulamaya kondu. Bütün doktorlar pos makinesi bulunduracak ve kredi kartı çıktısı fiş yerine geçecek. Sen kendin çareyi buldun niye doktora nakit ödedin?

MEHMET AKİF ULUSOY GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI

Üstadımın söylediği konuyla bağlantılı olarak vergi güvenlik müesseselerinin vergi sistemindeki rolüne bir bakmak lazım. Bu rol sahiden vazgeçilmez bir rol mü? Yani Sayın Recep Bıyık'ın söylediği gibi, modern vergi sistemlerinin olmazsa olmazı vergi kanununun içinde vergi güvenlik müesseselerinin olması mı? Bunlar yok diye mi vergi sistemimiz bizim istediğimiz gibi çalışmıyor. Ben bu kanaatte değilim. Vergi güvenlik müesseselerinin etkisinin sınırlı olduğunu düşünüyorum. Aslolan vergi incelemesidir, vergi denetimidir, vergi idaresinin kendi varlığını göstermesidir, fiilen inceleme yapılmasıdır. Vergi güvenlik müessesesi dediğimiz hadiseler biraz maalesef her şeyi vergi kanunundan bekleme anlayışımızın bir uzantısı gibi gözüküyor. Sihirli bir yöntem yazalım, sistem kendi kendine çalışsın. Böyle bir durum yok. Olmayacaktır. Hiçbir zaman olmamıştır.

Az kazanan bazı doktorlar için belki bazı sistemler konulabilir. Yani eskiden olduğu gibi, hayat standardı esaslı gibi götürü vergileme gibi aslında çok düşük gelirli olduğunu düşündüğümüz kesimler için bir vergi güvenlik sistemi konulabilir. Amacı da, bir eşiği garanti etmektedir. Ama

"Modern vergi sistemlerinin olmazsa olmazı vergi kanununun içinde vergi güvenlik müesseselerinin olması mı? Bunlar yok diye mi vergi sistemimiz bizim istediğimiz gibi çalışmıyor. Ben bu kanaatte değilim. Vergi güvenlik müesseselerinin etkisinin sınırlı olduğunu düşünüyorum. Aslolan vergi incelemesidir, vergi denetimidir, vergi idaresinin kendi varlığını göstermesidir, fiilen inceleme yapılmasıdır. Vergi güvenlik müessesesi dediğimiz hadiseler biraz maalesef her şeyi vergi kanunundan bekleme anlayışımızın bir uzantısı gibi gözüküyor."

çok kazanan bir doktorun böyle güvenlik müesseseleriyle falan denetlenmesi mümkün değil. Onun fiilen denetlenmesi ihtiyacı var. Sistemin bunu sağlaması gerektiğini düşünüyorum. Delil sistemimiz, kanıt sistemimiz bir değişikliğe ihtiyaç gösteriyor. Belki oradaki kanıt sistemimizi biraz daha ekonomik kanıtlara dönüştürmemiz gerekebilir. Mükellef bize gerçekten ticari, ekonomik olarak anlam ifade

etmeyen, hiçbir yerde savunulamayacak bir şeyi iddia ediyorsa bunu mahkemelerin mükellefin aleyhine bir delil olarak kabul etmesi gerekir. Ayrıca denetim elemanları, yargıdan sürekli olumsuz tepki alan eleştirileri yineliyorlar.

Yargı sürekli geri çeviriyor, ona rağmen inceleme elemanı bıkmadan, usanmadan, yorulmadan aynı konuyu yazıyor. Aynı konuyu her defasında yazan inceleme elemanı bu söylediğimiz manada bu delil sistemini daha iyi çalıştıracak şekilde niye inceleme yapmıyor? Niye orada ısrar etmiyor da gidiyor öbür tarafta ısrar ediyor. Bazı konular var ki, kanunlarda ona içerik kazandıramıyorsunuz. Uygulamayla gelişmesi gerekiyor. Uygulamanın da önünü açacak

"Öte yandan iyi mevzuat yanında başka yapılabilecek de şeyler var. Süreç iyileştirmeleri gerekiyor. Gelir idaresini 45000 personeli var. Bu personelin zamanının önemli kısmı hata yapmak ve o hataları düzeltmekle geçiyor. Oysa işlem süreçlerinin iyileştirilmesi ile bu hataların önemli kısmı ortadan kaldırılabilir. Vergi dairelerinin işlem yapan birim olmaktan çok denetim yapan birimler haline getirilmesi mecburiyeti var. Bunu yapabilirsek zaten güvenlik müessesesi varmış yokmuş, etkiliymiş değilmiş çok da fazla sorun olmayacak diye düşünüyorum."

veya onun sınırlarını belirleyecek olan içtihatlar, yargı kararları. Bu böyle oluşması gereken bir şey. Her şeyi o kanunun içinde düzenleme ve tanımlama olanağımız gerçekten yok. Ben bunun denenmediğini düşünüyorum. Yine de inancımızı korumamız gerekiyor. Öte yandan iyi mevzuat yanında başka yapılabilecek de şeyler var. Süreç iyileştirmeleri gerekiyor. Gelir idaresini 45000 personeli var. Bu personelin zamanının önemli kısmı hata yapmak ve o hataları düzeltmekle geçiyor. Oysa işlem süreçlerinin iyileştirilmesi ile bu hataların önemli kısmı ortadan kaldırılabilir. Vergi dairelerinin işlem yapan birim olmaktan çok denetim yapan birimler haline getirilmesi mecburiyeti var. Bunu yapabilirsek zaten güvenlik müessesesi varmış yokmuş, etkiliymiş değilmiş çok da fazla sorun olmayacak diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

OSMAN ARIOĞLU **GELİR İDARESİ ESKİ BAŞKANI**

Sayın Feridun Güngör'ün son söylediğinden hareket edeyim. Zaten aynı anlayış şu anda devam ediyor. Sayın Akif Ulusoy zamanında da devam etti. İdare'nin felsefesi de vergi güvenlik müesseselerine sığınmak değil, mümkün olduğunca teknolojinin verdiği imkânlarla oto kontrolü yapmak ve vergi dairesindeki memurların büyük ekseriyetini de bilgi işlem sisteminden çıkan verileri değerlendirip, onları bir anlamda basit inceleme elemanı haline getirmektir. Aslında o anlamda İdare, o yolda da devam ediyor. Fakat şu anda ne yapıyorlar dediğinde, onun cevabı şu: maalesef benim zamanımda da, sonra da, hali hazırda arkadaşlar uğraşılıyor, çözüm bulamadığımız bir konu var; o da KDV iadeleri. O memurların--herhalde Sayın Akif Ulusoy taşranın son durumunu benden daha iyi bilir--büyük bölümü KDV iadeleri gibi

"İdarenin felsefesi de vergi güvenlik müesseselerine sığınmak değil, mümkün olduğunca teknolojinin verdiği imkânlarla oto kontrolü yapmak ve vergi dairesindeki memurların büyük ekseriyetini de bilgi işlem sisteminden çıkan verileri değerlendirip, onları bir anlamda basit inceleme elemanı haline getirmektir."

saçma angarya işle uğraşiyor. Ama uzmanlaşmaya geçme, sürekli her yıl 1000 civarında denetmen, uzman alma; 2.500 civarında da mevcut memurları uzmanlaştırma çabamızın esprisi Sayın Feridun Güngör'ün tam bu son söylediğini yapmaya çalışmaktı. Aynı şeyi mesela bankacılar arasında olan tartışmada da görüyoruz. Ben şahsen kişisel olarak ona inanıyorum. Vergi güvenlik müessesesi gibi, servet beyanı gibi hiç yeri olmaması gereken demode sistemlere değil, teknolojiyi kullanan hiç kimsenin farkında olmadan onu gözleyen İdare'nin gücünü gösteren bir idari yapıya

"Vergi güvenlik müessesesi gibi, servet beyanı gibi hiç yeri olmaması gereken demode sistemlere değil, teknolojiyi kullanan hiç kimsenin farkında olmadan onu gözleyen idarenin gücünü gösteren bir idari yapıya ihtiyaç var. Çünkü bankayla Gelir İdaresi'nin teknolojik yapısı şu anda aslında olayı büyük ölçüde kavramış durumda. Tek bir eksikliğimiz var. Nakit ekonomisi de giderek azalıyor. Yani her yerde kredi kartı sistemi yayılıyor. Nakit ekonomisi azaldığı ölçüde de gayrimenkul alımları dâhil orada zaten herkes iz bırakıyor, bütün sistemi İdare mevcut imkânlarıyla görebilecek, izleyebilecek duruma geliyor."

ihtiyaç var. Çünkü bankayla Gelir İdaresi'nin teknolojik yapısı şu anda aslında olayı büyük ölçüde kavramış durumda. Tek bir eksikliğimiz var. Nakit ekonomisi de giderek azalıyor. Yani her yerde kredi kartı sistemi yayılıyor. Nakit ekonomisi azaldığı ölçüde de gayrimenkul alımları dâhil orada zaten herkes iz bırakıyor, bütün sistemi İdare mevcut imkânlarıyla görebilecek, izleyebilecek duruma geliyor. Ama benim en başta söylediğim, anlayışla ilgili noktada hala daha böyle bir felsefemiz var da, bunun bilincinde miyiz? Bunun bilincinde değiliz. Bunun bilincinde en önce kurullarımız değil. Çünkü buraları modernize hale maalesef getiremedik ve tabii lokomotif kurullar olduğu için İdare'nin bu çabaları da belki zaman zaman kesintiye uğraması riski her zaman mevcut. Çünkü orası öncü kuvvet veya İdare'nin yönlendiricisi konumunda olduğu için, bu

felsefeyi belki sekteye uğratabilecek bir riski içinde barındırıyor. Bu bence vergi güvenlik müesseseleriyle ilgili bir durum. İlla çok seyirli bir şey bulmaya çalışmaktan ziyade, beyan olsa bile, ki ekonomik gerekçelerle de beyanı şu an pek yapamıyoruz; özellikle, sermaye kazançlarının vergilenmesinde. Olması gereken belki Sayın Recep Bıyık'ın da dediği gibi, beyanı ihtiyarına bırakmak. Yani bir serbest meslek erbabı sağlık eğitimi harcamasını gider yazarken, ücretli de istiyorsa beyanname verip "Ben şu kadar harcama yaptım; bununla ilgili iade yapın" diyebilmesi lazım. Bir şey daha var. Anayasa Mahkemesi'nin ücretle ilgili verdiği kararda ayrı oranla vergileyin diye bir espri yok. Sanki hep o anlaşılıyor. Biz orada tarifelerdeki dilim sayısını azaltırken, kaçınılmaz olarak bazılarının vergi yükünü arttırmıştık. Anayasa Mahkemesi de onu fark ettiği için bazılarının vergi yükünü arttırmıştır. Artan kısım da o yüzde 27'lik bölümde olduğu için İdare'nin onu sadece düzeltmesi belki yetecek. Yani orada asgari geçim indirimiyle ayrı vergileme rejiminin olduğunu Anayasa Mahkemesi de kabul etmiş durumda görünüyor, o kararın gerekçesine bakıldığında.

TALİP BOZ CİTİBANK

Ben sadece güvenlik önlemleriyle ilgili olarak Sayın Feridun Güngör'ün söylediği bir hususa itiraz etmek için söz aldım. Sayın Güngör'ün görüşünden anladığım kadarıyla, bugünkü Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü Maddesi'ni biraz daha güçlendiren yani "İdare, inceleme ekonomik gerekçesini anlayamadı veya piyasa şartlarına uygun olmayan konularda iddiada bulunacak,

"Mümkün olduğu kadar ispat yükü her zaman İdare üstünde olmalıdır ve hukuk düzeni içerisinde vergi güvenlik sistemi olmalı. Hukuk düzeni derken de, her zaman güçsüz durumda olan mükellefin mümkün olduğunca korunması İdare'nin lehine değil, mükellefin lehine düzenlemelerle bu işlemlerin yürütülmesi faydalı olacaktır."

mükellef bunu ispatlamak zorunda kalacak, mükellef ispatlayamazsa da, mahkeme İdare lehine karar verecek gibi" bir durum anladım kendilerinin ifadesinden. Bunu çok sakıncalı buluyorum. Mümkün olduğu kadar ispat yükü her zaman İdare üstünde olmalıdır ve hukuk düzeni içerisinde vergi güvenlik sistemi olmalı. Hukuk düzeni derken de, her zaman güçsüz durumda olan mükellefin mümkün olduğunca korunması İdare'nin lehine değil, mükellefin lehine düzenlemelerle bu işlemlerin yürütülmesi faydalı olacaktır.

ŞABAN ERDİKLER ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK

Kurumlar Vergisi'yle, Gelirler Vergisi birbirini nasıl tamamlayacağı konusunda 3-5 satır laf etmek imkânı varsa sanıyorum adalet düzeninin sağlanması bakımından da daha faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

OSMAN GÜNAYDIN YAPI KREDİ BANKASI

Diğer haksız kazançlar deyince benim alanıma girmiş oluyorsunuz. Menkul kıymetlerin vergilendirilmesi tamamen bir çifte ekonomik vergileme olduğu için tamamen vergi konusunun dışına çıkarılmalı. Ama menkul kıymetin faizi mutlaka diğer gelirlerle aynı oranda vergilendirilmeli. Böylece vergi yükü diğer haksız kazanç üzerindeki, faiz yoluyla oluşmalı. Benim mantığımda her türlü gelir vergilenmeli. Değer artış kazancı gelecekteki

"Menkul kıymetlerin vergilendirilmesi tamamen bir çifte ekonomik vergileme olduğu için tamamen vergi konusunun dışına çıkarılmalı. Ama menkul kıymetin faizi mutlaka diğer gelirlerle aynı oranda vergilendirilmeli. Böylece vergi yükü diğer haksız kazanç üzerindeki, faiz yoluyla oluşmalı."

faiz gelirlerinin net bugünkü değeri olduğu için o faiz zaten vadesi geldiğinde vergileneceği için diğer haksız kazanç zaten orada vergilenmiş olacak. Dolayısıyla, ikinci kez diğer haksız kazancı önceden vergilemek ve faizi de tekrar vergiye tabi tutmak aynı kazancın hukuki anlamda değil, ekonomik anlamda vergilendirilmesi anlamına geliyor. Dolayısıyla, diğer haksız kazançlar zaten verginin konusuna girmemeli.

ALİ ŞANVER PEKİN & PEKİN

Değer artışı kazançları yönünden belki hemen çifte vergi anlaşmalarıyla da ilgili olarak şimdi yine bizim uygulamada çok karşılaştığımız bir sıkıntı, galiba üstatlarımızın birinin aksine bir fikri oldu biraz önce. Kanun çalışmaları yönünden ama çifte vergi anlaşmaları ile milli mevzuatın uyumsuzluğu gerçekten her türlü uygulamada özellikle uluslararası işlemlerde çok büyük sıkıntı yaratıyor bütün dünyada. Bu nedenle harmonizasyona bütün dünya gidiyor. Herhalde bizim de bunun dışında bir çaremiz yok gibi. Mesela değer artışı kazançları yönünden, malumunuz, bütün model anlaşmalarda 1 yıllık elde tutma süresi var. Hâlbuki bizim kanunumuzda en azından halka açık olmayan şirketler yönünden bu süre 2 yıl. Sırf bu bile birçok uluslararası işte büyük sıkıntı yaratıyor. Belki bu yönden değer artışı kazançları istisnaları bizim kanunumuzda da yeterli ama belki çifte vergi anlaşmalarıyla daha uyumlu bir hale getirilirse, biz de bu konuda bence daha fazla fon akışını daha rahat sağlarız ülkemize diye düşünüyorum.

Onun dışında, Gelir Vergisi'nin Kurumlar Vergisi ile ilişkisi yönünden zaten Vergi Konseyi çalışmalarında da beraber düşünmenin bir sonucu olarak, 2006 yılından sonra yine üstatlarımızdan biri bahsetti, pek çok vergi güvenlik müessesesi zaten Kurumlar Vergisi ile getirilip, Gelir Vergisine de uygulanması, transfer fiyatlaması, kontrol edilen yabancı kurum kazancı, vergi cennetlerine karşı önlemler zannediyorum bu şekilde düşünülmüştü. Ama daha sonra bu gerçekleşmeyince; şu anda bunların ne kadar Gelir Vergisi çerçevesinde de uygulanıyor veya uygulanabilir belki bu konuda yeniden bir geçiş hükmüyle veya geçiş hükümlerini biraz kuvvetlendirerek çok büyük bir reform yapılmasa da belki bu konuda bir netlik ve verimli uygulama sağlanabilir. Çünkü bugün vergi güvenlik müesseseleri yönünden baktığımızda, aslında bütün dünyada ve anlaşmalarda da çalışan kurallar bu tip kurallar. Yani kontrol edilen yabancı kurum kazançları gibi vergi güvenlik hükümleri sadece vergi kaçırma maksatlı teşebbüslere sınırlı olarak, bizim Vergi Usul Kanunu'muzdaki 3'üncü Madde anlamında, uygulanmalı; yoksa bunun dışında sırf servet üzerine, servet sorgulayarak yapılan vergileme teşebbüsleri ("nereden buldun" hükümleri gibi) ne kadar sert giderseniz gidin galiba aksi sonuç yaratıyor.

"...değer artışı kazançları istisnaları bizim kanunumuzda da yeterli ama belki çifte vergi anlaşmalarıyla daha uyumlu bir hale getirilirse, biz de bu konuda bence daha fazla fon akışını daha rahat sağlarız ülkemize."

Mesela bu yönde en son ABD uygulamaları belki incelenebilir. Orada, malumunuz, çok kuvvetli bir Vergi İdaresi var ve çok da imkânı var. Bırakın sadece kendi vatandaşını bütün dünya bankalarının üzerine giderek bunu yapmaya (vergi toplamaya) kalktı. Ama şu anda mahkemelerde bu konuda pek çok problem doğdu--gerek Amerikan mahkemelerinde, gerek bu bankaların yer aldığı ülkelerin mahkemelerinde. Ayrıca, yurtdışına büyük bir fon çıkışından bahsediliyor ABD'den. Yani bu şekilde aşırıya kaçtığınız zaman "gerçekten burada bir fayda mı oluyor; yoksa bilakis bütün fonları ülke dışına mı daha fazla kaçırıyorsunuz ve bir de üstelik diğer ülkelerle hukuki (ve hatta siyasi) probleme mi giriyorsunuz?" Bence bunu da çok dengeli olarak irdelemek ve düzenlemek lazım.

"Acaba bu 5811 sayılı Kanun tipi düzenlemeler de, sürekli hale getirilmek sureti ile bir vergi güvenlik önlemi olarak düşünülebilir mi? Onu da gündeme getirmek istiyorum."

Bir de bu konuda en son belki, bu milli varlıkların ekonomiye kazandırılması (5811 sayılı Kanun -Varlık Barışı-) türünden uygulamaları ben yine bir soru olarak gündeme getirmek istiyorum. Bu konuda başarılı olundu, olunamadı. Aslında, bir müessese olarak pek çok yerde serveti zorlayamadığınızdan veya

servetten zorlayarak (denetim yoluyla) vergi alamadığınızdan, bu tür uygulamalar sanki başarılı veya en azından rasyonel (gerçekçi) bir yaklaşım gibi duruyor. Bana göre burada Türkiye uygulaması da başarılı gibi duruyor. Mesela, İtalya ile karşılaştırırsanız, neredeyse daha büyük bir ekonomi olmasına rağmen, yakın rakamlar ortaya çıkıyor ve birçok Avrupa ülkesi hatta vergileme anlayışında genellikle çok sistematik olan Almanya bile bu imkânı daha sürekli ve uzun vadeli hale getirdi. Mükellefi sadece sert vergi denetimleri ve cezaları ile zorlamak yerine belli bir kesinti oranı uygulayarak ülkeye bu şekilde sürekli olarak yurt dışında toplanmış kaynakları kazandırmak mümkün. Acaba bu 5811 sayılı Kanun tipi düzenlemeler de, sürekli hale getirilmek sureti ile bir vergi güvenlik önlemi olarak düşünülebilir mi? Onu da gündeme getirmek istiyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK **GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ**

Sondan başlayayım. Varlık Barışı'nın başarılı olduğu fikrinde değilim. Çünkü İtalya uygulamasını çok iyi bilen birisi olarak oradaki yaklaşımla Türkiye'deki yaklaşım arasında dağlar kadar fark olduğunu söyleyebilirim. Keza, sonuç olarak da toplanan vergiler bakımından da çok büyük farklar var. Burada yanıltıcı unsur belki beyan edilen rakamlarda var. Türkiye'ye getirilen rakamlar ya da tahsil edilen rakamlar arasındaki farklılıkları dikkate almak lazım, oradan kaynaklanabilir. Ama bir şeye katılıyorum: Varlık Barışı uygulaması aslında çok iyi sonuçlar getirebilecek bir uygulama. Zaten aşağı yukarı ilk çıktığından beri de hep bu konuda aynı görüşü bildiriyorum. Fakat aynen bildirdiğim bir başka görüş de, hukuken tamamen yanlış olarak çerçevelendirildiği. Dolayısıyla, Maliye Bakanlığı elindeki çok büyük bir fırsatı maalesef düzenlemelerdeki hukuki eksiklikler sebebiyle kullanamıyor. Bu birkaç sefer konuşuldu, ama her yeni uygulamada da aynı hatalar devam ediyor. Bunda da var. Bundan sonrakinde umarım olmaz. Ama büyük bir potansiyel var.

"...yorum kesinlikle hukuken yargı organına aittir. Çünkü vergi ilişkisinde mükellef de, idare de birer taraftır. Götürü gider uygulamasında olduğu gibi, ya kanunu çok iyi yapmak lazım, ya da yoruma imkân verecek haller söz konusu olursa bunu yargıya bırakmak lazım. Yargı'da farklı şeyler çıkabilir, doğru. Boynumuz kıldan ince diyeceğiz. Çünkü hukuk bağımsızlığını getirecek makam yargıdır. Çok iyi kanunlar çıkamadığı için bu sorunlar olur. Götürü gider uygulamasında yıllardır olan kararlara rağmen hala aynı şekilde belirli inceleme raporları çıkıyor. Başka konular da var. Uzun süredir yargıda reddedilen fakat İdare'nin ısrarla aynı konuda verdiği kararlar var. Bu yine uzun süredir gündeme getirdiğimiz vergi incelemeleriyle uğraşan kişilerin eğitimleriyle ilgili bir sorun tamamen."

Bunun dışında daha önce de ifade ettim; Danıştay kararları farklı ama benim oradaki kastım genel olarak bu yorum kuralları arasında da bir fark var. Fark şu; yorum kesinlikle hukuken yargı organına aittir. Çünkü vergi ilişkisinde mükellef de, İdare de birer taraftır. Ya kanunu çok iyi yapmak lazım, ya da yoruma imkân verecek haller söz konusu olursa bunu yargıya bırakmak lazım. Yargı'da farklı şeyler çıkabilir, doğru. Boynumuz kıldan ince diyeceğiz. Çünkü hukuk bağımsızlığını getirecek makam yargıdır. Çok iyi kanunlar çıkamadığı için bu sorunlar olur. Götürü gider uygulamasında yıllardır olan kararlara rağmen hala aynı şekilde belirli inceleme raporları çıkıyor. Başka konular da var. Uzun süredir yargıda reddedilen fakat İdare'nin ısrarla aynı konuda verdiği kararlar var. Bu yine uzun süredir

gündeme getirdiğimiz vergi incelemeleriyle uğraşan kişilerin eğitimleriyle ilgili bir sorun tamamen. Ama bu eğitimle ilgili sorunların giderilmesinde maalesef hep hizmet içi eğitimler yapılıyor. Hizmet içi eğitimler yapıldığı için de hep aynı şey gelenek olarak kendinden sonraki kuşaklara aktarıldığından aynı hatalar devam ediyor. Yani objektif, dışardan, konunun uzmanlarından oluşan bir eğitim kadrosuyla bunu vermek farklı bir bakış açısı sağlamak lazım. Türkiye'de bunu verebilecek birçok uzman var. Ama konu kendi içinde kısır döngüye giriyor.

Asgari geçim indirimi konusunda söyleyeceğimi söyledim. Bunun dışında vergi güvenlik önlemleri bildiğiniz gibi zaten denetim sistemiyle bağlantılı. Denetim sisteminiz iyi değilse bu tür güvenlik müesseselerine ihtiyaç duyulur. Bu konuşuldu. Daha önce Vergi Konseyi'nde bu konuda çok ciddi çalışmalar yapılmıştı. Hatta çok iyi hatırlarsınız, Ankara ve İstanbul yaklaşımları gibi iki farklı yaklaşım ortaya çıktı. Birbiriyle orada bile uyum sağlamak mümkün olmadı. Ama iyi bir denetim sistemi ve inceleme sistemiyle buna gerek kalmadan da bazı şeylerin giderilebileceği kanısındayım. Örneğin, serbest meslek kazançlarında hakikaten çok yan yana ya da aynı binada oturan iki avukat ya da iki hekim arasında bile dağlar kadar fark olabiliyor. Bunun kıstaslarını ortaya koymak gelirleri belirlemek açısından problem yaratıyor. Uluslararası hukuk yönünden, mutlaka çifte vergilendirme anlaşmaları yanında uluslararası hukuktaki gelişmeleri de dikkate

"...vergi güvenlik önlemleri bildiğiniz gibi zaten denetim sistemiyle bağlantılı. Denetim sisteminiz iyi değilse bu tür güvenlik müesseselerine ihtiyaç duyulur."

olarak mevzuatımızdaki düzenlemeleri yapmak zorundayız. Çünkü kendi ülke şartlarımızı kabul ettiğimiz müddetçe bir yere varmamız mümkün değil. Hep problem yaşayacağız. Uluslararası normları da dikkate almak gerek. Örneğin, AB söz konusu olduğunda nasıl uyum sağlayacak isek, burada da henüz o aşamalara gelmeden uyum sağlamak lazım. Yani burada Türkiye şartları budur, biz o yüzden çok fazla bu alana girmeyelim demek doğru değil. Çünkü anlaşmalar birbiriyle yakından ilişkili, yatırımcılar ilişkili.

"Uluslararası hukuk yönünden, mutlaka çifte vergilendirme anlaşmaları yanında uluslararası hukuktaki gelişmeleri de dikkate alarak mevzuatımızdaki düzenlemeleri yapmak zorundayız. Çünkü kendi ülke şartlarımızı kabul ettiğimiz müddetçe bir yere varmamız mümkün değil. Hep problem yaşayacağız. Uluslararası normları da dikkate almak gerek. Örneğin, AB söz konusu olduğunda nasıl uyum sağlayacak isek, burada da henüz o aşamalara gelmeden uyum sağlamak lazım. Yani burada Türkiye şartları budur, biz o yüzden çok fazla bu alana girmeyelim demek doğru değil. Çünkü anlaşmalar birbiriyle yakından ilişkili, yatırımcılar ilişkili."

Anayasa Mahkemesi kararlarını görüyoruz, yerli yabancı yatırımcı ayırımında. Birtakım kuralları yani sadece anayasal kurallar açısından değil, uluslararası kurallar açısından da aslında denetliyor. Orada her şeyi yazmaları mümkün olmuyor. Ama yurtdışından gelen bizim vatandaşlarının yaptıkları yatırımlar da çok dikkate alınarak karar verildi. Bu açıdan baktığımızda biraz daha global bir sisteme doğru gitmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

KATILIMCI

Vergi inceleme elemanlarının dışarıdan birileri tarafından eğitim verilmesinden bahsettiniz. Buradaki eğitimden kastınız kapsam olarak, İdare yargı uyuşmazlığının asgariye indirilmesi anlamında vergi yargısı veya genel olarak yargı nasıl yorumlar eğitimi mi? Onu mu kastediyorsunuz?

HAKAN ÜZELTÜRK GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

Hayır. Şunu kastediyorum. İdare-yargı farklılıkları konusunda bizzat ben Vergi Konseyi'ni temsilen Danıştay'la da konuştum. Fakat bir çare bulamadık. Adalet Bakanlığı bu konuya dâhil olmak istemedi. Eğitim konusunda hukuk boyutunu özellikle gündeme taşımak istemişim. Çünkü vergi konusunda oradaki kişilerin bilgisini tartışma niyetim yok ama inceleme raporlarında en büyük sıkıntı buradan çıkıyor. Hukuk eksikliği konusunda. Zaten iptal kararları da biraz önce konuşulan, ispat yükünün yerine getirilmemesi mesela. Bu ispat yükü yerine getirilmediği müddetçe ilk derece mahkemesi de iptal ediyor bazı işlemleri. Kastım, tamamen hukuki alt yapıydı. Bu aynı zamanda sizin dediğiniz yargı aşamasında da birtakım tasarruflara yol açacak niteliktedir. O kısır döngüyü kırmak lazım.

RECEP BIYIK PRICE WATERHOUSE COOPERS

Ayrılmalar başladığına göre çalışmanın sonuna yaklaşıyoruz. Bu nedenle son konularla ilgili düşüncemi bir iki cümleyle özetleyeyim. Vergi güvenlik önlemleriyle başlarsak, ben aslında vergi güvenlik önlemleriyle ilgili düşüncemi gelir tanımı bağlantılı olarak söylemişim. Vergi güvenlik önlemleriyle ilgili söylediklerimin arkasındayım. Vergi güvenlik unsurlarını içermeyen bir gelir

"Biz vergi güvenlik önlemini hep asgari vergileme ya da nihai vergileme olarak kabul ediyor ve tepki gösteriyoruz. Çünkü deneyimimiz bu şekilde. Vergi güvenlik önlemlerini bugüne kadar vergi güvenlik önlemi olarak çalıştırmadık, kullanmadık. Vergileme olarak kullandık. Onun için bu noktada bir tepkimiz var. Hayat standardı olsun, ortalama kar haddi olsun, servet beyanı olsun bunların hiçbirisi geçmişte vergi güvenlik önlemi olarak kullanılmadı. Başlangıçta vergi güvenlik önlemi olarak tasarlandı, belki bir süre bu amaca uygun olarak uygulandı, ancak zamanla vergi güvenlik önlemi olmaktan çıkıp asgari vergileme haline dönüştü."

vergisi kanunu düşünemiyorum. Bu konuda ısrarlıyım. Bu konudaki eleştirilerin, vergi güvenlik önlemiyle asgari vergilemenin karıştırıldığından kaynaklandığını düşünüyorum. Biz vergi güvenlik önlemini hep asgari vergileme ya da nihai vergileme olarak kabul ediyor ve tepki gösteriyoruz. Çünkü deneyimimiz bu şekilde. Vergi güvenlik önlemlerini bugüne kadar vergi güvenlik önlemi olarak çalıştırmadık, kullanmadık. Vergileme olarak kullandık. Onun için bu noktada bir tepkimiz var. Hayat standardı olsun, ortalama kar haddi olsun, servet beyanı olsun bunların hiçbirisi geçmişte vergi güvenlik önlemi olarak kullanılmadı.

Başlangıçta vergi güvenlik önlemi olarak tasarlandı, belki bir süre bu amaca uygun olarak uygulandı, ancak zamanla vergi güvenlik önlemi olmaktan çıkıp asgari vergileme haline dönüştü. Hayat standardı örneğin. Başlangıçta iyi bir vergi güvenlik önlemi gibi sisteme girdi, küçük bir temel gösterge tutarı, belli sayıda hayat standardını gösteren ek tutarla uygulaması başladı. Ancak daha sonra temel göstergenin çok yükseltilmesi nedeniyle tamamen bir vergileme haline dönüştü. Birçok ülkenin benzerini başarıyla uyguladığı bir güvenlik önlemi önce bozuldu, temel vergileme haline dönüştü, sonra da kaldırıldı. Dolayısıyla, şimdi, bir vergi güvenlik önlemi deyince, geçmiş olumsuz deneyimlerin de etkisiyle, mutlaka vergi ödemeyi gerektiren, hiçbir izah kabul etmeyen, ekonomik tabanı olmayan bir uygulamadan bahsediyor hale geldik. Ben gerçek anlamda vergi güvenlik önlemlerinden, bu yapıda önlemleri içeren bir vergi sisteminden bahsediyorum. Kişileri gerçek gelirlerini beyan etmeye zorlayacak, vergi kaçırılmayı az da olsa caydıracak bir mekanizmadan bahsediyorum ve de vergi güvenlik önlemlerine çok büyük fonksiyonlar da yüklemiyorum. Denetim kadar önemli bir fonksiyonu elbette yok ama olmazsa olmazı sistemin. Sayın Feridun Güngör'ü eleştirirken verdiği örnek tam da benim söylemek istediğim vergi güvenlik önlemi. Ben vergi kaçırırsam denetim elemanı gelir, ekonomik gerekçelerle bulur, canıma okur diyebiliyorsa eğer, bu çok iyi vergi güvenlik önlemi aynı zamanda.

Peki, Türkiye’de mevcut düzenlemeler çerçevesinde, örneğin "nereden buldun?" düzenlemeleri olmadan bu niye yapılmıyor? Ya da yapılıyor mu? Yapılmıyor. İki nedenle yapılmıyor. Birincisi, mevcut düzenlemeler çerçevesinde, örneğin nereden buldun düzenlemeleri olmadan bu soruyu sormak, ekonomik verilerden hareketle geliri kavramak çok külfetli bir iş. Külfetli, uzun soluklu, ayrıca delillendirilmesi çok zor. Ayrıca bizim denetim elemanlarının delillendirme sistemine çok aykırı ve mahkemelerin kabul edebileceği yöntem değil. Dolayısıyla bu yapılamıyor. Etkin ve verimli değil.

Asgari geçim indirimi vergi sisteminin en temel eksikliği. Giderildi. Yeterli mi? Değil. Makul bir düzeye, kişilerin hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlayacak bir tutara getirilmelidir. Tutar tartışılabilir. Asgari ücret mi olmalıdır? Belki kabul edilebilir ama asgari ücret de zannediyorum yeterli değildir.

Sermaye gelirlerinin, menkul kıymet gelirlerinin diğer gelirlerden ayrı vergilendirilmesi

"Sermaye gelirlerinin, menkul kıymet gelirlerinin diğer gelirlerden ayrı vergilendirilmesi düşünülebilir. Bu makul. Ama buradaki vergileme de makul sınırlar içerisinde olmalıdır. Yani diğer gelir unsurlarının sahipleri şunu düşünmemelidir: Sermaye kaçıyor diye orayı vergilemiyorlar, ben kaçamıyorum diye vergiliyorlar. O zaman kaçırma hakkım vardır. Bu boyuta gelecek bir ayrı vergilendirme bence kabul edilebilir bir ayrı vergilendirme değildir. Makul sınırlar içerisinde, makul ölçüde vergilendirilmeye çalışılmalıdır. Adalet duygusunu yok edecek bir boyutta olmamalıdır. Sermayenin kaçma olasılığı vardır kabul, ancak ücretlinin ve serbest çalışanların da kaçma olasılığı vardır kayıtdışına."

düşünülebilir. Bu makul. Ama buradaki vergileme de makul sınırlar içerisinde olmalıdır. Yani diğer gelir unsurlarının sahipleri şunu düşünmemelidir: Sermaye kaçıyor diye orayı vergilemiyorlar, ben kaçamıyorum diye vergiliyorlar. O zaman kaçırma hakkım vardır. Bu boyuta gelecek bir ayrı vergilendirme bence kabul edilebilir bir ayrı vergilendirme değildir. Makul sınırlar içerisinde, makul ölçüde vergilendirilmeye çalışılmalıdır. Adalet duygusunu yok edecek bir boyutta olmamalıdır. Sermayenin kaçma olasılığı vardır kabul, ancak ücretlinin ve serbest çalışanların da kaçma olasılığı vardır kayıtdışına.

Ayrıma kuramı bana önemli bir konu gibi gelmiyor. Yapılmasına çok da

tarafıtar değilim. Olursa da, hayır demem. Ama adaletli bir vergileme olmazsa olmazdır. Yani ayrıma kuramı ile ücretlinin korunmasından çok, mevcut yapıdaki, ücret gelirlerinin açık bir şekilde ağır vergilemesinin, istihdam üzerindeki vergi yükünün daha kabul edilebilir bir düzeye getirilmesinin çok daha önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıma kuramı ile ilgi teorik tartışmalar yerine, daha pratik konulara eğilmekte yarar var. Ücret gelirleri için belki indirimler ayağında bir şeyler yapıp, birçok ülkede olduğu gibi ücretliler için ek indirimler konusunu düşünmekte yarar olabilir.

Basit usul / götürü usul belki bir TÜSİAD Çalıştay'ında konuşulacak bir şey değil. Ancak 800.000 mükellefin basit usulde vergilendirildiği, uygulamada gerçek gelire dayanmayan, tamamen zorlamaya dayalı bir vergi ödenmesi anlamına gelen bu sistem gerçekten utanç verici. Pazarlık usulü vergi salınması, olacak şey değil. Eğer bu sistem kökten çözülmeyecekse hiç olmazsa şu yapılmalıdır: 800.000 tane mükellef stoku eritilmelidir. Belki büyük bir kısmı tamamen muaf yapılmalıdır. Bir kısmı götürü olabilir, bir kısmı da işletme hesabı gibi gerçekten deftere tabi gelir tutarına bağlı olarak vergilendirilebilir.

Çok teşekkürler.

HALİL BAĞDINLI KPMG

Aslında giderlerle ilgili çok fazla bir şey söylemedik. Belki sona doğru vakit olmaz diye ben hemen onu söyleyeyim. Gelir vergisi sistematüğinde benim gördüğüm en ciddi sorun giderlerdir. Geliri nasıl tanımlarsak tanımlayalım, hangi oranda alırsak alalım mükellef gruplarına yaptıkları birçok harcamayı kanunen kabul edilmeyen gider dediğiniz zaman, mükellefler kendilerince bir gelir belirleme yöntemine mutlaka başvuruyorlar. Dolayısıyla, sistemdeki belki en önemli vergi güvenlik sistemi burada giderlerin genişletilmesi olacaktır. Türk vergi sistematüğinde yapılacak bu düzenlemenin de ciddi bir reform olacağına inanıyorum.

Yıllar önce, ben ilk mesleğe girdiğimde, çok şaşırdığım bir olay vardı. İlk vergi incelemem. Mükellefin otel faturaları. Beş yıldızlı otellerden biri. Ben onları buldum, not ettim. İlk matrah farkı, reddedeceğiz. Dişli birisi. Dedim ki, bunları reddediyorum. Niye reddediyorsunuz dedi. Bu işle ilgili olmadığını söyledim. Aç 40'a 1'i oku dedi. Ne diyor? İşle ilgili. Bu benim işimle ilgili dedi. 11 ay anamdan emdiğim süt burnumdan geliyor. Ben iki gün tatil yapmazsam benim işim etkili olur. Bu benim işimle ilgili dedi. Çok fazla söyleyecek bir şey yok. Bu çarpıcı örnekten giderek birçok şeyi yasaklayarak, yaratılan farklılıklarda mükellef incelemenin düşük olduğu yerde kendi çözümünü buluyor. Sisteme güvenmeyi sağlayacak yerler burada olacak. Bence giderleri açalım. TÜRMOB'un bir önerisi var. "Negatif vergi iadesi" diye bir öneri getirmiş kendi taslağında. Yani bir mükellef ödediği dolaylı dolaysız vergilerin tamamını beyan etsin, gelirinden hesaplanan vergiden düşsün eğer arada bir fark varsa, devlet onu iade etsin diye bir kural getirmiş.

Bundaki önerisi de şu: Mükellefler piyasada belge toplansın. Ben de dâhil birçok yerde alışveriş yaparken yüzde 18 KDV gündeme geldi, hiçbir işe yaramıyor. Onun pazarlığını yapıyor. Bunun önüne geçmek için düşünülebilir. Belki üzerinde kafa yorulması gereken bir öneri gibi. İkincisi, iade prosedürlerinde "nalıncı keseri" kuralı gibi vergi daireleri teftişlerinde onu çok görürdük, İdare

"Geliri nasıl tanımlarsak tanımlayalım, hangi oranda alırsak alalım mükellef gruplarına yaptıkları birçok harcamayı kanunen kabul edilmeyen gider dediğiniz zaman, mükellefler kendilerince bir gelir belirleme yöntemine mutlaka başvuruyorlar. Dolayısıyla, sistemdeki belki en önemli vergi güvenlik sistemi burada giderlerin genişletilmesi olacaktır."

çok fazla sıcak bakmaz. Temel sebebi de, nasıl olsa mükellef vergi kaçırıyor, iade prosedüründe ayak sürüyelim. Kutsal hak olarak tanınmak zorunda mükelleflere. Bunun dışında amortismanlar başlı başına sistem içerisinde yine giderlerle bağlantı. Gerçekçi olmayan bir yapı. Şu anda birçok mükellefin inadına mukteza yazıyorum. Şu anda 67 tane mukteza istedim. Bir ekonomik hayat içerisinde sabit kıymetleri Maliye Bakanlığı'nın belirlemeye çalışması lüzumsuz bir detay. Bana gelen soruların önemli bir kısmı, bunu hangi orandan ayıracağız. Bu hep söyledik. Üçlü bir ayırım yapıp, 1 ve 2'de belirlemek istediği ne varsa çok genelleri belirleyip, onlarla ilgili bir ekonomik ömür koyup, üçüncüyü torba yapıp "burada sayılmayanların hepsi şudur "deyip geçmek bu konudaki ıstırapı da bitirecek. İdare de çok yoruluyor, biz de çok yoruluyoruz. Mesela amortismanları çözmesi lazım.

"Damga Vergisi'nin Türk Vergi sisteminden çıkartılması çok doğru bir yaklaşım olacak."

Damga Vergisi bir başka ıstırap konusu. Damga Vergisi yine benim yaptığım bir incelemeydi. Ankara'da büyük bir inşaat şirketi. O dönem adamlar 5 örnek beyanname yapmışlar. Her biri birer şantiyede ve ıslak imzalı. O adamlara çok yüksek bir rakam çıkardık. Adam bana görüşmeye geldiğinde dedi ki, "Şaka yaptığınızı düşünüp, dua ederek geliyorum. Benden bu parayı istemiyorsunuz değil mi?" Evet istiyorduk ve adamın kazancı o kadar değildi. 1 milyon küsur damga vergisi çıkıyordu. Bunun mutlaka düzenlenmesi lazım. Damga Vergisi'nin Türk Vergi sisteminden çıkartılması çok doğru bir yaklaşım olacak. Şu tebliğlerin düzenlenmesi; artık yeter ben de uzmanım falan diyorum. Keşke ticaret hukukçusu olsaydım dedim. Tebliğler mutlaka tek tebliğe düşürülmeli. Sirküleri çıktı, genelgeleri çıktı. Bir tek düzenleme ve mümkün olduğunca bunu tek tebliğe düşürerek açıklama yapmayı öneriyoruz. Bir de şu tabirden vazgeçilebilir. "84 numaralı Tebliğ'in bu tebliğe aykırı hükümleri kaldırılmıştır" gibi beyni mıncıklayan açıklamalardan vazgeçip, "düzenlemede neyi kaldırıyorsak en son hali budur" diye açıklamalar yapmasını ve şu anda görüyorsunuzdur, sistem tamamen muktezalarla yürüyor. En azından şu sıra çok sık yaşıyorum. Tamamıyla görüşlerimiz bir başkasına verilmiş muktezaya dayandırarak yürütüyoruz. Ne tebliğde, ne de kanunda hükümleri bulamıyoruz. Tamamen muktezalarla yürütüyoruz. Naçizane öneri, bir yıl içerisinde müstakar halde sorulardan oluşan muktezaları belki yılsonunda Bakanlık tebliğe dönüştürüp, açıklama

"Tamamıyla görüşlerimiz bir başkasına verilmiş muktezaya dayandırarak yürütüyoruz. Ne tebliğde, ne de kanunda hükümleri bulamıyoruz. Tamamen muktezalarla yürütüyoruz. Naçizane öneri, bir yıl içerisinde müstakar halde sorulardan oluşan muktezaları belki yılsonunda bakanlık tebliğe dönüştürüp, açıklama yapması daha doğru bir uygulama olacaktır. 5 yıllık zarar mahsubunun mutlaka kalkması lazım. Bir hakkın 5 yıla sınırlanması kabul edilebilir bir uygulama değil. Bunun da bir vergi güvenlik önlemi olarak düşünülmesi lazım."

yapması daha doğru bir uygulama olacaktır. 5 yıllık zarar mahsubunun mutlaka kalkması lazım. Bir hakkın 5 yıla sınırlanması kabul edilebilir bir uygulama değil. Bunun da bir vergi güvenlik önlemi olarak düşünülmesi lazım. İnsanların yüreğinde nedenini bilmediği, anlamı da çok fazla olmayan düzenlemeler yapmanın sisteme zarar verdiğini düşünüyorum. Bir de peçeleme sözleşmesi. Yine belki vergi güvenlik müessesesi gibi düşünebilirsiniz. Peçeleme sözleşmesini Türk vergi sistemine ama Vergi Usul Kanunu'na, ama Gelir Vergisi Kanunu'na dâhil edilmesi lazım. Perdenin arkasındaki adama devletin mutlaka ulaşması lazım. Türkiye'nin en büyük vergi borçlularından biri İstanbul'daki bir çaycı. Sıralamada 5 veya 6'ncı sırada. Onun arkasındaki adama ulaşamadığınız sürece de insanların yüreğinde bir iz bırakıyor, sisteme güvenini ortadan kaldırıyor. Mahkemeler, hep konuşuluyor, vergi mahkemeleri ve ticaret mahkemeleri; mutlak surette yeniden düzenlenmek zorunda sisteme güveni yeniden sağlamak için. Bir de en önemlisi, bu kanunları uygulayan vergi çalışanlarıyla ilgili sorunların çözülmesi lazım. Şu anda vergi dairesi ikili bir yapı oldu. Gelir uzmanları ve diğerleri diye. Bunun yarattığı tahrifatı çok yakından ben gözleme fırsatı da buluyorum. Bu yapıyla ilgili biz ne yaparsak yapalım, Gelir Vergisi Kanunu'nu ne kadar muhteşem hale getirirsek getirelim, sistem inancını yitirmiş ve yılmış personelle bizim o kanunları doğru dürüst uygulama şansımız olmayacak. Bu ikili yapıyı mutlaka bir çözüme kavuşturmamız lazım.

Teşekkür ediyorum.

ŞABAN ERDİKLER **ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK**

Ben katkı sağladığınız için hepinize çok teşekkür ediyorum. Son söz Sayın Başkan, Sedat Eratalar'ın.

SEDAT ERATALAR

Öncelikle size değerli katkılarınız ve katılımlarınız için çok teşekkür ediyoruz. Sanıyorum herkesin ortak fikri, başarılı verimli bir toplantı geçirdiğimiz yönünde. Bununla ilgili daha konuşacağımız ve çalışacağımız çok husus olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Hepinizi TÜSİAD adına teşekkür ediyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

B Ö L Ü M

SONUÇ

ŞABAN ERDİKLER

ERDİKLER YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK BAŞKANI

Yararlı ve verimli bir tartışma sonucu bazı konularda fikir birliği oluştuğunu görmek gerçekten memnuniyet verici.

Tüm katılımcıların birleştiği, bundan da öte konuyla uzaktan yakından ilgili herkesin de paylaşacağını umduğumuz kanaat, ülkemizin dolaysız vergiler, özellikle de Gelir Vergisi bakımından başarısız olduğudur.

50 yılı aşan bir süredir uygulanan gelir vergisi sistemimiz temel konularda bile hala mutabakat sağlayamamış, fiscal gayesini yerine getirmekten uzak kaldığı gibi ekonomiyi bir bütün olarak kavrayamamış, basitlik, adalet gibi vergilemenin temel ilkelerini dahi karşılayamaz halde kalmıştır. Defalarca yapılan çok ciddi revizyonlar dahi gelir vergisinin ücret üzerinden alınan bir vergi yapısından çıkmasını sağlayamamıştır.

Bu durumda sistemin tamamı üzerinde etkili olmayan küçük bazı revizyonlar, aksadığı görülen birkaç maddenin değiştirilmesi veya bazı güvenlik müesseselerinin eklenmesi ya da çıkarılması ile çözülecek bir problem değildir karşımızda duran. Bilakis gelir vergisi sistemi bir reform zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Kanun, gelişen ve değişen şartlar, ortaya çıkan gerçekler, beklenen gelişmeler çerçevesinde stratejik bir bakış açısı ile ve elbette ihtiyaçlara uygun bir çözümlenmeyle ancak genel, kapsayıcı ve reformist bir anlayışla yeniden ele alınmalıdır. Bu amaçla Maliye Bakanlığı'nca hazırlanmış olan ve üç yıldır elde tutulan taslağın yeniden irdelenerek geliştirilmesinde fayda görülmektedir.

Gelir Vergisi Reformu, aslında vergi reformunun önemli bir parçası olarak düşünülmelidir. Vergi Reformu denildiği zaman da mükellef İdare ve yargının vergi kanunlarıyla ahenkleştirilmesinden söz etmek gerekir. Bilinçli bir mükellef, verimli, adil, şeffaf çalışan bir İdare, böyle bir İdare'nin içinde yer alan ancak tarafsız ve bağımsız bir denetim sistemi ile yine bürokratik etkilerden uzak, hızlı çalışan, mükellef hukukunu layıkıyla gözeten bir yargı yapısı sistemin bileşenlerinden olmalıdır. Mükellef, İdare ve yargı ile bütünleştirilmemiş, paydaşlar tarafından içselleştirilmesi sağlanmamış bir Gelir Vergisi Kanunu istediği kadar yeni olsun, kötü bir kanun olacaktır. Çalıştay'ımızda yeni Gelir Vergisi Kanunu'nun sistematik özellikleri üzerinde yapılan tartışmalarda;

- Net artış teorisi, kaynak teorisi,
- Beyan sistemi, stopaj sistemi,
- Artan oranlı, düz oranlı vergi,
- Vergi güvenlik müesseseleri

konularında farklı görüşler dile getirilmiştir. OECD tarafından benimsenen ve OECD ülkelerinde uygulanan sistemlerin Türkiye'ye adapte edilmesi, fiscal gayenin yanı sıra ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçların ve gelişmişlik düzeylerinin göz önünde tutulması gerektiği görüşleri ifade edilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun reformist bir anlayışla yeniden yazılmasından önce Kanun'un yürürlüğe girmesi halinde başarısını sağlayacak ön koşulların yaratılmasının önemine de vurgu yapılmıştır. Artan elektronik kayıt belge, ekonomik hareketleri izleme imkânlarının sistemin içinde bütünleştirilmesinden sağlanacak yararların üzerinde de özenle durulmuştur. Çalıştay'ın amacı elbette bağlayıcı, kesin ve geri dönülemez tercihler koymak değil, üzerinde çalışılması gereken konuların envanterini çıkarmaktır. Bu çerçevede, stratejik beklentiler doğrultusunda Gelir Vergisi Reformu'nun görüşülerek karara bağlanması gereken konular irdelenmiş, çözüm önerileri ileri sürülmüştür.

Bu bakımdan son derece başarılı geçen Çalıştay'ın raporunun, Gelir Vergisi Reformu konusunda fikir ve söz sahibi olanlar ve olmak isteyenler için konunun önemli unsurlarını saptayıp, kısa vadeli beklentilerin etkisinden arındırılmış çözümler üretilebileceğine inancımız tamdır. Katkısı olan, emek veren herkese en içten şükranlarımı sunarım.